

ჰაათა ჰაჰაჰა
თამარ ჭანტუშია

წიგნიერება

მასწავლებლის სახელმძღვანელო

OPEN SOCIETY INSTITUTE

საქართველო
განვითარების
ინსტიტუტი

CIVIC
DEVELOPMENT
INSTITUTE

პაატა პაპავა
თამარ ჭანტურიას

წიგნიერება

მასწავლებლის სახელმძღვანელო

OPEN SOCIETY INSTITUTE

სამოქალაქო
განვითარების
ინსტიტუტი

CIVIC
DEVELOPMENT
INSTITUTE

თბილისი 2012

პროექტი „ახალი შესაძლებლობები საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვებს“ დაფინანსებულია ევროკავშირისა და ლია საზოგადოების ინსტიტუტის მიერ და ხორციელდება სამოქალაქო განვითარების ინსტიტუტის, ასოციაცია ზეკარისა და მარნეულის ახალგაზრდული ცენტრის მიერ.

პუბლიკაციაში გამოთქმული მოსაზრებები შეიძლება არ გამოხატავდეს ევროკავშირისა და ლია საზოგადოების ინსტიტუტის მოსაზრებებს.

Project “New Opportunities for Educationally Deprived Children” was made possible by the support of European Union and Open Society Institute. Project is implementing by the Civic development Institute, Association “Zekari” and Marneuli Youth Center.

The contents of this publication do not necessarily reflect the views of European Union and Open Society Institute

ავტორები: პაატა პაპავა, თამარ ჭანტურია

რეცენზენტი: სიმონ ჯანაშია

დიზაინერ-დამკაბადონებელი: ეკატერინე წიქარიშვილი

საკონსულტაციო საბჭო

ანთაძე ია

ბოჭორიშვილი მანანა

გორგოძე სოფიო

მოსიაშვილი თამარ

ნიგნის შექმნაში განსაკუთრებული წვლილი შეიტანეს სამოქალაქო განვითარების ინსტიტუტის თანამშრომლებმა, განათლების ექსპერტებმა, რომლებმაც შეიმუშავეს განათლების მეორე შანსის ქართული მოდელი.

იდვის წარმატებით განხორციელების პროცესში აქტიურად მონაწილეობდნენ:

ბაქრაძე მაია

თოფაძე ქეთევან

კობალაძე ქეთევან

კორძაძე ეკატერინე

პაპავა პაატა

სამსონია ირინა

ჭანტურია თამარ

დაიბეჭდა გამომცემლობა მწიგნობარი

თბილისი, 2012

© სამოქალაქო განვითარების ინსტიტუტი, 2012

ISBN 978-9941-0-5035-0

სარჩევი

1. სტანდარტი	5
1.1 შესავალი	5
1.2 სტანდარტი	10
1.3 წიგნიერების სტანდარტი მოსწავლეებისათვის	12
2. სწავლა-სწავლების მეთოდოლოგიური საფუძვლები	16
2.1 სწავლა-სწავლების საბაზისო მოდელი	16
3. კითხვისა და წერის მეთოდები/სტრატეგიები	21
4. კითხვის სწავლების ეფექტური მეთოდები	24
4.2 მართული კითხვის/მოსმენისა და გააზრების აქტივობა	26
4.3 წარმოსახვის გზამკვლევი	29
4.4 ცნების რუკა	31
4.5 „მინტერესებს“	34
4.6 განმეორებითი კითხვა	35
4.7 მკითხველთა თეატრი	37
4.8 წაკითხვა და შეკითხვების დასმა	38
4.9 სადისკუსიო ქსელი	39
4.10 ორსვეტიანი დღიური	41
4.11 კითხვა წყვილებში	42
4.12 გასეირნება ილუსტრაციებში (და გონებრივი იერიში წყვილებში) (შერწყმული გონებრივი იერიშის ქსელთან)	43 44
4.14 ლიტერატურული წრე	45
4.15 კითხვები და პასუხები	46
4.16 ვიცი — მინდა ვიცოდე — ვისწავლე	55
4.17 მოთხრობის (ამბის) რუკა	58
4.18. მოთხრობის (ამბის) პირამიდა	61
4.19 ვენის დიაგრამა	64
4.20 სიტყვების გამომძიებელი	66

4.21 შემავჯამებელი ბარათი	67
კითხვის მეთოდების/სტრატეგიების ცხრილი	68
5. წერის სწავლების ეფექტური მეთოდები	70
5.1 წერის სახელოსნო	74
5.2 „რაფტ“ სტრატეგია	84
5.3 სამწუთიანი ესეი	87
5.4 „ბრილიანტი“	88
5.5 მოსწავლის დღიური	93
წერის მეთოდების/სტრატეგიების ცხრილი	95
6. კითხვის გაკვეთილის, აქტივობის ან თემატური	
ბლოკის/ერთეულის დაგეგმვა	96
6.1 კითხვის გაკვეთილი	96
6.2 კითხვის სამფაზიანი გაკვეთილის სქემა	99
6.3 გაკვეთილის გეგმის სქემა	99
7. შეფასება	100
7.1 შეფასების მიზანი	100
7.2 შეფასების ტიპები	100
7.3 შეფასების მეთოდები	102
7.4 შეფასების რუბრიკები	103
გამოყენებული ლიტერატურა	115

შესავალი

ნიგნიერება თანამედროვე მსოფლიოში ერთ-ერთი ძირითადი, საკვანძო კომპეტენციაა. კითხვისა და წერის უნარები მნიშვნელოვნად განაპირობებს ინდივიდის მოქალაქედ ჩამოყალიბებასა და მის წარმატებას საქმიანობის ნებისმიერ სფეროში. ამიტომ ნიგნიერების განვითარებას სათანადო ყურადღება ეთმობა როგორც სკოლამდელ და სასკოლო, ისე სკოლისშემდგომ ასაკში. მრავალ ქვეყანაში ხორციელდება სხვადასხვა პროგრამა იმ მოზარდებისა და ზრდასრულებისათვის, რომლებიც, ამა თუ იმ მიზეზით, უნიგნურად დარჩენის რისკის წინაშე დგანან.

რა არის ნიგნიერება? კითხვისა და წერის პროცესების კომპლექსურობის გამო, ნიგნიერების ერთ შეთანხმებულ განმარტებას სამეცნიერო ლიტერატურაში ვერ ვნახავთ. თუმცა, უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ დღეს ნიგნიერება ნიშნავს მრავალფეროვანი ტექსტების გამართულად წაკითხვის, გაგება-გააზრებისა და ინტერპრეტაციის, ასევე, სხვადასხვა დანიშნულების ტექსტების შექმნის უნარს. გაერთიანებული ერების განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია (UNESCO) ნიგნიერებას განმარტავს, როგორც **განსაზღვრის, გაგების, ინტერპრეტაციის, შექმნის, კომუნიკაციის, გამოთვლის, ამა თუ იმ კონტექსტთან დაკავშირებული ნაბეჭდი და წერილობითი მასალის გამოყენების უნარ-ჩვევების ერთობლიობას. ნიგნიერების ცნება გულისხმობს სწავლის პროცესის უწყვეტობასა და ინდივიდის პოტენციალს, მიაღწიოს მიზნებს, გაიღრმავოს ცოდნა, აიმაღლოს შესაძლებლობები და სრულად მოახდინოს საზოგადოებაში ინტეგრირება.**

ამდენად, თანამედროვე გაგებით, ნიგნიერება უშუალოდ არის დაკავშირებული ისეთ უნარებთან, როგორებიცაა ზეპირი კომუნიკაცია, წაკითხულის განხილვა და დისკუსია, კრიტიკული აზროვნება, წარმოსახვა და სხვ. ტექსტების მრავალფეროვნებაში, ძირითადად, იგულისხმება, ერთი მხრივ, მხატვრული ან თხრობითი (მაგალითად, მოთხრობა, იგავი, ლექსი, მითი და ა.შ.) და, მეორე მხრივ, საინფორმაციო ან ინსტრუქციული (მაგალითად, საბუნებისმეტყველო ტექსტი, კვლევა, ესეი, წერილი და ა.შ.) ტექსტები. არის ტექსტები, რომლებიც შეიძლება ერთ კატეგორიაშიც შევიყვანოთ და მეორეშიც, ვინაიდან ორივე ტიპის ტექსტის ნიშან-თვისებები გააჩნია (მაგ. ისტორიული მოვლენის აღწერა, ბიოგრაფია, მემუარი და სხვ). გასათვალისწინებელია ისიც, რომ თანამედროვე ბეჭდვითი საშუ-

ალებების გამოყენებით საკითხავი ტექსტები გამდიდრებულია სქემებით, დიაგრამებით, ილუსტრაციებით, ელექტრონული ბმულებით და ა.შ., ამიტომ წიგნიერება მოიცავს სქემების, დიაგრამებისა და ილუსტრაციების გაგებასა და გააზრებასაც.

ცალკე საუბრობენ ე.წ. ფუნქციური წიგნიერების შესახებ, რაც ყოველდღიური ყოფა-ცხოვრებისათვის საჭირო წერა-კითხვის კომპეტენციის მინიმუმს გულისხმობს (რეკლამის, განცხადების, აფიშის, მენიუს, ინსტრუქციის და ა.შ. წაკითხვა და გაგება, ასევე, განცხადების, წერილის და ა.შ. დანერა).

წერა-კითხვის სწავლის პროცესი მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ზეპირი კომუნიკაციის, ანუ მოსმენისა და საუბრის (ლაპარაკის) უნარების განვითარებაზე. მართლაც, ჯერ კიდევ ადრეულ, სკოლამდელ ასაკში, ბავშვი ზეპირი კომუნიკაციის პროცესში აცნობიერებს წერისა და კითხვის დანყებისათვის აუცილებელ ფონეტიკურ პრინციპებს, ბგერების შერწყმის შესაძლებლობებს, გამოთქმული ერთეულების ნაბეჭდ/ნაწერ ტექსტთან შესატყვისობას.

თუ ბავშვის გარემოში ზეპირი კომუნიკაცია და ტექსტებთან შეხება მიზეზთა გამო შეზღუდულია, სასკოლო ასაკში სერიოზულ პრობლემებს ვაწყდებით. ხოლო ინფორმაციის მოცულობისა და მრავალფეროვნების ზრდასთან ერთად, ეს პრობლემები კიდევ უფრო ღრმავდება. საბოლოოდ მივდივართ წაკითხულის ვერგაგებამდე, კითხვის მოტივაციის სრულ დაცემამდე, საკუთარი წარუმატებლობის განცდამდე, რაც სწავლას ყველა საგანში აფერხებს.

უკანასკნელ წლებში საქართველოს განათლების სისტემაში მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა წიგნიერების ცნების ხელახლა გააზრებისა და წერა-კითხვის სწავლების გაუმჯობესების მიზნით. ხაზგასმით აღსანიშნავია რამდენიმე ფაქტი:

- ❖ წიგნიერებას, როგორც სასწავლო პროცესის დამოუკიდებელ ერთეულსა და სტრატეგიულ მიზანს, საგანგებო ყურადღება ეთმობა ეროვნულ სასწავლო გეგმაში.
- ❖ 2006 წელს ჩატარდა მოსწავლეთა წიგნიერების დონის საერთაშორისო ფართომასშტაბიანი კვლევა PIRLS, რომლის მიზანი იყო 9-10 წლის ბავშვთა წიგნიერების დონისა და მისი განმაპირობებელი ფაქტორების შესწავლა. საქართველო ამ კვლევაში მსოფლიოს 45 ქვეყანასთან ერთად მონაწილეობდა. კვლევის შედეგად ექსპერტთა მიერ შეფასდა ქართველი ბავშვების

მიერ წერიტი მეტყველების სხვადასხვა ფორმის აღქმის, მიღებული ინფორმაციის გაგებისა და გამოყენების უნარი. კვლევის შედეგად გამოვლინდა არსებული ვითარება - ქართველ ბავშვებს საშუალოზე დაბალი შედეგები აქვთ, ბოლოდან მე-9 ადგილი 45 ქვეყანას შორის - და გამოიკვეთა სამოქმედო სტრატეგიული ორიენტირები:

- კითხვის სპეციალური სამოქმედო გეგმის შექმნა;
 - დაწყებითი კლასის მომავალი მასწავლებლების მოსამზადებელი პროგრამების რეფორმირება;
 - ტრენინგებისა და დამხმარე მეთოდური სახელმძღვანელოების მომზადება;
 - თანამედროვე სასწავლო პრაქტიკაში აპრობირებული ტექსტის განხილვისა და გააზრების მეთოდების გამოყენება;
 - სკოლამდელი აღზრდის სისტემის რეფორმირება;
 - სასკოლო ბიბლიოთეკა; საბავშვო ჟურნალ-გაზეთების გამოცემის ხელშეწყობა;
 - ოჯახის აქტიური ჩართვა; სკოლისა და ოჯახის კომუნიკაციის ხარისხი;
 - სპეციალური პროექტები რეგიონების სკოლებისათვის.¹
- ❖ 2010-2011 წლებში მსოფლიო ბანკის დაფინანსებით დაწყებითი კლასების მასწავლებელთათვის განხორციელდა ნიგნიერების დონის ამალგებაზე ორიენტირებული საპილოტე პროექტი, რომლის მიზანი იყო დაწყებით კლასებში მოსწავლეთა ნიგნიერების უნარის განვითარება.
- ❖ განახლდა და კითხვისა და წერის სწავლების მეთოდოკასთან დაკავშირებული საკითხებით შეივსო დაწყებითი კლასების მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი.
- ❖ მომზადდა რამდენიმე სპეციალური სასწავლო მეთოდური რესურსი, რომლებიც ეხმარება საქართველოს სკოლების მასწავლებლებს კითხვისა და წერის სწავლება-სწავლის პროცესის გაუმჯობესებაში.
- ❖ დაიბეჭდა რამდენიმე სტატია ნიგნიერების კონცეპტუალური საკითხებისა და მეთოდოლოგიური მიდგომების შესახებ.

¹ნიგნიერება - PIRLS-2006 საქართველოში, გამოცდების ეროვნული ცენტრი, თბილისი, 2008. ასევე შეგიძლიათ იხილოთ: <http://www.naec.ge/uploads/SXVA/pirlspre-2010.pdf>

კითხვისა და წერის სწავლების მიზნები და ამოცანები

წიგნიერების განვითარების გზაზე მნიშვნელოვანია შემდეგი საგანმანათლებლო მიზნების დასახვა:

- ძირითადი საკომუნიკაციო უნარების (მოსმენა, საუბარი, კითხვა, წერა) განვითარება;
- მიზნობრივად და შინაარსობრივად მრავალფეროვანი ტექსტების (მაგალითად, მოთხრობა, ლექსი, არგუმენტირებული ესეი, ინსტრუქცია და ა.შ.) წაკითხვისა და გააზრების უნარის ჩამოყალიბება;
- წერიტი და ზეპირი მეტყველების კულტურის განვითარება;
- საკუთარი აზრის ლოგიკური თანამიმდევრობით გამოხატვისა და სხვადასხვა დანიშნულების წერილობითი ტექსტის შექმნის უნარის განვითარება;
- ლიტერატურული ტექსტების წაკითხვის მოტივაციის გაღვივება, მათი აღქმისა და ინტერპრეტაციის უნარის განვითარება;
- დამოუკიდებელი, შემოქმედებითი და კრიტიკული აზროვნების განვითარება.

საგანმანათლებლო მიზნებიდან გამომდინარე, სკოლაში კითხვისა და წერის სწავლება კონკრეტული ამოცანების გადაჭრას ითვალისწინებს. ამგვარი ამოცანებია:

- კალიგრაფიული კულტურის გამომუშავება;
- ლექსიკური მარაგის შევსება-გამდიდრება;
- აზრის ცხადად, ლაკონურად, მკაფიოდ და მწყობრად გამოხატვის უნარის ჩამოყალიბება;
- მსჯელობის უნარის განვითარება;
- ტექსტებთან შემოქმედებითი (თავისუფალი) დამოკიდებუ-

ლების გამომუშავება;

- დისკუსიებში მონაწილეობა, მონოლოგური და დიალოგური მეტყველების უნარ-ჩვევათა ჩამოყალიბება;
- საგანმანათლებლო მიზნით სხვადასხვა რესურსით (ლექსიკონები, ბიბლიოთეკა, ინტერნეტი და სხვ.) სარგებლობა;
- სამეტყველო ეტიკეტის ნორმების დაცვა;
- ტექსტის აგების კანონზომიერების გათვალისწინებით ტექსტის შექმნა;
- მიზნობრივი ამოცანის შესატყვისი სტილით წერა და მეტყველება;
- ორთოგრაფიული და პუნქტუაციური ნორმების სათანადოდ გამოყენება;
- სხვადასხვა სახის, სტილისა და ჟანრის ტექსტების ანალიზისა და შექმნის უნარის გამომუშავება;
- მწერლის შემოქმედების გააზრება სუბიექტური (მწერლის ცხოვრების მნიშვნელოვანი ფაქტები და მომენტები) და ობიექტური (ეპოქის ზოგადი კონტექსტი) ფაქტორების გათვალისწინებით;
- ლიტერატურულ ნაწარმოებებში ასახული პრობლემატიკისა და ფასეულობების აღქმა-გააზრება და მათ მიმართ საკუთარი დამოკიდებულების გამოსატყვა.

სტანდარტი

სტანდარტი, ერთი მხრივ, ასახავს ეროვნულ სასწავლო გეგმაში მოცემულ წიგნიერების - როგორც გამჭოლი კომპეტენციის - განვითარების მოთხოვნებს, მეორე მხრივ კი, იგი შეესაბამება ამ მიმართულებითსაერთაშორისოდონეზემიმდინარესაგანმანათლებლო პროცესებს.

წიგნიერება ერთ-ერთი სტრატეგიული მიმართულებაა პროექტისა „არც ერთი ბავშვი ზოგადი განათლების გარეშე“. ეს არის პირველი პროექტი, რომელიც სპეციფიკურ სამიზნე ჯგუფზეა ფოკუსირებული. პროექტის ფარგლებში შეიქმნა სპეციალური სტანდარტი იმ მოსწავლეთათვის, რომლებიც სხვადასხვა მიზეზით ამოვარდნილნი არიან რეგულარული სასწავლო პროცესიდან. ვინაიდან წერა და კითხვა სწავლის საბაზისო უნარებია ყველა საგანში, ამდენად, ამ კატეგორიის მოსწავლეების ჩვეულ სასწავლო პროცესში დასაბრუნებლად წიგნიერება, რაოდენობრივი აზროვნების უნართან და სასიცოცხლო უნარებთან ერთად, განსაკუთრებულად აქტუალურია.

მოცემული სტანდარტი შეესაბამება ეროვნული სასწავლო გეგმის ძირითად პრინციპებსა და შინაარსს, PIRLS-ის საერთაშორისო პროგრამის კვლევის შედეგად მომზადებულ რეკომენდაციებს, ასევე, სხვადასხვა ქვეყნის კითხვისა და წერის სტანდარტებს.

ქვემოთ მოცემული სტანდარტი (მისაღწევი შედეგები და შესაბამისი ინდიკატორები) რამდენიმე ძირითადი დანიშნულებით უნდა გამოვიყენოთ:

- ❖ მოსწავლეთა სამიზნე ჯგუფების საჭიროებათა დადგენა და ანალიზი;
- ❖ სპეციალური სასწავლო პროგრამების შემუშავება და განხორციელება სხვადასხვა ასაკობრივი და სოციალური ჯგუფის ადამიანებისთვის;
- ❖ სასწავლო პროცესის დაგეგმვა მისაღწევი შედეგებისა და ინდიკატორების გათვალისწინებით;
- ❖ მოსწავლეთა მიღწევის პერიოდული მონიტორინგი და სასწავლო პროგრამის/პროცესის შეფასება;
- ❖ ანგარიშვალდებულება ფართო საზოგადოების მიმართ განხორციელებული პროგრამებისა და მიღწეული შედეგების შესახებ. საბაზისო სტანდარტის შემუშავება გარკვეულ სირთულეებთან

არის დაკავშირებული. კერძოდ, ადვილი არ არის კითხვისა და წერის იმ კომპეტენციების განსაზღვრა, რომლებიც ყველა ასაკისა და ინდივიდუალური მონაცემების მქონე მოსწავლისათვის საერთო იქნება. მოსალოდნელია, რომ მოცემული პროექტის სამიზნე ჯგუფში შევლენ ბავშვები, რომელთა ინდივიდუალური მონაცემები, ცოდნის დიაპაზონი და ხარისხი, სწავლის მოტივაცია, სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული სტატუსი არაერთგვაროვანია. ამიტომ მისაღწევი შედეგები შეესაბამება იმ მინიმალურ დონეს, რომელიც აუცილებელია რამდენიმე სტრატეგიული ამოცანის წარმატებით შესრულებისათვის. კერძოდ, სტანდარტში მოცემული კომპეტენციების ათვისებამ ბავშვს საშუალება უნდა მისცეს:

- ❖ ნაიკითხოს და გაიგოს ფუნქციური ტექსტები (მაგ., ინსტრუქცია, განცხადება, რეკლამა, პროდუქტის აღწერა და ა. შ.);
- ❖ იმუშაოს სხვადასხვა საგანში სწავლისათვის საჭირო ტექსტებთან (ინფორმაციული და აღწერითი ტექსტები);
- ❖ ინტერესით ნაიკითხოს მხატვრული ნაწარმოებები და შეძლოს მათი გაგება-გააზრება;
- ❖ დამოუკიდებლად გააგრძელოს კითხვისა და წერის სტრატეგიების ათვისება;
- ❖ იაზროვნოს კრიტიკულად და შემოქმედებითად.

სტანდარტის სტრუქტურა

მოცემული დოკუმენტი ხუთი ძირითადი მიმართულებისაგან შედგება. თითოეული მიმართულება რამდენიმე მისაღწევ შედეგს აერთიანებს. ეს მიმართულებებია:

1. დეკოდირება და სიტყვების ამოცნობა;
2. ლექსიკური მარაგის გამდიდრება;
3. გამართული კითხვა;
4. ნაიკითხულის გაგება-გააზრება და ტექსტის ინტერპრეტაცია;
5. წერა.

წიგნიერების სტანდარტი მოსწავლეებისათვის

	მისაღწევი შედეგი	ინდიკატორი
1	<p>დეკოდირება და სიტყვების ამოცნობა (ფონოლოგიური ცოდნის ჩათვლით)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ანბანური პრინციპის გაგება და გამოყენება; • წერილობითი კოდის გაშიფვრა; • სიტყვების მთლიანად წაკითხვა. 	<p>ცნობს 100 სიტყვის ლოგოგრაფიულ ხატს; ანაწევრებს სიტყვას მარცვლებად და ფონემებად; ზეპირად აერთიანებს ცალ-ცალკე გამოთქმულ ბგერებს და/ან მარცვლებს; გამოთქვამს დაწერილი ასოს შესაბამის ბგერას; მიაჩნის გამოთქმული ბგერის შესაბამის ასოს; წერს გამოთქმულ ბგერას; ანაწევრებს დაწერილ სიტყვას მარცვლებად და ბგერებად; ხსნის, თუ რა არის ანბანი და რისთვის არსებობს იგი; აკეთებს უცხო სიტყვის დეკოდირებას თვით სიტყვის შემადგენელი ელემენტებისა და ტექსტის შინაარსობრივი კონტექსტის მიხედვით.</p>

<p>2</p> <p>ლექსიკური მარაგის გამდიდრება</p>	<p>მოსწავლეს შეუძლია:</p> <ul style="list-style-type: none"> • სიტყვის მნიშვნელობის გასაგებად სხვადასხვა სტრატეგიის მოშეკლიება • სიტყვის გამოყენება მრავალფეროვან კონტექსტში 	<p>უცხო სიტყვის ამოსაცნობად იყენებს კონტექსტის შინაარსს და მიწოდებებს;</p> <p>აკტიურებს წინარე გამოცდილებას;</p> <p>ცდილობს, ამოცნოს სიტყვის შემადგენელი ნაწილები და მათი მნიშვნელობა;</p> <p>იყენებს დამხმარე წყაროებს (ლექსიკონი, თანატოლი, სპეციალისტი, მასწავლებელი, მშობელი და სხვ.);</p> <p>ქმნის გონებრივ რუკას სიტყვაზე;</p> <p>ადგენს წინადადებას სიტყვის გამოყენებით;</p> <p>ასახელებს სიტყვის მონათესავე სიტყვებს და აკავშირებს მათ ერთმანეთთან;</p> <p>აკეთებს სიტყვის გრამატიკულ ანალიზს.</p>
<p>3</p> <p>გამართული კითხვა</p>	<p>მოსწავლეს შეუძლია:</p> <ul style="list-style-type: none"> • სხვადასხვა სირთულის ტექსტის ხმამაღლა გამართულად წაკითხვა; • სხვადასხვა სირთულის ტექსტის წუმად გამართულად წაკითხვა 	<p>კითხულობს ტექსტს უშეცდომოდ;</p> <p>კითხულობს ტექსტს გაბმულად;</p> <p>კითხულობს შესაფერისი სირთულის ტექსტს.</p> <p>ტექსტს ზომიერი სიჩქარით;</p> <p>კითხულობს ტექსტს გამომეტყველებით (ხმამაღლა);</p> <p>ინტონაციით გამოხატავს ტექსტში ასახულ ემოციებს და განწყობას ხმამაღლა კითხვისას.</p>

4	<p>ნაკითხულის გაგება-გააზრება</p>	<ul style="list-style-type: none"> • მოსწავლეს შეუძლია: • სხვადასხვა ტიპის ტექსტის შინაარსის გაგება; • ექსპლიციტური და იმპლიციტური ინფორმაციის მოძიება და გააზრება კითხვის პროცესში; • საკუთარი აზრისა და დამოკიდებულების გამოხატვა ნაკითხული ტექსტის (მხატვრულის/არამხატვრულის) მიმართ; • დამხმარე ელემენტების გამოყენება ტექსტის გასააზრებლად; • ტექსტში ძირითადისა და მეორეხარისხოვანის გარჩევა; 	<p>აღწერს ნაკითხული ტექსტით აღძრულ სურათ-ხატებს (ზეპირად, ხატვით, მოძრაობით);</p> <p>გამოთქვამს კარაულებს ტექსტის ნაკითხვამდე (სათაურისა და დამხმარე ელემენტების მიხედვით); ერთმანეთისაგან განასხვავებს ინფორმაციულსა და თხრობით ტექსტს -ძირითადი მახასიათებლების მიხედვით;</p> <p>კითხვის დაწყებამდე აყალიბებს ტექსტის ნაკითხვის მიზანს;</p> <p>ტექსტის ნაკითხვამდე აქტიურებს არსებულ თემა-ტურ ცოდნას;</p> <p>გამოთქვამს კარაულებს ნაკითხვამდე და კითხვის პროცესში;</p> <p>ნაკითხული ტექსტის შინაარსს უკავშირებს საკუთარ გამოცდილებას, მოცემული ტექსტის სხვა ნაწილებს, სხვა ტექსტებს და სამყაროს;</p> <p>შეარჩევს ტექსტს საკუთარი ინტერესების მიხედვით; სხვადასხვა ფორმით (საუბრით, წერილობით, ხატვით, მოძრაობით და სხვ.) გამოხატავს საკუთარ შთაბეჭდილებებს და დამოკიდებულებას ნაკითხულის მიმართ;</p> <p>დასმული შეკითხვების მიხედვით პოულობს ტექსტში პასუხებს;</p> <p>განასხვავებს თხრობითსა და ინფორმაციულ ტექსტებს, მხატვრულ და არამხატვრულ ტექსტებს; აკეთებს ტექსტის ცალკეული აზრებისა და მთლიანი ტექსტის რეზიუმირებას;</p>
---	-----------------------------------	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> გაგბზე ორინტორებული შკიონხგების დასმა ტექსტის ნაკიონხგამდე, ნაკიონხგის პროცესში და ნაკიონხგის შემდეგ; გაგბის/გაზრების შესავლისი სტრატეგიების მოშელოება მიზნისა და ტექსტის ტიპის მიხედვით. 	<p>განასხვავებს და მიჯნავს ფაქტსა და მოსაზრებას სხვადასხვა ტიპის ტექსტებში;</p> <p>გამოაქვს დასკვნები სხვადასხვა ტიპის ტექსტების კითხვის დროს და მოუთითებს შესაბამის დასაბუთებას ტექსტში;</p> <p>ამოიცნობს ლიტერატურული ნაწარმოების ჟანრს მისი ძირითადი მახასიათებლების მიხედვით;</p> <p>ახასიათებს ლიტერატურული ტექსტის ძირითად ელემენტებს (პერსონაჟები, ფაბულა, გარემოებები, თემა და ა. შ.);</p> <p>ამოიცნობს ესთეტიკურ ფორმებს/მატერულ ხერხებს და აფასებს ავტორის მიერ მათ გამოყენებას;</p> <p>ახასიათებს და აფასებს გმირის საქციელს ტექსტის შინაარსზე დაყრდნობით.</p>	
<p>5</p> <p>წერა</p>	<p>მოსწავლეს შეუძლია:</p> <ul style="list-style-type: none"> მისთვის ნაცნობ თემებზე სხვადასხვა ხასიათის ტექსტების გამართულად წერა; წაწერის გასწორების მარტივი ხერხების გამოყენება; მარტივი ლექსის, მოთხრობის, თხზულების დაწერა სტრუქტურის დაცვითა და მხატვრული ხერხების გამოყენებით; რამდენიმე აბზაცის შემცველი ინფორმაციული ტექსტის დაწერა სტრუქტურის დაცვით. 	<p>წერს ყველა ასოს;</p> <p>გადაწერს ტექსტს;</p> <p>წერს სიტყვებსა და წინადადებას კარნახით;</p> <p>ასახელებს პუნქტუაციის ნიშნებს და აღწერს მათ დანიშნულებას;</p> <p>შეგნებულად იყენებს გრამატიკის, ორთოგრაფიის, პუნქტუაციის პრაქტიკულად აუცილებელ მინიმუმს;</p> <p>აგებს წინადადებას;</p> <p>წერს ნარატიულ/თხრობით აბზაცს;</p> <p>წერს აღწერით აბზაცს;</p> <p>წერს არგუმენტის შემცველ აბზაცს;</p> <p>წერს არგუმენტირებულ ესეის სტრუქტურის დაცვით, თეზისის ჩამოყალიბებით და არგუმენტების მოშელოებით.</p>	

სწავლა-სწავლების მეთოდოლოგიური საფუძვლები

ნიგნიერების განვითარება მრავალმხრივი პროცესია და მასწავლებლის მაღალ კომპეტენციებს მოითხოვს. ნიგნიერი გარემოს ორგანიზება, ეფექტური გაკვეთილების წარმართვა, შესაფერისი რესურსების მოძიება და გამოყენება სათანადო მზაობას და მუდმივ პროფესიულ ზრდას საჭიროებს. მოცემული გზამკვლევი კონკრეტული მიზნით შეიქმნა: ის უნდა დაეხმაროს მასწავლებელს კითხვისა და წერის სწავლებაში. გზამკვლევაში მოცემულია პრაქტიკული მეთოდები/სტრატეგიები, ასევე, სასწავლო პროცესის დაგეგმვისა და მოსწავლეთა შეფასების ძირითადი ინსტრუმენტები.

სწავლებისა და სწავლის საბაზისო მოდელი

წერა-კითხვის ათვისება განსაკუთრებით შედეგიანია, როცა იგი მოსწავლეზე ორიენტირებულ, კონსტრუქტივისტულ, აქტიურ სწავლება-სწავლის მიდგომებს ეფუძნება. ასეთი სასწავლო პროცესი გაკვეთილებისა და თემატური ერთეულების იმგვარად დაგეგმვასა და წარმართვას გულისხმობს, როდესაც მოსწავლეებს მრავალფეროვან აქტივობებში ჩართვისა და საკუთარი მიღწევების შეფასების საშუალება ეძლევათ. ქვემოთ აღწერილია სასწავლო პროცესის ორგანიზების კონცეპტუალური ჩარჩო, რომელიც მასწავლებელს გაუადვილებს წერა-კითხვის აქტივობების შერჩევას, ეფექტური გაკვეთილების ორგანიზებასა და ჩატარებას.

მოცემული გზამკვლევი მასწავლებელს სწავლა-სწავლების სამფაზიან მოდელს სთავაზობს. ეს მოდელი, თავის მხრივ, სწავლის შესახებ თანამედროვე კვლევის შედეგებს ეყრდნობა. თითოეული ფაზა კონკრეტულ შედეგზეა ორიენტირებული და ეხმარება მოსწავლეს, რათა მან:

- გაააქტიუროს წინარე ცოდნა და გამოხატოს შემეცნებითი ინტერესი;
- გაიაზროს ახალი ინფორმაცია და დაუკავშიროს ის ადრეულ გამოცდილებას;
- განამტკიცოს და განსხვავებულ კონტექსტში გამოიყენოს მიღებული ცოდნა.

სწავლება-სწავლის სამფაზიანი მოდელი გაკვეთილის მსვლელობის ერთგვარი უნივერსალური ჩარჩოა. ის ასახავს ეფექტური სასწავლო პროცესის ძირითად საფეხურებს და მათი განხორციელების თანმიმდევრობას. სამფაზიანი მოდელის საფეხურებია: **A.** მოლოდინების განსაზღვრა (გამოწვევა) ⇨ **B.** ცოდნის კონსტრუირება (ში-

ნაარსის რეალიზება) ⇒ C. გამთლიანება (რეფლექსია).

აქტიურ სწავლასა და სიღრმისეულ გააზრებაზე ორიენტირებულ კონსტრუქტივისტულ სასწავლო პროცესში მასწავლებელი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს გამონვევისა და რეფლექსიის საფეხურების გავლას. განვიხილოთ თითოეული საფეხური ცალ-ცალკე.

მოლოდინების განსაზღვრა / გამონვევა - (საფეხური A)

სამფაზიანი მოდელის პირველი ეტაპი - ერთი მხრივ, შესასწავლ საგანთან, საკითხსა თუ მოვლენასთან დაკავშირებული ინტერესის, მეორე მხრივ კი, ადრე მიღებული ცოდნის „გამონვევის“ ფაზაა. ამ ეტაპზე რამდენიმე მნიშვნელოვანი შემეცნებითი ქმედება ხორციელდება. მოსწავლეები იხსენებენ იმას, რაც იციან მოცემული საკითხის შესახებ. ამ ფაზის აქტივობებში მონაწილეობა უბიძგებს მათ, გადახედონ საკუთარ ცოდნას და დაფიქრდნენ იმ თემაზე, რომელსაც მალე გამონვლილვით შეისწავლიან. ამ საწყისი ქმედებით მონაწილეები ააქტიურებენ „პიროვნულ განწყობას“, რაც ახალი ცოდნის შეძენის საფუძველია. ეს კი გადამწყვეტია, რადგან თუ ინფორმაცია კონტექსტიდან მოწყვეტილადაა წარმოდგენილი და მოსწავლეებს მისი არსებულ ცოდნა-გამოცდილებასთან დაკავშირება გაუჭირდათ, შესაძლოა იგი ადვილად დაიკარგოს. სწავლის პროცესი ახლისა და უკვე ცნობილის ერთმანეთთან დაკავშირების პროცესია. მოსწავლეები ახალ ცნებებს გამოიმუშავენ ადრე მიღებული ცოდნისა და საკუთარი დამოკიდებულებების საფუძველზე. ასე რომ, გამონვევის ფაზის მეორე მიზანია ინტერესის გაზრდა, ცნობისმოყვარეობის გაღვივება. ზოგჯერ მოსწავლეები პასიურად სხედან გაკვეთილზე და უსმენენ მასწავლებელს, დაღლილი თვალებით ცდილობენ, მისდიონ აზრთა მსვლელობას. გააზრებული, შეგნებული, კრიტიკული აღქმის უნარის განვითარებისათვის მოსწავლე აქტიურად უნდა ჩაებას ძიების პროცესში, ე. ი. ინფორმაცია უნდა აღიქვას, გაიაზროს და საკუთარი სიტყვებით, წერით, ზეპირი მეტყველებით თუ გათამაშებით გამოხატოს.

რაკი საფუძვლიანი შემეცნება ახალი ინფორმაციის უკვე არსებულ აზრობრივ კონსტრუქციასთან შერწყმის პროცესია, გამონვევის სტადიის მესამე კომპონენტი გადამწყვეტ მნიშვნელობას იძენს. ის საკითხის კვლევის მიზნისა და მოლოდინების განსაზღვრას გულისხმობს. მიზნისა და მოლოდინის დასახვა არსებითია მოსწავლეთა ქმედითობის განსამტკიცებლად. მიზანდასახული სწავლა შედეგიანია. მხოლოდ, უნდა

გამოკვეთით ორგვარი მიზანდასახულობა: 1) მასწავლებლის მიერ წარმართული (გარე); 2) პიროვნული (შიდა), რომელიც უფრო მძლავრია.

ცოდნის კონსტრუირება / შინაარსის რეალიზება - (საფეხური B)

მეორე ფაზის უპირველესი ამოცანა პირველ ფაზაზე დაწყებული საქმიანობისათვის ხელის შეწყობა და გამონვევის ეტაპზე გავლევებულ ინტერესისა და იმპულსის შენარჩუნებაა. ამ ეტაპზე მასწავლებელი იყენებს მრავალფეროვან ინდივიდუალურ და ჯგუფურ აქტივობებს: დემონსტრირებას, პრაქტიკულ ვარჯიშს, ასათვისებელი შინაარსის შესახებ დისკუსიის წარმართვას, კრიტიკულ ანალიზს, თვალსაზრისთა შეპირისპირებასა და შეჯერებას.

მეორე უმთავრესი ამოცანა ის არის, რომ მხარი ავუბათ მოსწავლეთა მცდელობას, გააკონტროლონ საკუთარი აღქმის უნარი. ეფექტური მკითხველები, როგორც კი ახალ ინფორმაციას ნააწყდებიან, მაშინვე საკუთარი აღქმის პროცესის კონტროლს იწყებენ. მაგალითად, ტექსტის წაკითხვის დროს, მცირედი გაუგებრობისას, მკითხველი ხელახლა უბრუნდება წაკითხულს. მსმენელი მოწოდებული მასალის მოსმენისას შეკითხვას სვამს, ან სათანადო აღნიშვნებს აკეთებს. პასიური მკითხველი ან მსმენელი უბრალოდ გვერდს უვლის შეფერხებებს აღქმაში და არ ადარდებს გაუგებარი ან გამოტოვებული მომენტები.

გამოთიანება / რეფლექსია - (საფეხური C)

რეფლექსია ნიშნავს საკუთარ ქმედებებზე (ქცევაზე, აზროვნებაზე, გრძნობებზე) კონცენტრირებასა და დაფიქრებას, რაც ხშირად მათზე ზემოქმედების ნინაპირობაა. კარგი მოსწავლე ხშირად სვამს რეფლექსიურ შეკითხვებს: რა ვისწავლე (რას ვსწავლობ)? როგორ ვისწავლე (როგორ ვსწავლობ)?

შეიძლება გამოიკვეთოს რეფლექსიის სტადიისათვის ნიშანდობლივი რამდენიმე არსებითი, დადებითი ასპექტი. უმთავრესი ისაა, რომ ამ ფაზაზე **მოსწავლისაგან მოელიან იმ თვალსაზრისისა თუ ინფორმაციის საკუთარი სიტყვებით გამოხატვას, რომელსაც ის წინა ფაზებზე შეეხო.** ეს აუცილებელია ახალი აზრობრივი სქემების ასაგებად. საფუძვლიანი შესწავლა და სიღრმისეული გაცნობიერება

პიროვნულ მოცემულობებზე და მოსწავლეს ყველაზე უკეთ ის ამახსოვრდება, რასაც მისთვის ცნობილ კონტექსტში ითავისებს და საკუთარი სიტყვებით გააცოცხლებს. ალექს მამინა საფუძვლიანი, როდესაც ინფორმაცია კონტექსტურ სქემაში თავსდება, ცნებათა ახლებურ ყალიბში ექცევა და ნაცნობ, „პიროვნულ ლექსიკონში“ პოვებს ასახვას.

ამ ფაზის მეორე ამოცანაა **მოსწავლეთა შორის აზრთა ჯანსაღი გაცვლა-გამოცვლა და ამის საფუძველზე მათი თვალსაზრისის გამოხატველი ლექსიკონის გამდიდრება**. რეფლექსიის ფაზაზე დისკუსიაში ჩაბმის წყალობით მოსწავლეები სხვადასხვა სააზროვნო კონსტრუქციით მუშაობენ. ეს არის ცვლილებებისა და ხელახალი კონცეპტუალიზაციის საფეხური სწავლის პროცესში. ამ სტადიაზე ახალი ინფორმაციის ინტეგრაციის მრავალგვარ საშუალებათა მოქნილად აპრობირება ცოდნის პრაქტიკულად და მიზანდასახულად გამოიყენება უწყობს ხელს.

სწავლა–სწავლების სამფაზიანი მოდელის ძირითადი ამოცანები საფეხურების მიხედვით

გამონვევა	შინაარსის რეალიზება	რეფლექსია
<ul style="list-style-type: none"> • სასწავლო მიზნისა და შესაბამისი მოლოდინის განსაზღვრა • შინაარსთან დაკავშირებული წინარე ცოდნისა და გამოცდილების გააქტიურება • წინარე ცოდნის არაფორმალური შეფასება, არასწორი წარმოდგენების გამოკვეთა • პოზიტიური განწყობის შექმნა, ყურადღების კონცენტრირება, ინტერესისა და სწავლის მოტივაციის გაღვივება 	<ul style="list-style-type: none"> • სასწავლო მასალის გაცნობა • ინფორმაციის მოძიება-დამუშავება • ახალი ცოდნის შექმნა • ძირითადი საკითხებისა და ქვესაკითხების გამოკვეთა გაკვეთილის შინაარსის დაკავშირება საკუთარ ცოდნასა და გამოცდილებასთან. • შეკითხვების დასმა შინაარსთან დაკავშირებით • მოლოდინის გადახედვა და რეალურ პროცესთან შედარება 	<ul style="list-style-type: none"> • ძირითადი იდეების შეფასება • ჩამოყალიბებული შეხედულებების გაზიარება • პიროვნული გამოხატულება • მიღებული ცოდნის მნიშვნელობისა და სარგებლიანობის განსაზღვრა • ცოდნის გაღრმავებისათვის საჭირო ახალი შეკითხვების ჩამოყალიბება • სასწავლო პროცესში საკუთარი მონაწილეობის შეფასება

სწავლების ეს მოდელი წერა–კითხვის აქტივობებზეც ვრცელდება. ანუ, შეიძლება ვისაუბროთ კითხვის სამ ფაზაზე:

1. პირველი ფაზა (**წაკითხვამდე**): ამ ფაზაში გამოყენებული მეთოდები/სტრატეგიები ხელს უწყობს მოსწავლეს/მკითხველს, გაიხსენოს, რა იცის უკვე ამ საკითხის შესახებ. იგულისხმება როგორც საკუთარი ცოდნის, ისე დამოკიდებულებების შეფასება. ასევე, მოსწავლეს უნდა აღეძრას ინტერესი და ცნობისმოყვარეობა ტექსტის შინაარსის მიმართ. ამ ფაზის მნიშვნელოვანი შედეგია მკითხველის მიერ კითხვის აქტივობაში მონაწილეობის მიზნის გაცნობიერება და მოტივაციის შექმნა.
2. მეორე ფაზა (**კითხვა**): ამ ფაზაში გამოყენებული მეთოდები/სტრატეგიები ხელს უწყობს მოსწავლეს/მკითხველს შინაარსისა და წაკითხულის მნიშვნელობის გააზრებაში. მკითხველი ცდილობს, მოიძიოს პასუხები პირველი ფაზის მიმდინარეობისას და თვით კითხვის პროცესში დასმულ შეკითხვებზე. ასევე, მკითხველი თვალყურს ადევნებს წაკითხულის გააზრების პროცესს (მონიტორინგი) და მოიშველიებს საგანგებო ხერხებს, როცა წაკითხულის გაგება ფერხდება.
3. მესამე ფაზა (**წაკითხვის შემდეგ**): ამ ფაზაში გამოყენებული მეთოდები/სტრატეგიები ეხმარება მოსწავლეს/მკითხველს, საბოლოოდ შეაჯამოს წაკითხული შინაარსი. ასევე, დაფიქრდეს უკვე წაკითხულის გააზრების ხარისხის შესახებ. ამ საფეხურზე მკითხველი გამოკვეთს იმას, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანი და დასამახსოვრებელია. ამას ემატება ახალი შეკითხვები, რომლებიც საკითხის კიდევ უფრო ღრმად გაცნობიერებისთვის არის საჭირო.

კითხვისა და წერის მეთოდები/სტრატეგიები

აღსანიშნავია, რომ მოცემულ სტანდარტში განხილული (გვ. 7– 10) 5 მიმართულება სწავლის ყველაზე ძლიერი საყრდენებია არა მხოლოდ მშობლიური ენის, არამედ ნებისმიერი საგნის შესწავლისას. აქედან გამომდინარე, სახელმძღვანელოში აღწერილი მეთოდები და სტრატეგიები სწორედ ამ მიმართულებების მიხედვით იქნება აღწერილი. ამასთან ერთად, წიგნში მოცემულია კითხვისა და წერის მეთოდების/სტრატეგიების ცხრილები, რომლებშიც დაწვრილებითაა ნაჩვენები, ესა თუ ის მეთოდი გაკვეთილის რომელ ფაზაში, წიგნიერების რომელი მიმართულების განსავითარებლად და რა ტიპის ტექსტებზე სამუშაოდ შეიძლება იყოს გამოყენებული. ვფიქრობთ, ეს ყველაფერი მასწავლებლებს მნიშვნელოვნად გაუადვილებს ამა თუ იმ გაკვეთილის მიზნების შესაბამისი კონკრეტული მეთოდის/სტრატეგიის შერჩევას.

ორიოდე სიტყვით შევჩერდეთ სტანდარტის პირველ მიმართულებაზე. სიტყვების ამოცნობა და დეკოდირება გულისხმობს, რომ მოსწავლეს შეუძლია დაადგინოს ასო-ბგერითი შესატყვისობები, ანუ აღიქვას გამოთქმულ ბგერასა და დაწერილ ასოს შორის არსებული კავშირი, შეუძლია ანბანის პრინციპის გაგება-გამოყენება და ამა თუ იმ სიტყვის სწორად ამოკითხვა. მოსწავლეებში ამ კომპეტენციების განვითარება, ჩვეულებრივ, წერა-კითხვის დაწყების პირველივე ეტაპზე ხდება. დეკოდირების უნარის განვითარების უმნიშვნელოვანესი საფეხურია სიტყვების მთლიანად ამოცნობა, რაც ეფექტური მკითხველის ერთ-ერთი ძირითადი მახასიათებელია.

ვინაიდან ამ კონკრეტულ შემთხვევაში მოცემული სტანდარტი გულისხმობს, რომ სამიზნე ჯგუფი უკვე უნდა ფლობდეს წიგნიერების გარკვეულ კომპეტენციებს (ბავშვებს უნდა შეეძლოთ წერა და კითხვა), ქვემოთ მოცემული მეთოდები/სტრატეგიები შედარებით ნაკლებადაა მიმართული დეკოდირებისა და სიტყვების ამოცნობის უნარების განვითარებისკენ, რომელთა ჩამოყალიბების პროცესიც წიგნიერების უფრო ადრეულ ეტაპზე მიმდინარეობს. თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ თუ სასწავლო პროცესის დასაწყისში მასწავლებელი შენიშნავს, რომ ბავშვები სრულყოფილად არ ფლობენ ფონეტიკურ (ანბანის) და წიგნის/ტექსტის ცნებების ცოდნას, მან, უპირველეს ყოვლისა, ამ კომპონენტებში არსებული ხარვეზები უნდა შეავსოს და მხოლოდ ამის შემდეგ გადავიდეს წიგნიერების დანარჩენი ასპექტების განვითარებაზე. ამაში მასწავლებელს მნიშვნელოვან დახმარებას გაუწევს ორი ეფექტური მეთოდი/სტრატეგია:

დიდი წიგნების ერთობლივი კითხვა² და ენობრივი პრაქტიკა³.

ქვემოთ მოცემულია დანარჩენი ოთხი ძირითადი მიმართულების მოკლე მიმოხილვა.

1. ლექსიკური მარაგის გამდიდრება

ცნობილია, რომ ტექსტის გაგებისათვის ძალზე მნიშვნელოვანია სიტყვების მნიშვნელობის ცოდნა და ლექსიკური მარაგის გაფართოება. სწავლის პროცესში ბავშვები აქტიურად იყენებენ თავიანთ ლექსიკურ მარაგს და დროთა განმავლობაში მნიშვნელოვნად იმდიდრებენ მას. ამის საუკეთესო საშუალება კი მრავალფეროვან მასალაზე მუშაობაა. სასურველია, მასწავლებელმა გაუგებარი სიტყვები თუ ფრაზები სხვადასხვაგვარად განუმარტოს მოსწავლეებს: გამოიყენოს კონტექსტური გასაღები, თავად აუხსნას მათი მნიშვნელობა, ახლად შესწავლილი სიტყვებით შეადგენინოს წინადადებები, გააზრებინოს სიტყვის შემადგენელი ცალკეული ნაწილები, გამოიყენოს ახალი სიტყვები თუ გამოთქმები სიტუაციურ საუბარში და ა.შ.⁴

2. გამართული კითხვა

გამართული კითხვის ძირითადი მახასიათებლებია: უშეცდომოდ, სათანადო ტემპით, გაბმითა და სწორი ინტონაციით კითხვა. გამართულად მკითხველი ჩუმად კითხვის დროს დეკოდირების გარეშე, ავტომატურად ამოიცნობს სიტყვებს და ადვილად იგებს ტექსტის შინაარსს; არ უჭირს ხმამაღლა კითხვა, სასვენ ნიშნებთან სათანადო პაუზებს აკეთებს და ირჩევს შესაბამის ინტონაციას. შეიძლება ითქვას, რომ გამართული კითხვა ერთგვარი ხიდია ტექსტის დეკოდირებასა და გააზრებას შორის.⁵

2 მეთოდის შესახებ სასწავლო ფილმი „კითხვს ეფექტური მეთოდები“ იხილეთ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის ვებგვერდზე: http://tpdc.ge/index.php?option=com_content&view=article&id=8115&Itemid=71&lang=ka

3 მეთოდის აღწერა იხილეთ ნორვეგიის ლტოლვილთა საბჭოს გამოცემაში „წიგნიერება დანყებით კლასებში“ , 2011.

4 დანყებითი საფეხურის მასწავლებლის მეთოდური გზამკვლევი, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, თბილისი, 2010

5 კითხვის ეფექტური მეთოდები, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, თბილისი, 2010

3. წაკითხვის გაგება—გააზრება და ტექსტის ინტერპრეტაცია

განსხვავებით დეკოდირებისა და სიტყვების ამოცნობისაგან, წაკითხვის გააზრება ტექსტის სიღრმისეული შემეცნების პროცესია და მასში გადმოცემული აზრების გაცნობიერებასა და კონსტრუირებას გულისხმობს. ამისათვის კი მასწავლებელმა ბავშვებს რამდენიმე ძირითადი სტრატეგია უნდა შესთავაზოს, რომლებსაც ისინი მთელი ცხოვრების მანძილზე გამოიყენებენ. ესენია: ტექსტის ვიზუალიზება, ვარაუდების ჩამოყალიბება, ახსნა-განმარტება, შეკითხვების დასმა, კავშირების დამყარება, შეჯამება და ა.შ.

4. წერა

წერა წიგნიერების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიმართულებაა. იგი ადამიანს საშუალებას აძლევს, საკუთარი ნაფიქრი, სათქმელი, გზავნილი წერილობით გადმოსცეს. წერის უნარის განვითარება მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს მოსწავლეებს, გახდნენ უფრო დაკვირვებულები, ჩაუღრმავდნენ, ერთი მხრივ, საკუთარ თავს, მეორე მხრივ კი - გარესამყაროს. წერის პროცესში ჩართული მოსწავლეები გაცილებით მეტი ყურადღებით კითხულობენ სხვათა ნაწერებს (თანაკლასელებიდან დაწყებული, ცნობილი მწერლებით დამთავრებული), მეტი პასუხისმგებლობით ეკიდებიან თითოეული სიტყვისა თუ ფრაზის გამოყენებას წერისას, ცდილობენ თავიანთი ლექსიკური მარაგის შევსებას, ისმენენ და იზიარებენ ერთმანეთის რჩევებს, ეჩვენებენ კრიტიკულ აზროვნებას.⁶

საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს **ზეპირი მეტყველების** ინტეგრირების მნიშვნელობა წიგნიერების განვითარების პროცესში. კითხვა და წერითი მეტყველება მჭიდროდ უკავშირდება აზრის/იდეის/შეხედულების/გზავნილის ზეპირად გადმოცემის უნარს. სახელმძღვანელოში აღწერილი მეთოდების/სტრატეგიების უმრავლესობა მოიცავს ისეთ აქტივობებს, როგორებიცაა, მაგალითად, დისკუსია, ზეპირი მსჯელობა, წყვილებში ან ჯგუფებში საუბარი და სხვ. ეს აქტივობები ხშირად გამოიყენება კითხვისა და წერის სამივე ფაზაზე და ხელს უწყობს მოსწავლეებს სხვადასხვა საგანში ნებისმიერი საკითხის გააზრებასა და ათვისებაში. მასწავლებელმა სათანადო დრო და ყურადღება უნდა დაუთმოს ზეპირი მეტყველების აქტივობების ინტეგრირებას წერა-კითხვის სწავლების პროცესში.

⁶ Charles Temple, Donna Ogle, Alan Crawford, Penny Freppon. **All Children Read. Teaching for Literacy in Today's Diverse Classrooms.** Pearson. 2008

4. კითხვის სწავლების ეფექტური მეთოდები

4.1 მართული (ორიენტირებული) კითხვის აქტივობა

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, ნაკითხულის გაგება-გააზრება.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„მართული კითხვის აქტივობა“ გამოიყენება მოსწავლეთა ჩუმი კითხვის პროცესის კოორდინირებისთვის. პროცესს თან სდევს გაგებაზე ორიენტირებული შეკითხვების დასმა. მასწავლებელი სვამს შეკითხვას, ხოლო მოსწავლეები კითხულობენ ტექსტს შესაძლო პასუხების მოსაძებნად, შემდეგ კი პასუხის გარშემო ჯგუფებში დისკუსია იმართება. ეს სტრატეგია ფოკუსირებულია ტექსტის გაგებაზე და არა - სწორად ამოკითხვაზე. იგი გამოიყენება როგორც თხრობით, ისე საინფორმაციო ტექსტებზე სამუშაოდ.

„მართული კითხვის აქტივობა“ გვაძლევს საშუალებას, რომ:

- ტექსტის ჩუმად ნაკითხვამდე ინტერესის გამაღვივებელი შეკითხვების დასმით დავეხმაროთ ბავშვებს გააზრებულ კითხვაში;
- გავაძლიეროთ მოსწავლეებში მაღალი დონის (ღრმა) შეკითხვებზე პასუხის გაცემის უნარი;
- შეკითხვების დასმისა და ტექსტის ჩუმად ნაკითხვის გზით აქცენტი გადავიტანოთ გაგება-გააზრებაზე;
- ყურადღება გავამახვილოთ ვარაუდებზე, როგორც გააზრებული კითხვის მნიშვნელოვან ასპექტზე; დავეხმაროთ მოსწავლეებს, რომ გამოიყენონ თავიანთი წინარე ცოდნა და კრიტიკული აზროვნების უნარი, რათა ახალი აზრები და იდეები განავითარონ;
- მივცეთ მასწავლებელს საშუალება, რათა გააცნოს მოსწავლეებს ლიტერატურული ტექსტის ელემენტები, როგორებიცაა, მაგალითად, სიუჟეტის აგება და სურათ-ხატების შექმნა;
- ვუჩვენოთ ბავშვებს მაგალითი იმისა, თუ როგორ ნაკითხონ შემდგომში დამოუკიდებლად როგორც თხრობითი, ისე საინფორმაციო ტექსტები.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. შეამზადეთ მოსწავლეები კონკრეტულ თემაზე დაფიქრებისათვის. ქვემოთ მოცემული ჩამონათვალიდან გამოიყენეთ მოლოდინის განსაზღვრის ერთ-ერთი აქტივობა:
 - ტექსტის წინასწარი მიმოხილვა – ბავშვებს უჩვენეთ წიგნის ყდა და წაუკითხეთ სათაური. იმსჯელეთ, რათა გაიგოთ, თუ რა იციან ბავშვებმა უკვე ამ თემასთან დაკავშირებით. ასევე, სთხოვეთ, დასვან კითხვები წასაკითხი ტექსტის შესახებ.
 - ტერმინების/სიტყვების წინასწარი განხილვა – ტექსტიდან ამოარჩიეთ რამდენიმე საკვანძო სიტყვა. სთხოვეთ მოსწავლეებს, ამ სიტყვების საფუძველზე გამოთქვან ვარაუდები იმის შესახებ, თუ რას შეიძლება შეეხოს წასაკითხი ტექსტი.
 - წინასწარი მინი–ლექცია – მოსწავლეებს წაუკითხეთ მოკლე ლექცია ან მიეცით მოკლე განმარტება წასაკითხ თემასთან დაკავშირებით. შემდეგ დასვით შეკითხვები, რომლებზე პასუხის გაცემასაც, სავარაუდოდ, ტექსტის წაკითხვის შედეგად შეძლებენ.
2. დაყავით ტექსტი ოთხ ან ხუთ მონაკვეთად. მოამზადეთ შეკითხვები თითოეული მონაკვეთისათვის. კითხვები უნდა ეხებოდეს ტექსტის ყველაზე მნიშვნელოვან ნაწილებს. ქვემოთ მოცემულია შეკითხვების ნიმუში:
 - წაიკითხეთ, რათა გაარკვიოთ, ვინ არიან თხზულების მთავარი გმირები და სად ვითარდება მოქმედება.
 - როგორ დაახასიათებდით მთავარ გმირებს?
 - წაიკითხეთ და გამოარკვიეთ ძირითადი პრობლემა, რომლის წინაშეც დგას მთავარი გმირი.
 - წაიკითხეთ, რათა გაარკვიოთ, თუ რას აკეთებს მთავარი გმირი პრობლემის გადასაჭრელად.
 - წაიკითხეთ, რათა გაარკვიოთ, თუ რა მოხდა მთავარი გმირის ქმედების შედეგად. როგორ განვითარდა მოვლენები თხზულების დასასრულს? შეადარეთ დასასრული თხზულების დასაწყისს.
3. დასვით კითხვები თითოეული მონაკვეთის წაკითხვამდე. სთხოვეთ მოსწავლეებს, ჩუმად წაიკითხონ ტექსტი კითხვებზე პასუხის მოსაძებნად.

4. თითოეული მონაკვეთის ნაკითხვის შემდეგ სთხოვეთ მოსწავლეებს, ერთმანეთს გაუზიარონ პასუხები, მიუბრუნდნენ ხოლმე ტექსტს და იპოვონ ის ადგილი, რომელიც მათ პასუხს ადასტურებს. შესაბამისი ადგილები ამჯერად ხმამაღლა უნდა წაიკითხონ.
5. წარმართეთ სპეციალური აქტივობა ტექსტის დედააზრის გამოსარკვევად. მოსწავლეებმა შესაძლოა გაითამაშონ/განასახიერონ, დაასათაურონ საყვარელი მონაკვეთები ან უპასუხონ სხვადასხვა დონის შეკითხვებს (ბლუმის ტაქსონომიის მიხედვით).

4.2 მართული კითხვის/მოსმენისა და გააზრების აქტივობა

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„მართული კითხვა/მოსმენა და გააზრება“ „მართული კითხვის აქტივობის“ ვარიანტია. ეს აქტივობა გამოიყენება კითხვის ინტერესის გასაღვივებლად და ეყრდნობა ვარაუდის გამოთქმასა და მის დადასტურებას შორის არსებულ დინამიკას. სტრატეგია სრულდება 6-10 კაციან ჯგუფებში. ეს რაოდენობა საკმარისია მრავალფეროვანი ვარაუდების გამოთქმისათვის და ყველა მოსწავლეს აქვს აქტიური მონაწილეობის საშუალება. უმჯობესია, თუ მოსწავლეები დაჯგუფებულინი იქნებიან კითხვის შესაძლებლობების მიხედვით. სტრატეგია, აგრეთვე, შეიძლება გამოვიყენოთ მასწავლებლისა და მოსწავლეების ერთობლივი მუშაობისათვის. ასეთ შემთხვევაში მასწავლებელი თავადაც ისე მოიქცევა, თითქოს არ აქვს ტექსტი წაკითხული. შესაძლოა, ტექსტის ნაკითხვამდე საუბრის დროს შემთხვევით არასწორი ვარაუდებიც გამოთქვას, რათა ბავშვების მხრიდან მსჯელობის პროცესში ჩაბმა უფრო წაახალისოს.

მასწავლებელმა უნდა შეარჩიოს ოთხი ან ხუთი ადგილი პაუზისთვის და დაანანევროს ტექსტი დაახლოებით ერთი და იმავე ზომის მონაკვეთებად. პაუზები იქ უნდა დაისვას, სადაც მკითხველს გარკვეული ინფორმაცია მიეწოდება და უჩნდება ინტერესი, თუ რა

მოხდება შემდგომში. პირველი პაუზა, ჩვეულებრივ, სათაურის შემდეგ კეთდება. სტრატეგია ხელს უწყობს მოსწავლეებში გააზრებული კითხვის უნარის ჩამოყალიბებას, ვარაუდების გამოთქმისა და არგუმენტირებული მსჯელობის უნარების განვითარებას.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. უთხარით მოსწავლეებს, რომ თქვენ აპირებთ ტექსტის/თხზულების ერთად წაკითხვას ვარაუდების გამოყენებით. აუცილებელია, რომ მათ ზუსტად შეასრულონ თქვენი მითითებები. აუხსენით, რომ თავდაპირველად მათ უნდა გამოთქვან ვარაუდები იმ ტექსტის შესახებ, რომლის წაკითხვასაც აპირებთ.
2. წაკითხვით მოსწავლეებს ტექსტის პატარ-პატარა მონაკვეთები და პერიოდულად შეწყვიტეთ კითხვა. ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეები შეჩერდნენ ზუსტად თქვენ მიერ მითითებულ ადგილას და არ განაგრძონ კითხვა, სანამ თქვენგან მითითებას არ მიიღებენ.
3. უთხარით მოსწავლეებს, თუ რა უნარისაა თხზულება - ამბავი, ზღაპარი, ხალხური თქმულება და ა. შ. უნარის დასახელების შემდეგ სთხოვეთ მათ გამოთქვან აზრი, თუ როგორ გმირებთან მოუწვევთ შეხვედრა; მოვლენების როგორ განვითარებას ელიან.
4. წაკითხვით სათაური და აჩვენეთ მისი შესაბამისი სურათი/ილუსტრაცია (თუკი ეს შესაძლებელია). ჰკითხეთ ბავშვებს, როგორ ჰგონიათ, რა მოხდება? შეახსენეთ, რომ არ არის აუცილებელი, დანამდვილებით იცოდნენ პასუხი. სთხოვეთ, დაძაბონ წარმოსახვა და ცადონ, მიხვდნენ, რა შეიძლება მოხდეს. მიეხმარეთ, რომ პასუხები რაც შეიძლება კონკრეტული იყოს. ჩამოწერეთ დაფაზე ზოგიერთი მათგანი (დატოვეთ დაფაზე საკმარისი ადგილი მომდევნო პაუზების დროს გამოთქმული კომენტარების დასაწერად). ტექსტის წაკითხვამდე სთხოვეთ მოსწავლეებს, განიხილონ გამოთქმული ვარაუდები და გონებაში აირჩიონ მათგან ერთ-ერთი, ყველაზე სარწმუნო. კითხვის პროცესში ეს ვარაუდი სულ უნდა ახსოვდეთ.
5. პაუზის ადგილას შეწყვიტეთ კითხვა. სთხოვეთ კლასს, გადახედონ ვარაუდებს და გადაამოწმონ, რომელი მათგანი დადასტურდა ტექსტის მიხედვით და რომელი - არა. მითითებინეთ ტექს-

ტიდან კონკრეტული ადგილები: რომელი ვარაუდები ასრულდა? რა სამხილები მოიპოვება ტექსტში? მეტი სიცხადისთვის შეგიძლიათ დაფაზე პლუს ნიშნით მონიშნოთ ის ვარაუდები, რომლებიც ასრულდა, მინუსით - ისინი, რომლებიც არ ასრულდა, ხოლო კითხვის ნიშნით - ვარაუდები, რომლებიც ჯერჯერობით კვლავაც გაურკვეველია. ჰკითხეთ მოსწავლეებს, თუ როგორ ვითარდება მოვლენები თხზულებაში.

6. განხილვის შემდეგ ბავშვებს სთხოვეთ, ახალი ვარაუდები გამოთქვან, ამოარჩიონ მათგან რამდენიმე მეტ-ნაკლებად სარწმუნო და განაგრძონ კითხვის პროცესი იმგვარად, როგორც ეს ზემოთ არის აღწერილი.
7. როდესაც მონაკვეთის კითხვას დაასრულებენ, კვლავ გადახედეთ ვარაუდებს და ჰკითხეთ მოსწავლეებს, თუ რამ მიახვედრა ისინი, რომელი იყო სწორი ვარაუდი. როგორ დაეხმარა მათ მოქმედი გმირების, სიუჟეტისა თუ ჟანრის გააზრება ვარაუდების ჩამოყალიბებაში? წაახალისეთ, რომ მოძებნონ ტექსტში დამადასტურებელი თვალსაჩინო მაგალითები.

შენიშვნები:

„მართული კითხვის/მოსმენისა და გააზრების სტრატეგიით“ მუშაობისას მასწავლებელი ღია შეკითხვებს სვამს: „როგორ გგონიათ, რა მოხდება?“ „რატომ ფიქრობთ ასე?“ უფრო კონკრეტულმა შეკითხვებმა შეიძლება ბავშვებს წარმოსახვის უნარი შეუზღუდოს. მთავარია, ბავშვმა ისწავლოს საკუთარი შეკითხვების დასმა იმის შესახებ, რასაც კითხულობს.

არსებობს რამდენიმე გზა „მართული კითხვისა და გააზრების აქტივობის“ ჩასატარებლად, რაც მოსწავლეებს მუშაობას უადვილებს. ერთ-ერთია ტექსტის ხმამაღალი წაკითხვა მასწავლებლის და არა მოსწავლეების მიერ (მეთოდის ეს ვარიაცია ცნობილია მართული მოსმენისა და გააზრების აქტივობის სახელით).

იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეებს ვარაუდების გამოთქმა უჭირთ ან ძალიან სცილდებიან თემას, სასურველია, თავად შესთავაზოთ ორი სავარაუდო ვარიანტი და შემდეგ ჰკითხოთ, თუ რომელი ასრულდება, მათი აზრით.

ქვემოთ მოცემულია მართული კითხვისა და გააზრების სქემა,

რომელსაც მოსწავლეები ავსებენ ეტაპობრივად, დამოუკიდებლად ან მასწავლებლის დახმარებით.

	როგორ ფიქრობთ, რა მოხდება ?	რატომ ფიქრობთ ასე ?	რა მოხდა?
სათაურის ნაკითხვის შემდეგ			
პირველი მონაკვეთის ნაკითხვის შემდეგ			
მეორე მონაკვეთის ნაკითხვის შემდეგ			
დასასრულის ნაკითხვის შემდეგ			

4.3 წარმოსახვის გზამკვლევი

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, ნაკითხულის გაგება-გააზრება.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„წარმოსახვის გზამკვლევი“ მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს მოსწავლეებში ფანტაზიის, შემოქმედებითობის, ინტერპრეტაციის უნარის განვითარებას. მხატვრულ ტექსტზე მუშაობისას ამ მეთოდის გამოყენება ბავშვებს ათავისუფლებს ჩარჩოებისგან და აძლევს მათ საკითხის/გმირების/პრობლემის სხვადასხვა ქრილში დანახვის საშუალებას.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. წარუდგინეთ კლასს წასაკითხი ნაწარმოები. თუ შესაძლებელია, უჩვენეთ ნაწარმოების თემაზე შესრულებული ილუსტრაციები.
2. წაუკითხეთ მოსწავლეებს ნაწარმოები, ან სთხოვეთ, რომ თავად წაიკითხონ.
3. სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ დახუჭონ თვალები და შეასრულონ შემდეგი მოქმედებები:
 - წარმოიდგინონ საკუთარი თავი გმირის როლში;
 - ეცადონ, რომ დაინახონ და შეიგრძნონ ნაწარმოებში აღწერილი გარემოებები;
 - დაფიქრდნენ და წარმოიდგინონ, როგორ გამოიყურებიან ნაწარმოების პერსონაჟები, როგორია მათი გარეგნობა, გრძნობები და მოქმედებები, როგორ რეაგირებენ ისინი ნაწარმოებში აღწერილ მოვლენებზე.
4. სთხოვეთ მოსწავლეებს, მოიფიქრონ სიტყვები/წინადადებები, რომლებიც გამოხატავს გმირის გრძნობებსა და ფიქრებს ნაწარმოებში აღწერილი გარემოებების, პრობლემის ან სხვა პერსონაჟების მიმართ.
5. ჩამოწერეთ მოსწავლეების მიერ ჩამოთვლილი სიტყვები/წინადადებები დაფაზე და იმსჯელეთ კლასში მათ შესახებ. სასურველია, რომ დისკუსიაში მთელი კლასი ჩაებათ.

4.4 ცნების რუკა

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„ცნების რუკა“ ეხმარება მოსწავლეს ინფორმაციისა და ცნებების ორგანიზებაში. ამ მეთოდით მუშაობის პროცესში მოსწავლეს უწევს კლასებსა და კატეგორიებზე, ნიშან-თვისებებსა და მახასიათებლებზე, ნიმუშებსა და მაგალითებზე ფიქრი. სტრატეგიის გამოყენება მეტად ეფექტურია ლექსიკური მარაგის გამდიდრებისა და მნიშვნელოვანი ცნებების ათვისებისათვის. „ცნების რუკაზე“ მუშაობა მოითხოვს პასუხების ძიებას ისეთ შეკითხვებზე, როგორებიცაა:

- რა არის ? რას ჰგავს იგი? რა მაგალითების მოყვანა შეიძლება მასთან დაკავშირებით?
- რა არის-ის მიზეზი? რა არის-ის შედეგი?

მოსწავლემ წინასწარ უნდა წაიკითხოს ტექსტი, რათა მონიშნოს საკვანძო სიტყვები და წინადადებები.

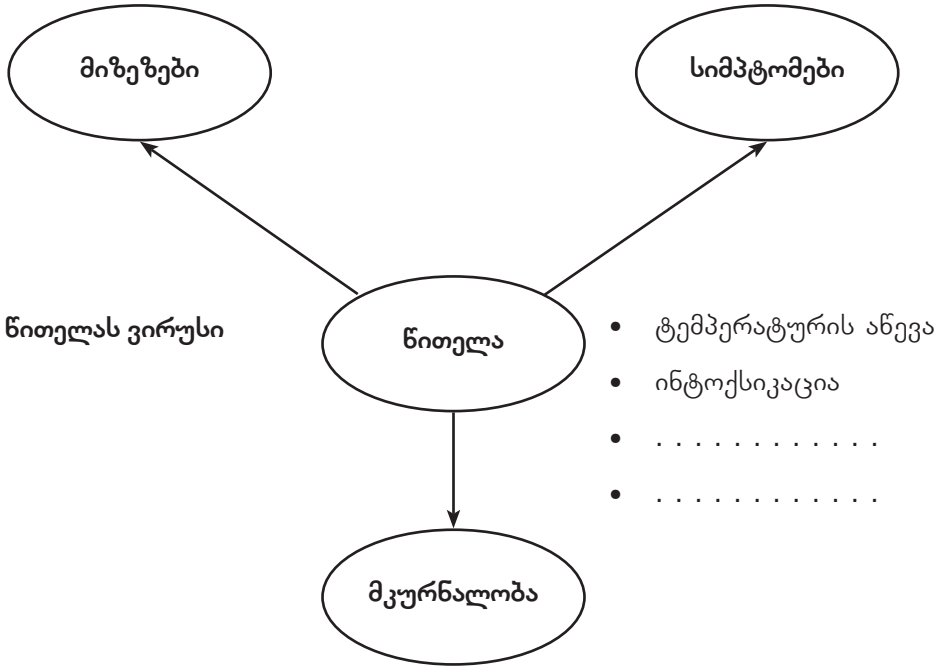
არსებობს „ცნების რუკის“ რამდენიმე ვარიანტი. ქვემოთ მოცემულია ცნების რუკის გამოყენების მაგალითი თემაზე „წითელა“.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. წარუდგინეთ კლასს წასაკითხი ტექსტი.
2. კითხვის დაწყებამდე ჰკითხეთ მოსწავლეებს, სმენიათ თუ არა რაიმე წითელას დაავადების შესახებ.
3. ტექსტის პირველი მონაკვეთის წაკითხვის შემდეგ დახაზეთ დაფაზე ოვალი და ჩაწერეთ **წითელა**. სწორედ ამ ცნების გარშემო ააგებენ მოსწავლეები ცნების რუკას.
4. დახაზეთ მეორე ოვალი და ჩაწერეთ „მიზეზები“. დააკავშირეთ ორი ოვალი (მაგალითად, ცენტრალური ოვალიდან მიმართული ისრით). შეახსენეთ მოსწავლეებს, რომ ტექსტის პირველი მონაკვეთი აღწერს წითელას გამომწვევ მიზეზებს.

5. სთხოვეთ მოსწავლეებს თავადაც დახაზონ ასეთივე რუკა რვეულებში/ფურცლებზე და წყვილებში იმსჯელონ წითელას გამომწვევი მიზეზების შესახებ, შემდგომ კი ჩამოწერონ ეს მიზეზები მეორე ოვალში (ან გვერდით მიაწერონ მეორე ოვალს).
6. შესთავაზეთ რამდენიმე მსურველს, გაუზიარონ მენწყილესთან შეჯერებული მოსაზრებები მთელ კლასს. საუბრის პროცესში ჩამოწერეთ გამოთქმული შეხედულებები დაფაზე, მეორე ოვალთან.
7. სთხოვეთ მოსწავლეებს ნაიკითხონ მომდევნო მონაკვეთი.
8. დახაზეთ მესამე ოვალი და ჩაწერეთ „სიმპტომები“. დააკავშირეთ ცენტრალური ოვალი მესამე ოვალთან. შეახსენეთ მოსწავლეებს, რომ მეორე მონაკვეთში წითელას სიმპტომებია აღწერილი.
9. სთხოვეთ მოსწავლეებს წყვილებში გაიხსენონ ინფორმაცია ტექსტიდან და თავიანთ ფურცლებზე შეავსონ რუკის მესამე ოვალი („სიმპტომები“).
10. კვლავ შესთავაზეთ რამდენიმე მსურველს, გაუზიარონ მენწყილესთან შეჯერებული მოსაზრებები მთელ კლასს. ჩამოწერეთ გამოთქმული შეხედულებები დაფაზე, მესამე ოვალში (ან მის გვერდით).
11. დახაზეთ მეოთხე, შედარებით მცირე ზომის ოვალი და გახაზეთ ისარი ცენტრალური ოვალიდან ამ მეოთხე ოვალამდე. სთხოვეთ მოსწავლეებს ივარაუდონ, რის შესახებ იქნება მესამე მონაკვეთი. მსჯელობის დასრულების შემდეგ ჩაწერეთ ოვალში „მკურნალობა“. სთხოვეთ მოსწავლეებს ისაუბრონ წითელას მკურნალობისა და პრევენციის შესახებ.
12. სთხოვეთ მოსწავლეებს, ნაიკითხონ ტექსტის ბოლო მონაკვეთი და ყურადღება გაამახვილონ მსჯელობის დროს გამოთქმულ იდეებზე.
13. სთხოვეთ მოსწავლეებს, წყვილებში შეადარონ საკუთარი ნამუშევრები და თავიანთ ფურცლებზე შეავსონ რუკის მეოთხე ოვალი.
14. სთხოვეთ რამდენიმე მსურველს, გაუზიარონ მენწყილესთან შეჯერებული აზრები მთელ კლასს.
15. ჩამოწერეთ გამოთქმული აზრები დაფაზე, მეოთხე ოვალთან.

ცნების რუკის ნიმუში

- წოლითი რეჟიმი
- დიეტა
- დიდი რაოდენობით სითხე
-
-

4.5 „მაინტერესებს“

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„მაინტერესებს“ გამოიყენება ტექსტის ნაკითხვამდე (I ფაზაში) და მოსწავლეებს ტექსტთან დაკავშირებით ვარაუდების ჩამოყალიბებაში ეხმარება. შესაძლებელია მისი გამოყენება ნაკითხვის შემდგომ ფაზაშიც, რათა მოსწავლეებმა დამატებითი შეკითხვები დასვან საკითხის უკეთ შესასწავლად. დასმული შეკითხვები ხელს უწყობს წერის პროცესისთვის მომზადებას ან სხვა აქტივობებზე გადასვლას.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. უჩვენეთ მოსწავლეებს, როგორ ჩამოაყალიბონ შეკითხვები „მაინტერესებს“ ქარგის მიხედვით (მაგ., მაინტერესებს, როგორ იწარჩუნებს სიტბოს თეთრი დათვი? ან მაინტერესებს, რა მოხდებოდა, ნაცარქექიას რომ დევი არ შეხვედროდა?)
2. უთხარით მოსწავლეებს, დაწერონ სამი (ან, თუ სურვილი აქვთ, მეტი) შეკითხვა ნასაკითხი თემის შესახებ.
3. წერის დასრულების შემდეგ ბავშვებს სთხოვეთ, წყვილებში გაუზიარონ ერთმანეთს მოსაზრებები.
4. შესთავაზეთ რამდენიმე მსურველს, რომ მთელ კლასს გააცნონ თავიანთი შეკითხვები.

4.6 განმეორებითი კითხვა

მეთოდი/სტრატეგია შესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებას: გამართული კითხვა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„განმეორებითი კითხვა“ არის სავარჯიშო, რომელიც სწრაფად ავითარებს გამართულად კითხვის უნარს. კვლევამ ცხადყო, რომ ერთი და იმავე ტექსტის რამდენჯერმე წაკითხვა არამარტო აუმჯობესებს თვით ამ ტექსტის კითხვის ტექნიკას, არამედ მნიშვნელოვნად ზრდის მოსწავლის მოტივაციას სხვა მასალის წასაკითხადაც. „განმეორებითი კითხვა“ ინდივიდუალური აქტივობაა.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. შეარჩიეთ დაახლოებით 100-სიტყვიანი ტექსტი ბავშვის მოსწრების დონის შესაბამისად (ბავშვს უნდა შეეძლოს ტექსტის სიტყვების 90-95% მნიშვნელობის გაგება). ტექსტი უნდა იყოს საინტერესო, მაგრამ სასურველია, სიუჟეტი არ იყოს წინასწარ ადვილად მისახვედრი (თავი უნდა აარიდოთ მკაცრი ქარგის მქონე ტექსტს, რომელიც მრავალჯერ იმეორებს რომელიმე მონაკვეთის სტრუქტურას).

საჭიროა ქვემოთ მოცემული ცხრილი და შეფასების ფურცელი.

2. შეადგინეთ ცხრილი ქვემოთ მოყვანილი ნიმუშის მსგავსად:

მოსწავლის სახელი და გვარი:

136-140					
131-135					
126-130					
121-125					
116-120					
111-115					
106-110					
101-105					
96-100					
91-95					

86-90					
81-85					
76-80					
71-75					
66-70					
61-65					
56-60					
51-55					
46-50					
41-45					
36-40					
31-35					
ერთ წუთში წაკითხული სიტყვების რაოდენობა	პირველი წაკითხვა	მეორე წაკითხვა	მესამე წაკითხვა	მეოთხე წაკითხვა	მეხუთე წაკითხვა

3. მოამზადეთ ქულების ჩასანიშნი ფურცელი, რომელსაც მოსწავლის შეფასებისათვის გამოიყენებთ. სწრაფად რომ ჩანიშნოთ, ყოველი მე-5 სიტყვის წაკითხვის შემდეგ ჩამოუსვით ერთი ხაზი ფერადი ფანქრით. საბოლოო მონაცემები შეიტანეთ ცხრილში.
4. სთხოვეთ მოსწავლეს, წაკითხოს ტექსტი სწრაფად და გაბმულად. დანიშნეთ კითხვის დრო – ზუსტად 60 წამი. მთლიანად დათვალეთ წაკითხული სიტყვების რაოდენობა. გამოაკელით არასწორად წაკითხული სიტყვები და შედეგი ჩაინიშნეთ (დასვით წერტილი) მიღებული რიცხვის შესაბამის გრაფაში. სთხოვეთ მოსწავლეს, რომ ივარჯიშოს ამ ტექსტის კითხვაში მომდევნო წაკითხვამდე.
5. რამდენიმე დღის შემდეგ კვლავ სთხოვეთ მოსწავლეს წაკითხოს იგივე ტექსტი. შეიტანეთ თითოეული წაკითხვის შედეგები შესაბამის გრაფაში. დააკვირდით, უმჯობესდება თუ არა წაკითხვა. შეაერთეთ სხვადასხვა წაკითხვის დროს დასმული წერტილები ხაზებით. თუ მიღებული წირი ქვემოდან ზემოთ არის მიმართული, კითხვის გამართულობა წინსვლას განიცდის, რაც შექების ღირსია.

გახსოვდეთ, ბავშვი ბევრად უფრო მოტივირებულია, გახდეს სრულყოფილი მკითხველი, როდესაც თვალნათლივ ხედავს საკუთარ პროგრესს.

4.7 მკითხველთა თეატრი

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: გამართული კითხვა, ნაკითხულის გაგება-გააზრება.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„მკითხველთა თეატრი“ ეფექტური და ბუნებრივი გზაა გამართული კითხვის დასახვეწად, რადგანაც ამა თუ იმ ნაწარმოების ზეპირი შესრულებით მოსწავლეები გაუცნობიერებლად ვარჯიშობენ კითხვაში. გარდა ამისა, ისინი ოსტატებიან საუბარში და მეტი ინტერესითა და პატივისცემით იმსჯელებიან ლიტერატურისადმი. მეთოდი გამოიყენება მცირე ჯგუფებთან ან მთელ კლასთან სამუშაოდ.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

ამ აქტივობის განსახორციელებლად დაგჭირდებათ მცირე ზომის პიესა ან ზღაპარი, რომელსაც წინასწარ მოამზადებთ. ტექსტი იმ ზომისა უნდა იყოს, რომ 10-15 წუთში იკითხებოდეს. ის უმეტესწილად უნდა შედგებოდეს დიალოგებისგან, რათა შესაძლებელი იყოს როლების გადანაწილება რამდენიმე მკითხველზე. გადახედეთ ტექსტს, განსაზღვრეთ, რამდენი როლი გექნებათ და მონიშნეთ ის მონაკვეთები, რომლებსაც სხვადასხვა მკითხველს გაუნაწილებთ. დიალოგებს შორის მოზრდილი ტექსტები შესაძლოა დაყოთ და გადანაწილოთ რამდენიმე მთხრობელზე.

„მკითხველთა თეატრის“ ჩასატარებლად შეასრულეთ ქვემოთ აღწერილი ქმედებები:

1. კლასში ტექსტის წასაკითხად გამოყავით მოხალისეები.
2. თითოეულ მოსწავლეს მიეცით ტექსტის ასლი და ხმამაღლა წაუკითხეთ, რომ გამართულად წაკითხული ვარიანტი მოისმინონ.
3. ამის შემდეგ წაკითხეთ ტექსტი „გუნდური კითხვის“ მეთოდით (ჯერ თქვენ წაკითხეთ და შემდეგ მოსწავლეებს წაკითხეთ იგივე).
4. ახლა გაუნაწილეთ ტექსტი მკითხველებს. თუ ტექსტის ნაწილების რაოდენობა საკმარისი არ არის, სთხოვეთ მოსწავლეებს, ერთმანეთს გაუცვალონ მკითხველისა და მსმენელის როლები.

- როდესაც ბავშვები წარადგენენ თავიანთ სამუშაოს, დააყენეთ ან დასვით სკამებზე, პირით აუდიტორიისაკენ (მაყურებლისაკენ). მოსწავლეები თავიანთი როლების შესაბამისად უნდა იყენებდნენ ჟესტებს, მიმიკასა და ინტონაციას. ისინი უნდა რეაგირებდნენ თეატრის სხვა გმირების ქმედებებზე სხეულის ენით (ჟესტებითა და მოძრაობით).
- გაამეორებინეთ სცენები რამდენჯერმე, რათა მათ თხრობას დრამატულობა შეემატოს, ხოლო კითხვას - გამართულობა.

4.8 ნაკითხვა და შეკითხვების დასმა

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება წიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„ნაკითხვა და შეკითხვების დასმა“ არის მნიშვნელოვანი სტრატეგია, რომელიც ხელს უწყობს მოსწავლეებში კითხვის ფორმირებისა და დასმის უნარის განვითარებას. დასმულ შეკითხვებზე ამომწურავი პასუხების მოსაძებნად კი მათ უნევთ მასალის რამდენჯერმე გადახედვა და გონებაში გამთლიანება. შეძენილი ცოდნა და უნარები ბავშვებს მოგვიანებით, ტესტირებისა და გამოცდისთვის მზადების დროსაც მნიშვნელოვნად გამოადგებათ. მეთოდი გამოიყენება როგორც ინდივიდუალურად, ისე მცირე ჯგუფებში ან მთელ კლასთან სამუშაოდ.

ამ აქტივობის განსახორციელებლად საჭიროა ტექსტი (მაგალითად, სახელმძღვანელოდან აღებული, უკვე განვლილი მასალის რომელიმე თავი ან მცირე ზომის მოთხრობა), რომელსაც ექნება სათაური და ქვესათაურები, რამდენიმე აბზაცი მაინც.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

ბავშვებს სამოქმედო ინსტრუქციის დაბეჭდილი ასლები დაურიგეთ, ან პროექტორით აჩვენეთ და საშუალება მიეცით, დაწვრილებით გაეცნონ მას.

- ნაიკითხეთ ტექსტი ნაწილ-ნაწილ. ნაიკითხეთ ქვესათაურიდან მომდევნო ქვესათაურამდე, ან აბზაციდან აბზაცამდე. თითოეუ-

ლი მონაკვეთის წაკითხვის შემდეგ საკვანძო სიტყვები მინდორზე მიაწერეთ.

2. მინდორზე მიწერილი საკვანძო სიტყვები მინიშნებებად გამოიყენეთ და ჩამოაყალიბეთ ისეთი კითხვები, რომლებიც გავლილი მასალის გამეორებას ემსახურება და რომელთა მსგავსიც, თქვენი აზრით, შესაძლოა შეგხვდეთ გამოცდაზე/ტესტირებაზე. შეკითხვები ფურცელზე ჩამოწერეთ.
3. ახლა იფიქრეთ თითოეული კითხვის პასუხზე და დაწერეთ ფურცლის უკანა მხარეს.

მოსწავლეებს ამ დავალების შესასრულებლად მიეცით 20 წუთი. გარკვეული დროის შემდეგ ჩამოიარეთ კლასში, ჰკითხეთ ბავშვებს, რა სიტყვები/ტერმინები ამოწერეს, რა შეკითხვები დასვეს და რა პასუხები გასცეს, რაიმე სირთულეს ხომ არ გადააწყდნენ და ა.შ.

4.9 სადისკუსიო ქსელი

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: წაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„სადისკუსიო ქსელის“ გამოყენება ხელს უწყობს მოსწავლეებს, გამოხატონ საკუთარი შეხედულებები თუ დამოკიდებულებები საკითხის მიმართ ამა თუ იმ ტექსტის წაკითხვამდე ან წაკითხვის შემდეგ. პროცესში მონაწილეობა სასარგებლოა ახალი ცოდნის განმტკიცებისთვის და გაღრმავებისთვის, წერის პროცესისთვის მომზადებისთვის, კრიტიკული აზროვნების უნარის განვითარებისათვის.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. დაწერეთ დაფაზე ისეთი დებულება ან შეკითხვა, რომელიც კამათს გამოიწვევს.
2. სთხოვეთ მოსწავლეებს, ჩამოაყალიბონ სამი მიზეზი, რის გამოც ამ დებულებას უნდა დავეთანხმოთ და 3 მიზეზი, რის გამოც შეიძლება შევეწინააღმდეგოთ. აქვე შეახსენეთ, რომ შესაძლოა ჩამოთვლილი მიზეზები მათ პირად შეხედულებებს არ ემთხვეოდეს.

3. დაურიგეთ მოსწავლეებს სადისკუსიო ქსელის სქემის შესავსები ფურცლები და სთხოვეთ, შეავსონ თავიანთი მოსაზრებებით.

სადისკუსიო ქსელის სქემა

ვეთანხმები (pro)

ვუპირისპირდები (con)

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

დასკვნა: _____

4. სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ წყვილებში გაუზიარონ ერთმანეთს შეხედულებები. განუმარტონ მენყვილეს საკუთარი მოსაზრებები და, სურვილის შემთხვევაში, საკუთარ სქემას ახალი მიზეზებიც დაამატონ.
5. გაზიარებისა და დისკუსიის დასრულების შემდეგ სთხოვეთ რამდენიმე მსურველს, რომ ხმამაღლა გამოთქვან თავიანთი შეხედულებები. შეახსენეთ მოსწავლეებს, რომ ამ მომენტისთვის „სწორი პასუხი“ არ არსებობს და რომ ყველა მოსაზრებას თანაბარი ძალა აქვს.
6. ყურადღება მიაქცევინეთ მოსწავლეებს სქემის იმ ადგილზე, სადაც წერია „დასკვნები“. სთხოვეთ, ხუთი წუთის განმავლობაში ინდივიდუალურად დაწერონ ესეი, რომელშიც საკუთარ, პიროვნულ პოზიციასა და შეხედულებებს გამოხატავენ მოცემულ საკითხზე/პრობლემაზე. მიუთითეთ, რომ შეუძლიათ გამოიყენონ სადისკუსიო ქსელში მოცემული მიზეზები, რათა საკუთარი არგუმენტები განამტკიცონ.

4.10 ორსვეტიანი დღიური

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„ორსვეტიანი დღიური“ გამოიყენება მოთხრობის ან ლექსის კითხვის პროცესში. დღიურში შეტანილი ჩანაწერებით მოსწავლე საკუთარ განწყობა-დამოკიდებულებებს გამოხატავს ამა თუ იმ საკითხის/მოვლენის/გმირის მიმართ. სტრატეგიის გამოყენების ერთ-ერთი მიზანია მოსწავლის მოტივაციის გაზრდა, რათა უკეთ დააკვირდეს დეტალებს და ღრმად გაიაზროს ნაწარმოების შინაარსი.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. სთხოვეთ მოსწავლეებს, ფურცელი ვერტიკალური ხაზით გაყოფ. გააკეთეთ იგივე დაფაზე.
2. უთხარით მოსწავლეებს, რომ ახლა დაიწყებენ კითხვას ამა თუ იმ კონკრეტულ თემაზე (დაუსახელეთ თემა).
3. აუხსენით, რომ ორად გაყოფილი ფურცლის მარცხენა სვეტში მათ უნდა ამონერონ ტექსტიდან წინადადება ან ფრაზა, რომელიც რაიმეს გვეუბნება საკითხის შესახებ. უჩვენეთ მოსწავლეებს კონკრეტული მაგალითი, თუ როგორ უნდა შეასრულონ ეს მოქმედება (ამონერეთ ტექსტიდან წინადადება დაფაზე).
4. სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ დაფიქრდნენ, რა დამოკიდებულება აქვთ ამ წინადადებაში გამოთქმული აზრის მიმართ, შემდეგ კი თავიანთი ნააზრევი ჩანერონ მარჯვენა სვეტში, ტექსტიდან ამონერილი წინადადების გასწვრივ. „ხმამალლა ფიქრის“ გამოყენებით უჩვენეთ მოსწავლეებს, როგორ შეასრულონ ეს მოქმედება (დანერეთ გამოთქმული აზრები დაფაზე, მარჯვენა სვეტში).
5. სთხოვეთ მოსწავლეებს, სულ მცირე, 3 ჩანაწერი გააკეთონ კითხვის პროცესში. წინასწარ უთხარით, რომ ამ დღიურებს შესწორების მიზნით კი არ შეაგროვებთ, არამედ, მოსწავლეები მათ საკუთარი აზრების კლასში გაზიარებისათვის გამოიყენებენ.

6. ამის შემდეგ სთხოვეთ მოსწავლეებს, პირველი რამდენიმე აბზაცი წაიკითხონ და ამოწერონ ფრაზა ან წინადადება, რომელსაც მარჯვენა მხარეს კომენტარს მიაწერენ. შესთავაზეთ რამდენიმე მსურველს, თავიანთი ჩანაწერები კლასს გაუზიარონ.
7. სთხოვეთ, რომ დამოუკიდებლად გააგრძელონ მუშაობა ტექსტის დარჩენილ ნაწილზე.

4.11 კითხვა წყვილებში

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება წიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: გამართული კითხვა, წაკითხულის გაგება-გააზრება.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„კითხვა წყვილებში“ საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს, რომ ტექსტი ერთობლივად წაიკითხონ და შინაარსი გადმოსცენ. თუ წყვილები განსხვავებული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლეებით დაკომპლექტდება, მეთოდი ორმაგად სასარგებლო იქნება პრობლემური მკითხველებისთვის.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. დაანცილებთ მოსწავლეები. სთხოვეთ მოსწავლეთა წყვილიდან ერთ-ერთს, რომ ხმამაღლა წაუკითხოს ტექსტის პირველი რამდენიმე აბზაცი მეწყვილეს. მიუთითეთ წასაკითხი აბზაცების ზუსტი რაოდენობა.
2. სთხოვეთ წყვილის მეორე წევრს (მსმენელს), რომ თხრობით გადმოსცეს წაკითხულის შინაარსი.
3. მოსწავლეები ცვლიან როლებს. ამჯერად მეორე წევრი უკითხავს პირველს მომდევნო რამდენიმე აბზაცს. მიუთითეთ წასაკითხი აბზაცების ზუსტი რაოდენობა.
4. სთხოვეთ წყვილებს გააგრძელონ ტექსტის კითხვა აღწერილი ინსტრუქციის მიხედვით.

4.12 გასეირნება ილუსტრაციებში

(და გონებრივი იერიში წყვილებში)

მეთოდი/სტრატეგია შესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„გასეირნება ილუსტრაციებში“, რომელიც ამ შემთხვევაში შერწყმულია „წყვილებში გონებრივ იერიშთან“, გამოიყენება მაშინ, როცა ტექსტთან ერთად ხელმისაწვდომია მდიდარი და მეტყველი ილუსტრაციები. მათი დათვალიერება და ვარაუდების გამოთქმა მოსწავლეებში აღვივებს ინტერესს და ზრდის ტექსტის ნაკითხვის მოტივაციას.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. ნასაკითხი მოთხრობის წარდგენა დაიწყეთ ნიგნით, რომლის ყდაზეც შესაბამისი სურათია გამოსახული. შემდეგ ნიგნიდან აჩვენეთ რამდენიმე ილუსტრაცია, რომლებითაც უშუალოდ მოთხრობაა დასურათებული. ჰკითხეთ მოსწავლეებს, რის შესახებ შეიძება იყოს ეს მოთხრობა. მიეცით საშუალება, რომ თავადაც დასვან შეკითხვები.
2. გამოიყენეთ „გონებრივი იერიში წყვილებში“. მოიფიქრეთ მოთხრობაში გადმოცემული პრობლემის მსგავსი სიტუაცია. სთხოვეთ მოსწავლეებს, წყვილებში მოიფიქრონ ამ პრობლემის გადაჭრის გზა.
3. დაახლოებით ხუთი წუთის შემდეგ სთხოვეთ მოსწავლეებს, შეწყვიტონ საუბარი. რამდენიმე წყვილს შესთავაზეთ, რომ კლასს შეჯერებული მოსაზრებები გააცნონ. შემოთავაზებული ვარიანტები დაფაზე ჩამოწერეთ.

4.13 დაფიქრდი-დანყვილდი-გაუზიარე (შერწყმული გონებრივი იერიშის ქსელთან)

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება წიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, წაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„დაფიქრდი-დანყვილდი-გაუზიარე“, რომელიც, ამ შემთხვევაში, „გონებრივი იერიშის ქსელთან“ არის შერწყმული, გამოიყენება როგორც მხატვრულ, ისე აღწერით ტექსტებზე სამუშაოდ. მეთოდი შეიძლება გამოყენებულ იქნას გაკვეთილის I ფაზაში, რათა მოსწავლეები წასაკითხი მასალისათვის შევამზადოთ; ის შეიძლება მოვარგოთ III ფაზასაც, რათა ბავშვებს საშუალება მიეცეთ, რომ ხელახლა გადაავლონ თვალი ნაწარმოებს და ტექსტიდან მიღებული ინფორმაცია შეაჯამონ.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. მოსწავლეებს გაკვეთილის თემა გააცანით და უთხარით, რომ მოცემული საკითხის განხილვა მოუწევთ.
2. ბავშვებს ერთი წუთი მიეცით, რათა ინდივიდუალურად მოიფიქრონ და ჩამოწერონ საკუთარი მოსაზრებები საკითხის შესახებ.
3. სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ თითოეულმა მათგანმა შეხედულებები გვერდით მჯდომ მენყვილეს გაუზიაროს.
4. მას შემდეგ, რაც წყვილები მოსაზრებებს გაცვლიან, სთხოვეთ მსურველებს, კლას სმოკლედ გააცნონ, თუ რაზე იმსჯელებს პარტნიორებთან ერთად.
5. დახაზეთ გონებრივი იერიშის ქსელი დაფაზე ან დიდ ფორმატზე და ბავშვების მიერ განხილული თემებითა და ქვეთემებით შეავსეთ.
6. ქსელში მოსწავლეთა აზრების ჩანერისას ხმამაღლა იმსჯელეთ და ბავშვებს აუხსენით, თუ როგორ ავსებთ ქსელს, როგორ ახდენთ გამოთქმული მოსაზრებების კონსტრუირებას მასში.

4.14 ლიტერატურული წრე

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: გამართული კითხვა, ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, წაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„ლიტერატურული წრე“ წაკითხული ტექსტის გაგებისკენ და გააზრებისკენ მიმართული სტრატეგიაა. ამ მეთოდის გამოყენება მოსწავლეების მიერ კითხვისა და გააზრების უნარის დაუფლებას უწყობს ხელს. ამასთან, იზრდება მოსწავლეთა კითხვის მოტივაცია, შთაბეჭდილებებისა და აზრების ჯგუფში გაზიარება-განხილვის სურვილი.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. დაყავით კლასი მცირე ჯგუფებად. გაუნანილეთ მოსწავლეებს შემდეგი როლები:
 - მკითხველი - ხმამაღლა კითხულობს ტექსტს;
 - შემაჯამებელი - წაკითხულ მონაკვეთს აჯამებს;
 - კითხვების დამსმელი - სვამს კითხვებს წაკითხულის შესახებ;
 - ვარაუდების გამომთქმელი - გამოთქვამს ვარაუდებს იმის შესახებ, თუ რა მოხდება შემდეგ;
 - სიტყვების მოძიებელი - ჩაინიშნავს საინტერესო/მნიშვნელოვან/უცხო სიტყვებს წაკითხული ტექსტიდან;
 - რეპორტიორი - აღწუხნავს ჯგუფში მიმდინარე პროცესს.
2. კითხვის დაწყებამდე მკაფიოდ აუხსენით მოსწავლეებს, თუ რას აკეთებს თითოეული როლის მქონე მოსწავლე, ანუ რამდენიმე წუთით მოირგეთ ყველა როლი.
3. სთხოვეთ მოსწავლეებს, კითხვა დაიწყონ. გააფრთხილეთ, რომ უნდა შეჩერდნენ თითოეული მონაკვეთის ბოლოს და მუშაობა როლების მიხედვით დაიწყონ. აგრეთვე, შეახსენეთ მკითხველის როლის მქონე მოსწავლეებს, რომ მათზე მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული, თუ როგორ შეასრულებენ თავიანთ მოვალეობებს ჯგუფის დანარჩენი წევრები. მკითხველებმა ტექსტი ხმამაღლა და მკაფიოდ უნდა წაკითხონ.

4. სამი მონაკვეთის ნაკითხვის შემდეგ მცირე ხნით შეისვენეთ. რეპორტიორებს სთხოვეთ, მცირე ანგარიში გააკეთონ ჯგუფის მუშაობის შესახებ; სიტყვის მომძიებლებს სთხოვეთ, ამონერილი საინტერესო სიტყვები დაასახელონ.
5. უთხარით ჯგუფებს, კითხვა ტექსტის დასრულებამდე გააგრძელონ.
6. კითხვის დასრულების შემდეგ ჰკითხეთ ვარაუდების გამომეტყველებს, რამდენად გამართლდა ჯგუფებში გამოთქმული ესა თუ ის ვარაუდი; სთხოვეთ შეკითხვების დამსმელებს, რამდენიმე კითხვა წაიკითხონ და ჰკითხეთ, გაცა თუ არა ჯგუფებში პასუხი ყველა შეკითხვას. სთხოვეთ შემაჯამებლებს, ტექსტის მნიშვნელოვანი ასპექტები გამოკვეთონ. გამართეთ შემაჯამებელი დისკუსია.

4.15 კითხვები და პასუხები

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

კითხვებისა და პასუხების ურთიერთმიმართება (**Question Answer Relationship**) არის სტრატეგია, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ეცნობიან კითხვებსა და პასუხებს შორის არსებულ კავშირს ტექსტთან მიმართებით. ეს მეთოდი ეფექტიანად გამოიყენება სხვადასხვა ტიპის (თხრობით და აღწერით) ტექსტებზე სამუშაოდ, პრაქტიკულად, ყველა საგნობრივ ჯგუფში. თავდაპირველად მოსწავლეები ეცნობიან ტექსტის გააზრებაზე ორიენტირებულ შეკითხვებს და პასუხებს ტექსტში ეძებენ. შემდეგ კი, იმის მიხედვით, თუ როგორ მიაკვლიეს პასუხებისთვის საჭირო ინფორმაციას, შეკითხვების კატეგორიზაციას ახდენენ. მეთოდის მიხედვით, კითხვა-პასუხის ოთხი კატეგორია არსებობს: „იქვე, ტექსტში“, „იფიქრე და მოიძიე“, „ავტორი და მე“, „მე თვითონ“.

ამ მეთოდის გამოყენება მნიშვნელოვნად ეხმარება მოსწავლეებს ტექსტის ნაკითხვის მიზნის განსაზღვრაში, ნაკითხულის გაგების მონიტორინგში. გარდა ამისა, იგი შეარყევს მოსწავლეებში გავრცელებულ სტერეოტიპს, რომლის მიხედვითაც, ტექსტი ყველაფერს ამ-

ბობს, ანუ სრულად გადმოსცემს ინფორმაციას. მეთოდი ბავშვებს კვლევა-ძიებისა და კრიტიკული აზროვნებისაკენ უბიძგებს.

მეთოდი ეფექტურად გამოიყენება IV-X კლასებში, თუმცა, გამარტივებული სახით მისი გამოყენება შესაძლებელია III კლასშიც, ხოლო უფრო გაღრმავებულად - XI-XII კლასებში.

სტრატეგია შეიმუშავა რაფაელმა, 1982 წელს.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. შეარჩიეთ საკითხავი ტექსტი.
2. ჩამოაყალიბეთ ტექსტთან დაკავშირებული შეკითხვები.

მნიშვნელოვანია ქვემოთ მოცემული ოთხივე კატეგორიის თითო ან ორ-ორი შეკითხვის ჩამოყალიბება:

 - **„იქვე, ტექსტში“** - ინფორმაცია, რომელიც მოსწავლეს შეკითხვაზე პასუხის გასაცემად დასჭირდება, ტექსტში პირდაპირ არის მოცემული. როგორც წესი, პასუხის შემცველი წინადადება კითხვითი წინადადების სიტყვებს იმეორებს. მოსწავლეს არ სჭირდება პასუხის სიღრმისეული გააზრება და დასკვნების გამოტანა.
 - **„იფიქრე და მოიძიე“** - ინფორმაცია, რომელიც მოსწავლეს შეკითხვაზე პასუხის გასაცემად დასჭირდება, ტექსტშია, მაგრამ ერთ, ცალკეულ წინადადებაში არ გვხვდება. მოსწავლეს ტექსტის სხვადასხვა მონაკვეთში მოცემული ინფორმაციის მოძიება და დაკავშირება მოუწევს.
 - **„ავტორი და მე“** - ინფორმაცია, რომელიც მოსწავლეს შეკითხვაზე პასუხის გასაცემად დასჭირდება, ტექსტში პირდაპირ მოცემული არ არის და უფრო ნაგულისხმევი. აზრის გამოსატანად მოსწავლეს ავტორის მიერ მოცემული ინფორმაციის საკუთარ, წინარე ცოდნასთან შეჯერება მოუწევს.
 - **„მე თვითონ“** - ინფორმაცია, რომელიც მოსწავლეს შეკითხვაზე პასუხის გასაცემად დასჭირდება, ტექსტში მოცემული არ არის. კარგი პასუხის ჩამოსაყალიბებლად ტექსტის ნაკითხვა შეიძლება არც იყოს აუცილებელი. ამ კატეგორიის შეკითხვებზე პასუხის გასაცემად მნიშვნელოვანია მოსწავლის წინარე გამოცდილება და დამოუკიდებლად ფიქრის უნარი.
3. შეკითხვებს მოსწავლეებთან ერთად გაეცანით ტექსტის ნაკითხვამდე (ანუ გაკვეთილის I ფაზაში). შეკითხვებზე წინასწარი

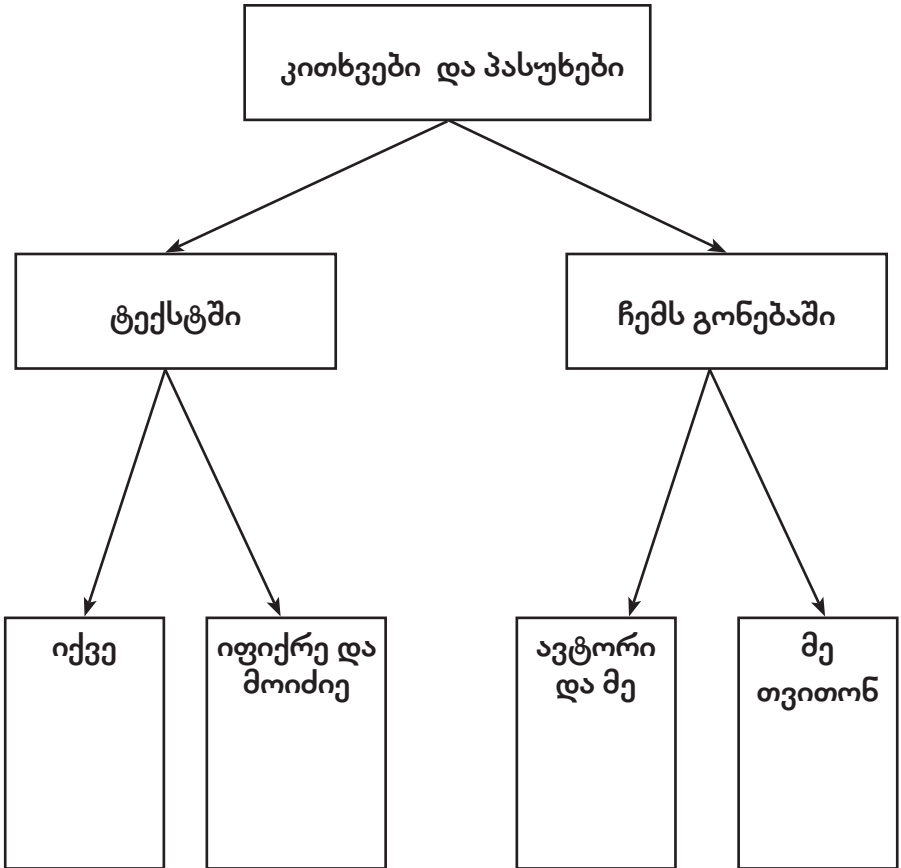
დაფიქრება მოსწავლეებს ტექსტთან მიუშობის კონკრეტული მიზნისა და მოლოდინების განსაზღვრაში დაეხმარება.

4. ნაკითხეთ ტექსტი მოსწავლეებს. შესაძლებელია გამოიყენოთ ტექსტის ნაკითხვის სხვადასხვა მეთოდი/სტრატეგია.
 5. ტექსტის ნაკითხვის შემდეგ მოსწავლეებს მკაფიო ინსტრუქტაჟი ჩაუტარეთ კითხვა-პასუხის ოთხი კატეგორიის შესახებ. გააკარით წინასწარ მომზადებული, ფორმატზე გამოსახული სქემა დაფაზე და/ან დაურიგეთ სქემის ფურცლები ბავშვებს ინდივიდუალურად. მკაფიოდ განუმარტეთ მოსწავლეებს, რომ კონკრეტულ ტექსტთან დაკავშირებულ შეკითხვებსა და პასუხებს შორის დამოკიდებულება შეიძლება ორგვარი იყოს: ზოგჯერ პასუხები ტექსტშია, ზოგჯერ - არა. შემდეგ დაყავით თითოეული ვარიანტი ორ კატეგორიად (1. „ტექსტში“ – „იქვე“; „იფიქრე და მოიძიე“; 2. „ჩემს გონებაში“ – „ავტორი და მე“; „მე თვითონ“).
- ქვემოთ იხილეთ სქემის ორი ნიმუში.
6. სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ წერილობით უპასუხოთ შეკითხვებს და მიუთითონ (მიანერონ), რომელი კატეგორიის ინფორმაცია დასჭირდათ თითოეული მათგანისათვის. ამისათვის შესაძლებელია თითოეული კატეგორიისათვის მარტივი კოდების მოფიქრება და გამოყენება.
 7. ყველა შეკითხვაზე პასუხის გაცემისა და კატეგორიების მითითების შემდეგ ჩაატარეთ საკლასო დისკუსია.

გასათვალისწინებელია, რომ ზოგჯერ პასუხის ამა თუ იმ კატეგორიისთვის მიკუთვნება ადვილი არ არის და ზღვრული შემთხვევებიც არსებობს. ასეთ დროს მოსწავლეები ერთმანეთს დაუპირისპირდებიან იმის თაობაზე, თუ რომელი კატეგორიის ინფორმაცია გამოადგათ ამა თუ იმ შეკითხვაზე პასუხისათვის. ეს საკვებით მისაღები მოვლენაა და პროცესს კიდევ უფრო საინტერესოს ხდის. მთავარია, რომ მოსწავლეებმა ეფექტური არგუმენტები მოიყვანონ თავიანთი მოსაზრებების დასადასტურებლად.

კითხვები და პასუხები

სქემა 1

კითხვები და პასუხები

სქემა 2

წიგნში

ჩემს გონებაში

<p>იქვე პასუხი ტექსტშია</p>	<p>ავტორი და მე პასუხი არ არის ტექსტში</p>
<p>იფიქრე და მოიძიე შეკრიბე და შეაჯერე ინფორმაცია</p>	<p>მე თვითონ ტექსტის ნაკითხვა შეიძლება არც კი დაგჭირდეს</p>

მაგალითი I (თხრობითი ტექსტი)

ერთხელ

გურამ რჩელიშვილი

ერთხელ ბერიკაცმა ნიჩბით გადახადა ქვევრს მინა.

- რას შვრები, პაპავ? - შეეკითხა შვილიშვილი.

- გუშინდამ მაჭარი თუხთუხებდა, მეშინია ქვევრი არ იყოს გახეთქილი, შვილო.

შვილიშვილმა ქვევრთან ჩაიმუხლა, სარქველზე დარჩენილი მინა გადაბერტყა, მერე ნაპირები შემოინმინდა. პაპამ ახადა სარქველი, ორშიმო მოიმარჯვა. დიდხანს იხედებოდა შიგნით, შემდეგ თავი გას-
ნია და შვილიშვილს ჩაახედა.

- გახეთქილა, - თქვა ჯემალმა.

- ჰო, - დაუდასტურა პაპამ.

შვილიშვილი: ასე იცის, პაპა, მაჭარმა?

პაპა: ზოგჯერ ჰო, ზოგჯერ არა.

შვილიშვილი: ზოგჯერ რატომ?

პაპა: იმიტომ, რომ ზოგჯერ ქვევრის კედელი თხელია.

შვილიშვილი: მერე?

პაპა: მერე, მაჭარი კი ზედმეტად მდულარე.

შვილიშვილი: ზოგჯერ კი?

პაპა: ზოგჯერ კი ქვევრის კედელი სქელია, მაჭარიც ნაკლებად მდუ-
ლარე.

შვილიშვილი: მერე?

პაპა: მაშინ არ სკდება.

შვილიშვილი: პაპავ, ეგ ქვევრი აღარ ვარგა?

პაპა: ქვევრი არა, მაჭარი კი. რაც დარჩა, უფრო კარგი ღვინო დადგე-
ბა.

მოხუცმა ნიჩაბს ნამოავლო ხელი და ახალი ორმოს თხრა დაიწყო.

პაპა-შვილიშვილმა საღამომდე იმუშავეს. საღამოხანს ეზოდან მთელი, უფრო პატარა ქვევრი შემოათრიეს და ორმოში ჩააგდეს. გამზადე-
ბულ ჭურჭელში გადაიღო მოხუცმა გახეთქილში დარჩენილი მაჭარი. პატარა ქვევრი უცებ გაივსო. რაც დარჩა, პაპამ კოკაში ჩაასხა, მერე შვილიშვილი პურზე გაგზავნა, თვითონ კი მუავე ამოიღო.

ცოტა დალიეს.

პაპამ ყალიონი გააბოლა.

კიდევ დალიეს.

ჯემალი ოდნავ შეთვრა.

- რამდენი წლისა ხარ, ბიჭო? - გადაანოდა მოხუცმა.

- თვრამეტისა, პაპავ.

მოხუცმა კიდევ მოქაჩა, მერე კეფა მოიქექა.

- ჯერ მაჭარი ხარ, შვილო, - უთხრა და კეფა ისევ მოიქექა.

შეკითხვების მაგალითები:

1. რისი ეშინოდა პაპას? („იქვე, ტექსტში“)
2. როგორ გადაჭრეს პაპამ და შვილიშვილმა ქვევრთან დაკავშირებული პრობლემა? („იფიქრე და მოიძიე“)
3. რა დამოკიდებულებაა პაპასა და შვილიშვილს შორის? („ავტორი და მე“)
4. საზოგადოდ, რა განსხვავებაა მოხუცსა და ახალგაზრდას შორის? („მე თვითონ“)

მაგალითი II (აღწერით-ინფორმაციული ტექსტი)

მცხეთა

მცხეთა არის **მცხეთა-მთიანეთის მხარის** და **მცხეთის რაიონის** ადმინისტრაციული ცენტრი. მცხეთა გამოცხადებულია ქალაქ-მუზეუმად და **იუნესკოს** მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ნუსხაშია შეტანილი. მცხეთის მოსახლეობა 2002 წლის აღწერის მიხედვით 7,7 ათასს შეადგენს.

ტრადიციის მიხედვით, ქალაქის დაარსება ლეგენდარულ მცხეთოსს მიეწერება: **“ქართლოსის** სიკვდილის შემდეგ, მისმა მეუღლემ შვილებს გაუნანილა სამფლობელოები. მათ შორის უფროსი - მცხეთოსი დაესახლა მტკვრისა და არაგვის შესაყართან, ალაშენა ქალაქი და უწოდა სახელი თვისი“. იგი დაარსებული ჩანს ძვ.წ. 1-ლი ათასწლეულის მე-2 ნახევარში. იგი **ქართლის** დედაქალაქად გამხდარა აზონ მეფის დროს, ძვ.წ. IV საუკუნეში. ვარაუდობენ, რომ სახელწოდება მომდინარეობს **მესხთა** სატომო სახელისაგან (მესხთა - მცხეთა). რამდენიმე ასწლეულის შემდეგ იგი მოიხსენიება სოფლად, ხოლო შემდეგ - ისევ ქალაქად. ოფიციალურად ქალაქად გამოცხადდა **1956** წელს.

მცხეთა მდებარეობს მდინარეების **მტკვრისა** და **არაგვის** შესაყართან, **საქართველოს სამხედრო გზაზე**. აქ არის რკინიგზის სადგური, კვების და მსუბუქი მრეწველობის საწარმოები, ზემო ავჭალის ჰესი. ქალაქში კულტურისა (უმაღლესი სასწავლებლები, თეატრი, მუზეუმი) და არქიტექტურის მრავალი ძეგლია.

ქალაქის ტერიტორიაზე არსებული არქეოლოგიური ძეგლები საშუალებას იძლევა თვალი გადადევნოთ მის ცხოვრებას ძვ.წ. II ათასწლეულიდან ადრეფეოდალურ ხანამდე. VI საუკუნიდან ქართლის დედაქალაქმა თბილისში გადაინ-

აცვლა, მცხეთა კი საეკლესიო ცენტრად დარჩა. მცხეთის და მისი შემოგარენის ღირსესანიშნაობებიდან აღსანიშნავია:

- აკროპოლი (ძვ.წ. IV-III სს.) - მთავარი ციხე-სიმაგრე ბაგინეთის მთაზე;
- ელინისტური ეპოქის **არმაზციხე**;

საპიტიანშოს რეზიდენცია **არმაზისხევეში**;

- დიდი მცხეთის ძველი უბნები: სარკინე, წინამური, ნაქულ-ბაქევი, კარსანი, მუხათგვერდი, კალოუბან-კოდმანი;
- **ჯვარი** (VI ს.);
- **სვეტიცხოველი** (XI ს.);
- სამთავრო სამონასტრო კომპლექსი (XI ს.).

მცხეთაში არის მცხეთა-თბილისის ეპარქიის კათედრა და რეზიდენცია.

შეკითხვების მაგალითები:

1. სად მდებარეობს მცხეთა? („იქვე, ტექსტში“)
2. რით არის მცხეთა განსაკუთრებით საინტერესო? („იფიქრე და მოიძიე“)
3. რა სახის ტურიზმის განვითარება შეიძლება მცხეთასა და მის შემოგარენში? („ავტორი და მე“)
4. რით გამოირჩევა ისტორიული დედაქალაქები? („მე თვითონ“)

4.16 ვიცი – მინდა ვიცოდე – ვისწავლე

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„ვიცი – მინდა ვიცოდე – ვისწავლე“ საინფორმაციო ტექსტების გააზრებისა და აქტიური სწავლის ერთ-ერთი ცნობილი მეთოდია. გამოყენება შესაძლებელია როგორც ცალკე აღებული გაკვეთილის, ასევე თემატური ერთეულის ფარგლებში, როცა საკითხის შესწავლას რამდენიმე გაკვეთილი ეთმობა. სტრატეგიის განხორციელების პროცესი მოიცავს მოსწავლეთა მუშაობას ინდივიდუალურად და ჯგუფებში.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

- **ნაკითხვამდე**

თემის წარდგენა, ინდივიდუალური გონებრივი იერიში, გონებრივი იერიში წყვილებში, აზრების ჩამოწერა „ვიცი“ სვეტში, შეკითხვების ჩამოწერა „მინდა ვიცოდე“ სვეტში.

1. გააცანით მოსწავლეებს შესასწავლი თემა, გააკეთეთ მცირე შესავალი, შემდეგ კი მათ სთხოვეთ, თემის გარშემო ისაუბრონ. უთხარით მოსწავლეებს, რომ გაკვეთილი შეეხება სწორედ იმ თემას, რომლის გარშემოც ახლა ისაუბრეთ. მნიშვნელოვანია, რომ ბავშვები დაფიქრდნენ, თუ რა სმენიათ ამ თემის შესახებ. ამისათვის შეგიძლიათ გამოიყენოთ „გონებრივი იერიში“ - თითოეულმა მოსწავლემ ფურცელზე ჩამოწეროს ყველაფერი, რაც კი იცის ან ჰგონია, რომ იცის ამ საკითხზე. დამოუკიდებელი მუშაობისთვის ბავშვებს 2 წუთი მიეცით.
2. პროცესის შემდგომი ეტაპია „გონებრივი იერიში წყვილებში“. სთხოვეთ მონაწილეებს თავიანთი ჩამონათვალი გვერდით მჯდომს გაუზიარონ და ფურცლები მენწყვილის ნააზრევით შეავსონ. მიეცით მათ დამატებითი 2 წუთი ჩამოწერილი ინფორმაციის შედარებისა და ურთიერთგაზიარებისთვის.

3. დაფა სამ სვეტად გაყავით და თითოეული სვეტი დაასათაურეთ: „ვიცი“, „მინდა ვიცოდე“, „ვისწავლუ“.

ვიცი	მინდა ვიცოდე	ვისწავლუ

წყვილებს სთხოვეთ, ამ თემის გარშემო აზრები გამოთქვან. თუკი თავს იკავებენ, სთხოვეთ, საკუთარი ჩანაწერები წაიკითხოთ. მას შემდეგ, რაც წყვილები გაგიზიარებენ თავიანთ აზრებს, შეგიძლიათ მათი დაჯგუფება კატეგორიების მიხედვით. შეავსეთ სვეტი „ვიცი“. გადახედეთ ინფორმაციას და გაამახვილეთ ყურადღება, რომ საკმაოდ ბევრი სცოდნიათ ამ თემის შესახებ.

4. შემდეგ მიუბრუნდით სვეტს სათაურით: „**მინდა ვიცოდე**“. ჰკითხეთ კლასს: „ვის აქვს შეკითხვა ამ თემასთან დაკავშირებით?“, „რა გსურთ იცოდეთ ამ საკითხის შესახებ?“. შეკითხვები მეორე სვეტში ჩამოწერეთ. მოსწავლეების ყურადღება გაამახვილეთ სვეტზე „ვიცი“ და ჰკითხეთ, კიდევ რისი ცოდნა ესაჭიროებათ. სვეტში „**მინდა ვიცოდე**“ ასევე შეგიძლიათ საკუთარი კითხვების ჩამოწერა, თუკი იცით, რომ ტექსტში შეგხვდებათ ისეთი რამ, რაც მოსწავლეებს არ უხსენებიათ. გაითვალისწინეთ, რომ კითხვების უმეტესობა მოსწავლეებისგან უნდა მოდიოდეს.

- **კითხვის დროს**

ტექსტის ხმამალა ნაკითხვა და ხმამალა ფიქრით დემონსტრირება მასწავლებლის მიერ; მასწავლებელი მიუთითებს მოსწავლეებს იპოვონ პასუხები თავიანთ შეკითხვებზე / ტექსტის დამოუკიდებლად ნაკითხვა მოსწავლეების მიერ; მოსწავლეები თავად ეძებენ პასუხებს შეკითხვებზე.

5. კითხვების ჩამონერის შემდეგ უთხარით მოსწავლეებს, რომ თქვენ აპირებთ ნაუკითხოთ ტექსტი კონკრეტულ თემაზე (მაგ., მზის სისტემის პლანეტების შესახებ). თუ ამ ტექსტის ასლი ყველასთვის გაქვთ, დაურიგეთ მათ წასაკითხად. წინასწარ სთხოვეთ, რომ გაამახვილონ ყურადღება იმაზე, თუ რას ისმენენ, ან რას კითხულობენ.
6. ტექსტი მოსწავლეებს წაკითხეთ. აგრეთვე, შესაძლებელია, რომ თქვენ ნაუკითხოთ და თან ხმამაღლა იფიქროთ. ხმამაღალი ფიქრი გულისხმობს, რომ აქტიური მკითხველის მოდელს უჩვენებთ მოსწავლეებს - აკეთებთ ნაკითხულზე კომენტარს, აღნიშნავთ იმ ადგილებს, რომლებიც მოსწავლეების ნაკითხვამდე ცოდნას ადასტურებს ან მონიშნავთ მონაკვეთებს, რომლებიც დასმულ შეკითხვებს პასუხობს. შეგიძლიათ მოსწავლეებს სთხოვოთ, თქვენთან ერთად იფიქრონ.

- **ნაკითხვის შემდეგ**

“ვისწავლე“ სვეტის შევსება; იმის განსაზღვრა, თუ რომელი აზრები დაემთხვა, ან არ გამართლდა „ვიცი“ სვეტში; იმის განსაზღვრა, თუ რომელ შეკითხვებს გაეცა პასუხი „მინდა ვიცოდე“ სვეტში და რომელი დარჩა უპასუხოდ; ახალი შეკითხვების ჩამოყალიბება; ახალ კითხვებზე პასუხის გასაცემად შემდგომი სასწავლო ამოცანების დასახვა.

7. ტექსტის ნაკითხვის შემდეგ დაუბრუნდით ვიცი/მინდა ვიცოდე/ვისწავლე ცხრილს. ბავშვებს სთხოვეთ, კვლავ ნაიკითხოთ შეკითხვები „მინდა ვიცოდე“ სვეტში. შემდეგ ჰკითხეთ, თუ რა პასუხები გაეცა მათ შეკითხვებს. ეს პასუხები „ვისწავლე“ სვეტში, კითხვების გასწვრივ ჩამონერეთ.
8. დაუბრუნდით სვეტს „ვიცი“. ჰკითხეთ ბავშვებს, მათ მიერ ჩამონერული მოსაზრებებიდან რომელი დადასტურდა ტექსტში? ხომ არ ჰქონდათ რაიმე ვარაუდი, რომელთან დაკავშირებითაც ტექსტში საპირისპირო აზრი იყო გამოთქმული? რის შესახებ შეეცვალათ შეხედულებები?
9. ჰკითხეთ მოსწავლეებს, შეკითხვებზე მიღებული პასუხების გარდა, კიდევ რა გაიგეს ახალი ტექსტიდან. ეს ინფორმაცია „ვისწავლე“ სვეტში ჩამონერეთ.

გაკვეთილის ბოლოს, სასურველია, რომ მოსწავლეებმა თავიანთ შეკითხვებს გადახედონ და ნახონ, რომელი მათგანი დარჩა უპასუხოდ. ჰკითხეთ მათ, თუ რა ახალი შეკითხვები დაებადათ ტექსტის წაკითხვის შემდეგ. შეგიძლიათ ეს შეკითხვები ჩაინეროთ და ბავშვებთან ერთად დაგვემოთ, შემდგომში მათ პასუხები რა ფორმით გასცეთ.

4.17 მოთხრობის (ამბის) რუკა

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება წიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: წაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„მოთხრობის (ამბის) რუკა“ ერთ-ერთი ეფექტური მეთოდია მოსწავლეებისთვის გააზრებული კითხვის პროცესში მეგზურობის გასაწევად. ეს სტრატეგია იმითაცაა მნიშვნელოვანი, რომ შესაძლებელია გამოვიყენოთ გაკვეთილის სამივე ფაზაში: წაკითხვამდე (ანუ I ფაზაში), რათა მოსწავლეებმა შეძლონ წინასწარი ვარაუდების გამოთქმა ნაწარმოების პერსონაჟების, გარემოებების, სიუჟეტის შესახებ; უშუალოდ წაკითხვის დროს (გაკვეთილის II ფაზაში) - მოსწავლეები კითხვის პროცესში აკეთებენ ამა თუ იმ ნაწარმოების მნიშვნელოვანი დეტალების სტრუქტურულიზებულ ჩანაწერს; წაკითხვის შემდგომ (III ფაზაში) მისი გამოყენება კი მოსწავლეებს მნიშვნელოვან დახმარებას გაუწევს წერის პროცესში, ხელს შეუწყობს მათ „გონებრივი იერიშის“ შედეგად გამოთქმული მოსაზრებების კონსტრუირებაში.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. დახაზეთ მოთხრობის (ამბის) რუკა დაფაზე.

მოთხრობის (ამბის) რუკის ნიმუში

სათაური: _____

პერსონაჟები:

გარემოებები:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

პრობლემა: _____

მოვლენა 1: _____

მოვლენა 2: _____

მოვლენა 3: _____

შეჯამება: _____

2. ხმამაღლა წაიკითხეთ მოთხრობის სათაური და მოსწავლეებს სთხოვეთ, ივარაუდონ, რის შესახებ შეიძლება იყოს მოთხრობა. გამოთქმული ვარაუდები პერსონაჟების, გარემოებებისა და პრობლემის შესახებ შესაბამის გრაფებში ჩაწერეთ. მნიშვნელოვანია, რომ ყველა განსხვავებული მოსაზრება ჩაინიშნოს.
3. ხმამაღლა წაიკითხეთ (ან მოსწავლეებმა ჩუმად წაიკითხონ) მოთხრობის პირველი ნაწილი.
4. სთხოვეთ მოსწავლეებს ვარაუდებით შევსებულ მოთხრობის რუკას დაუბრუნდნენ. ჰკითხეთ, ხომ არ სურთ შეცვალონ/შეავსონ თავიანთი მოსაზრებები. სთხოვეთ მათ, ხმამაღლა წაიკითხონ ტექსტიდან ის მონაკვეთები, რომელთა საფუძველზეც საკუთარი ვარაუდების შეცვლა გადაწყვიტეს. მსჯელობის შემდეგ, დაფაზე დახაზულ რუკაში შესაბამისი ცვლილებები შეიტანეთ.
5. ხმამაღლა წაიკითხეთ (ან მოსწავლეებმა ჩუმად წაიკითხონ) მოთხრობის შემდეგი მონაკვეთი.
6. დაუბრუნდით მოთხრობის რუკას, კვლავ განაგრძეთ არსებული ვარაუდების გადახედვა და რუკის ახალი ინფორმაციით შევსება.
7. გაიმეორეთ ეს პროცედურა მანამდე, ვიდრე მოთხრობა არ დასრულდება.
8. როდესაც მოსწავლეები კითხვას მთლიანად დაასრულებენ, მსურველებს სთხოვეთ, რუკაში თავმოყრილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, ნაწარმოები ხმამაღლა შეაჯამონ.

4.18. მოთხრობის (ამბის) პირამიდა

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„მოთხრობის (ამბის) პირამიდა“ კარგი საშუალებაა მოთხრობის დანერის მოსამზადებელ პერიოდში იდეების გენერირებისათვის. ის შეიძლება ჩატარდეს ჯგუფებში, როგორც კითხვის თანმხლები აქტივობა, ან - ინდივიდუალურადაც განხორციელდეს. შედეგად კი მივიღებთ მოთხრობის გეგმას, რომელსაც წერის პროცესში მოსწავლეები ქარგად გამოიყენებენ.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. დახაზეთ მოთხრობის (ამბის) პირამიდა დაფაზე (ან გააკარით ფორმატზე წინასწარ მომზადებული ნახაზი) და დაწერეთ მოთხრობის საცდელი სათაური. სასურველია, რომ მოთხრობის თემა დაკავშირებული იყოს კლასში ახლახან ნაკითხულ ტექსტთან. ეს საშუალებას მოგცემთ, მეტად სიღრმისეულად დააბრუნოთ მოსწავლეები უკვე განხილულ საკითხებთან და მისცეთ ინტერპრეტაციის საშუალება.
2. განუმარტეთ ბავშვებს, რომ მოთხრობის (ამბის) პირამიდა მათ მნიშვნელოვნად დაეხმარება თხზვის პროცესის დაწყებაში.
3. პირამიდის თითოეული საფეხურისთვის დაფაზე შემდეგი მითითებები ჩამოწერეთ:
 - მთავარი გმირის სახელი;
 - ორი სიტყვა, რომელიც ახასიათებს მთავარ პერსონაჟს;
 - სამი სიტყვა, რომელიც აღწერს გარემოებას;
 - ოთხი სიტყვა, რომელითაც აღინერება პრობლემა/მიზანი (წინარმოების მთავარი იდეა) (სასურველია, თუ ეს დაკავშირებული იქნება ახლახან განხილული წინარმოების თემატიკასთან/გმირთან);
 - ხუთი სიტყვა, რომელიც აღწერს პირველ მოვლენას;
 - ექვსი სიტყვა, რომელიც აღწერს მეორე მოვლენას;

- შვიდი სიტყვა, რომელიც აღწერს მესამე მოვლენას;
- რვა სიტყვა, რომელიც პრობლემის შეჯამებას გამოხატავს.

მოთხრობის (ამბის) პირამიდის ნიმუში

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

6 _____

7 _____

8 _____

4. მოსწავლეებს სთხოვეთ, ჯგუფებში/ინდივიდუალურად შეავსონ გრაფები თქვენ მიერ ჩამონეროილი მითითებების შესაბამისად.
5. მოსწავლეთა მუშაობის პროცესში, მასწავლებელმა, უმჯობესია, იაროს კლასში და, საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვებს დამატებითი რჩევები მისცეს.
6. პირამიდის შევსების დასრულების შემდეგ, რამდენიმე მსურველს შესთავაზეთ, კლასს ნამუშევარი გაუზიაროს და სთხოვეთ, განმარტონ, რატომ მიიპყრო მათი ყურადღება ამა თუ იმ კონკრეტულმა პრობლემამ.

თუკი მოსწავლეებმა პირამიდა ჯგუფურად შეავსეს, მიმწვნელოვანია, რომ ყველა ჯგუფს მიეცეს ნამუშევრის წარმოდგენის საშუალება.

შენიშვნა:

„მოთხრობის (ამბის) რუკა“ და „მოთხრობის (ამბის) პირამიდა“ მასწავლებელმა არაერთი მიზნით შეიძლება გამოიყენოს: განუვითაროს მოსწავლეებს გმირის გამოკვეთის, პერსონაჟთა ამა თუ იმ ნიშნით დაჯგუფების უნარი, პრობლემის გადაჭრის გზები მოაძებნინოს და დაეხმაროს მათ მოვლენათა ჯაჭვის მთლიანობის აღქმაში.

4.19 ვენის დიაგრამა

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება წიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, წაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

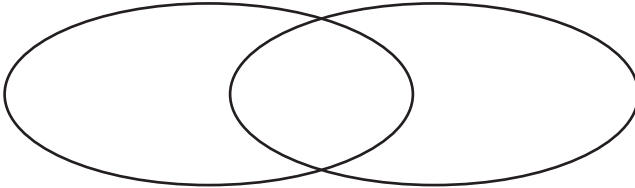
მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„ვენის დიაგრამა“ ერთ-ერთი იმ მეთოდთაგანია, რომელიც ინფორმაციის შედარებისა და შეპირისპირებისათვის გამოიყენება. გაკვეთილის I ფაზაში - ანუ წაკითხვამდე - ის შეიძლება გამოყენებულ იქნას, როგორც ერთგვარი შემზადება შესასწავლი საკითხის შესახებ ვარაუდების გამოსათქმელად (მაგ., რით შეიძლება ჰგავდეს ან განსხვავდებოდეს ორი ქალაქი). გაკვეთილის II ფაზაში (უშუალოდ კითხვის პროცესში) ვენის დიაგრამა გამოიყენება ინფორმაციის ჩასანიშნად, ერთგვარი გრაფიკის, ორგანიზებული ჩანაწერის გასაკეთებლად. III ფაზაში (წაკითხვის შემდგომ) ამ მეთოდის გამოყენება მოსწავლეებს ახლად შესწავლილი საკითხის შესახებ მიღებული ინფორმაციისა და მოსაზრებების შეჯამებაში ეხმარება.

„ვენის დიაგრამა“ როგორც მხატვრულ, ისე ინფორმაციულ ტექსტებზე სამუშაოდ გამოიყენება. ის განსაკუთრებით ეფექტურია მოსწავლეებში კრიტიკული აზროვნების უნარის ხელშესაწყობად (შედარება/კონტრასტი/ანალიზი). ეს სტრატეგია ასევე ნაყოფიერად შეიძლება გამოვიყენოთ ლექსიკური მარაგის გასამდიდრებლად, მთავარი გმირების, ადგილების ან საგნების აღსაწერად. ამასთან, მას დიდი დახმარების განევა შეუძლია მოსწავლეებისთვის წერის პროცესში - წაკითხული მასალის შეჯამებისა და თავებად (აბზაცებად) კონსტრუირების თვალსაზრისით.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. დახაზეთ დაფაზე ორი ურთიერთგადამკვეთი ოვალი, ისე, როგორც ეს ქვემოთაა ნაჩვენები:

2. თითოეულ ოვალს დაანერეთ იმ ადამიანების, ადგილების, საგნებისა თუ მოვლენების სახელები, რომელთა ერთმანეთთან შეპირისპირებასაც აპირებთ.
3. სთხოვეთ მოსწავლეებს, თითოეული შესადარებელი ობიექტისთვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ნიშნები ჩამოწერონ. შემდეგ ეს ჩამონათვალი შესაბამის ოვალში ჩაწერეთ.
4. ამის შემდეგ მოსწავლეებს სთხოვეთ, შესადარებელი ობიექტების საერთო მახასიათებლების სია შეადგინონ. სია უნდა ჩაწეროს იქ, სადაც ორი ოვალი ერთმანეთს კვეთს.
5. ხმამაღლა წაიკითხეთ (ანმოსწავლეებს სთხოვეთ, ჩუმად წაიკითხონ) ტექსტის პირველი მონაკვეთი, შემდეგ კი შევსებულ ვენის დიაგრამას მიუბრუნდნენ და თავიანთ მოსაზრებებს გადახედონ. სთხოვეთ, განმარტონ, რამ უბიძგათ თავიანთი პირვანდელი იდეების უცვლელად დატოვებისაკენ თუ შეცვლა-ჩასწორებისკენ.
6. ხმამაღლა წაიკითხეთ (ანმოსწავლეებს სთხოვეთ, ჩუმად წაიკითხონ) ტექსტის მეორე მონაკვეთი. ვენის დიაგრამა ახალი მოსაზრებებით შეავსეთ.

განაგრძეთ ამგვარად, ვიდრე ტექსტის წაკითხვას მთლიანად არ დაასრულებთ.

4.20 სიტყვების გამომძიებელი

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება წიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„სიტყვების გამომძიებელი“ ეფექტური სტრატეგიაა მოსწავლეებისთვის უცხო/მნიშვნელოვანი სიტყვების განსამარტად, მათი შინაარსის არა განყენებულად, არამედ სემანტიკურ კონტექსტში საჩვენებლად. ეს მეთოდი საშუალებას იძლევა, მარტივად და ძალდაუტანებლად გავამდიდროთ მოსწავლეების ლექსიკური მარაგი. იგი შეიძლება გამოყენებულ იქნას გაკვეთილის I ანუ ნაკითხვამდე ფაზაში, რათა წინასწარ დავადგინოთ, რამდენად გასაგები იქნება ბავშვებისათვის წასაკითხ ტექსტში გამოყენებული უცხო/მნიშვნელოვანი/საკვანძო სიტყვები. მეთოდის გამოყენება შესაძლებელია III - ნაკითხვის შემდგომ ფაზაშიც, იმის შესაფასებლად, რამდენად შეუძლიათ მოსწავლეებს ახლად შესწავლილი სიტყვების პრაქტიკაში, კონტექსტში გამოყენება.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. ჩამოწერეთ დაფაზე რამდენიმე უცხო/მნიშვნელოვანი სიტყვა იმ ტექსტიდან, რომელზეც მუშაობას აპირებთ (ან რომელიც უკვე დაამუშავეთ). სთხოვეთ მოსწავლეებს, ერთ-ერთი სიტყვა ამოარჩიონ და მისი გამოყენებით შეადგინონ წინადადება საკუთარ თავზე. სასურველია, თუ წინადადება ამა თუ იმ სახით სამუშაო ტექსტთან იქნება კავშირში.
2. სთხოვეთ თითოეულ მოსწავლეს, რომ გვერდით მჯდომს წინადადება ყურში ჩაუჩურჩულოს.
3. შესთავაზეთ მსურველებს, თავიანთი/გვერდით მჯდომის წინადადება ხმამაღლა გამოთქვან.
4. ჩამოწერეთ წინადადებები დაფაზე და კიდევ ერთხელ ნაკითხვით მოსწავლეებთან ერთად.

4.21 შემაჯამებელი ბარათი

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„შემაჯამებელი ბარათები“ არის მოსწავლეებსა და მასწავლებლებს შორის წერილობითი კომუნიკაციის ერთ-ერთი ფორმა, რომელიც, ამავე დროს, მასწავლებლისთვის ყოველდღიური უკუკავშირის მიღების მნიშვნელოვანი საშუალებაა, მოსწავლეებს კი დღის განმავლობაში გამოყენებულ აქტივობებზე რეფლექსიისკენ უბიძგებს. ბარათები ანონიმური უნდა იყოს. მასწავლებელმა ისინი გაკვეთილის დასრულების შემდეგ უნდა ნაიკითხოს, მომდევნო დღეს კი, გაკვეთილის დაწყებისას, კომენტარებით გამოეხმაუროს მათ. „შემაჯამებელი ბარათები“ უნდა იყოს მოკლე, წერისკენ მიმართული აქტივობა და მის შესრულებას ათ წუთზე მეტი არ უნდა დაეთმოს. ქვემოთ მოცემულია წერისას მოსწავლეებისათვის ბიძგის მიმცემი რამდენიმე ეფექტური შეკითხვა. მასწავლებელი ამ შეკითხვებს დაფაზე ჩამოწერს, მოსწავლეებმა კი თავიანთი პასუხები პატარა ფურცლებზე უნდა დაწერონ და ოთახიდან გასვლისას დატოვონ.

1. დაწერეთ ერთი მნიშვნელოვანი რამ, რაც დღევანდელ გაკვეთილზე ისწავლეთ.
2. დაწერეთ ერთი შეკითხვა, რომელიც დღეს მოსმენილის ან ნანახის შესახებ გაგიჩნდათ.
3. დაწერეთ ერთი კომენტარი დღევანდელი გაკვეთილის შესახებ.

კითხვის მეთოდების/სტრატეგიების ცხრილი

მეთოდი/სტრატეგია	თხრობითი ტექსტი	ინფორმაციული ტექსტი	ინსტრუქციული ტექსტი	გამართული კითხვა	ლექსიკური მარაგი	გაგება-გააზრება	წერა	ნაკითხვადე	კითხვა	ნაკითხვის შედეგ
მართული (ორიენტირებული) კითხვის აქტივობა	+	+	+		+	+		+	+	+
მართული კითხვის/მოსმენისა და გააზრების აქტივობა	+	+	+		+	+	+	+	+	+
წარმოსახვის გზამკვლევი	+	+	+		+	+	+	+		+
ცნების რუკა	+	+	+			+	+	+		
„მაინტერესებს“	+	+	+			+	+	+		
განმეორებითი კითხვა	+			+					+	
მკითხველთა თეატრი	+			+		+			+	+
ნაკითხვა და შეკითხვების დასმა	+	+	+			+	+		+	+
სადისკუსიო ქსელი	+	+				+	+	+	+	+

5. წერის სწავლების ეფექტური მეთოდები

ზოგადი მიმოხილვა

როგორც ცნობილია, ადამიანები სხვადასხვა მიზნითა და განსხვავებული აუდიტორიისთვის წერენ, მათი ნაწერი მკითხველისთვისაა განკუთვნილი, რაც ნიშნავს, რომ წერა და კითხვა ერთი პროცესის ორი ურთიერთგადაჯაჭვული მხარეა. სწორედ ამიტომაც მნიშვნელოვანი, რომ საკლასო ოთახში წერა და კითხვა კომბინირებულიად ისწავლებოდეს.

წერის ეფექტურ სწავლებას რამდენიმე დებულება უდევს საფუძვლად:

- მოსწავლისთვის წერის მიზანი უნდა იყოს მნიშვნელოვანი და გაცნობიერებული;
- წერის მიზანი მოსწავლის პიროვნულ გამოცდილებასა და ინტერესებს უნდა უკავშირდებოდეს;
- ნაწერი ღირებული უნდა იყოს ავტორი-მოსწავლისთვის, მასწავლებლისა და სხვა მოსწავლეებისათვის;
- წერამ სწავლის პროცესი უნდა წაახალისოს;
- წერამ მოსწავლეებს სწავლის მოტივაცია უნდა გაუღვიძოს და ახალი ცოდნის შექმნას შეუწყოს ხელი.

ამ ქვეთავში განვიხილავთ წერის პროცესს, მის მრავალფეროვან ფორმებსა და მეთოდებს.

წერის პროცესის ეფექტურ განხორციელებას შესაბამისი ინტელექტუალური და ფიზიკური გარემო სჭირდება, სადაც მოსწავლეები საკუთარ თავს „მწერლებად“ აღიქვამენ. მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეებს შეეძლოთ უსაფრთხო გარემოში, გაბედულად გადმოიტანონ ფურცელზე თავიანთი აზრები, მიიღონ შესატყვისი კომენტარები და რჩევები როგორც მასწავლებლისგან, ისე სხვა მოსწავლეებისაგან.

საჭიროა, რომ მოსწავლეებმა ხშირად წერონ. წერითი ამოცანები მრავალფეროვანი უნდა იყოს. ისინი განსხვავებულ თემებს/საკითხებს უნდა შეეხებოდეს, სხვადასხვა აუდიტორიას მიმართავდეს და განსხვავებულ ფორმატში სრულდებოდეს.

განსაკუთრებული როლი ენიჭება მასწავლებელს, როგორც კარგ „მწერალს“. მოსწავლეებს აუცილებლად სჭირდებათ წერის ეფექტურ სტრატეგიებზე „ცოცხალ“ რეჟიმში დაკვირვება, რათა თა-

ვადაც მოსინჯონ ისინი და ნაბიჯ–ნაბიჯ შეძლონ მათი დამოუკიდებლად გამოყენება.

წერას ადეკვატური დრო და ადგილი სჭირდება. სასურველია, რომ მასწავლებელმა გარკვეული დრო გამოყოს საკლასო წერიტი აქტივობებისთვის. წერის უნარის დაუფლებაზე ორიენტირებულ კლასში მრავლად უნდა იყოს როგორც მრავალფეროვანი საკითხავი ლიტერატურა, ისე წერისა და რედაქტირებისათვის გამოსადეგი დამხმარე მასალა.

წერის სწავლება/სწავლის მეთოდები და აქტივობები ორ დიდ კატეგორიად - ფორმალურ და არაფორმალურ მეთოდებად იყოფა. წერის ფორმალური მეთოდები მოიცავს ფართოდ გავრცელებულ, სტანდარტული ფორმატის ნამუშევრების შექმნას (თხზულება, მოთხრობა, ესეი, წერილი, ანგარიში, ლექსი და სხვ.). არაფორმალური მეთოდები ეხმარება მოსწავლეს იდეების გენერირებასა და ორგანიზებაში, საკითხების გაგება–გააზრებასა და ახალი ცოდნის შექმნაში (გონებრივი იერიში, სემანტიკური ან გონებრივი რუკები, დღიურები, გრაფიკული სქემები და სხვ.).

წერის პროცესი

უკანასკნელ ათწლეულებში ფართოდ გავრცელდა წერის სწავლების ერთი კონკრეტული მიდგომა, რომელმაც მნიშვნელოვნად გაამდიდრა და გააუმჯობესა წერის სწავლა-სწავლება. ამ მიდგომას „წერის პროცესს“ უწოდებენ. წერის პროცესი მოსწავლის (დამწერის) მიერ თანმიმდევრულად დალაგებული საფეხურების გავლას გულისხმობს. წერის პროცესი ეფექტურად გამოიყენება ნებისმიერი ასაკის მოსწავლეებთან, 7–8 წლის ასაკიდან.

წერის პროცესის ხუთი საფეხური:

1. იდეების გენერირება წერის დაწყებამდე;
2. პირველი ვარიანტის დაწერა;
3. გადაამუშავება და დახვეწა საბოლოო ვარიანტის შექმნამდე;
4. რედაქტირება;
5. გამოქვეყნება /გაზიარება.

1. იღებების გენერირება წერის დაწყებამდე

ეს საფეხური მოიცავს ყველა იმ მოქმედებას, რომელსაც დამწერი უშუალოდ წერის დაწყებამდე ასრულებს. ამ დროს მოსწავლე წერის დაწყებისთვის ემზადება.

ამ საფეხურზე დამწერი:

- იღებს გადაწყვეტილებას, თუ რის შესახებ დაწერს;
- განსაზღვრავს მკითხველთა აუდიტორიას, ანუ ვინ წაიკითხავს ნაწერს;
- მიმართავს გონებრივ იერიშს თემის შესახებ ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად;
- ჩამოწერს, სად შეიძლება თემასთან დაკავშირებული ინფორმაციის მოძიება;
- გამოიკვლევს საკითხს;
- ხატავს, ქმნის თემატურ სქემას;
- ჩამოთვლის ყველაფერს, რაც თხზულების შინაარსს უკავშირდება;
- ქმნის სემანტიკურ ან ასოციაციურ რუკას.

2. პირველი ვარიანტის დაწერა

ამ საფეხურზე მოსწავლე:

- საკუთარი სიტყვებით წერილობით გადმოსცემს თხზულების შინაარსს;
- წერს წინადადებებსა და აბზაცებს;
- კითხულობს საკუთარ ნაწერს და აფასებს, რამდენად გადმოსცემს დაწერილი ტექსტი მის სათქმელს;
- უჩვენებს ნაწერს სხვებს, რათა კონსტრუქციული კომენტარები და რჩევები მიიღოს მის დასახვეწად.

3. გადამუშავება / დახვეწა

ამ საფეხურზე მოსწავლე:

- კვლავ უბრუნდება ნაწერს და კითხულობს მას;
- დაფიქრდება უკუკავშირსა და რჩევებზე;
- გადააკეთებს სიტყვებსა და წინადადებებს;
- ამოიღებს ან ჩაამატებს მონაკვეთებს;
- ჩაანაცვლებს ან ამოიღებს ზედმეტად გამოყენებულ ან გაუგებარ სიტყვებს/ფრაზებს;
- ხმამაღლა კითხულობს ნაწერს, რათა დარწმუნდეს, რომ ტექსტი მოწესრიგებულია.

4. რედაქტირება

ამ საფეხურზე მოსწავლე:

- გადაამოწმებს, რამდენად გამართულია ყველა წინადადება;
- შეასწორებს მართლწერასა და პუნქტუაციას;
- ასწორებს გრამატიკულ და ორთოგრაფიულ შეცდომებს;
- შეცვლის არასწორად დანერგულ სიტყვებს;
- წააკითხებს ნაწერს სხვას;
- ტექსტს სალიტერატურო ქართულის ნორმების გათვალისწინებით ჩაასწორებს;
- აკეთებს კორექტურას;
- ნაწერს სუფთად გადაწერს.

5. გამოქვეყნება / გაზიარება

ამ საფეხურზე მოსწავლე:

- ხმამაღლა უკითხავს ნაწერს კლასს/ჯგუფს;
- საკუთარი ტექსტითა და ილუსტრაციებით წიგნს ამზადებს;
- ნაწერს მეგობრებს/თანაკლასელებს უგზავნის;
- ნაწერის მიხედვით ქმნის ილუსტრაციებს, მუსიკას, წარმოდგენას.

5.1 წერის სახელოსნო

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება წიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„წერის სახელოსნო“ გულისხმობს საგანგებოდ გამოყოფილ დროს, როდესაც მოსწავლეებს საშუალება აქვთ, განსაზღვრონ თემა და მიზანი, რის შესახებაც უნდა შეასრულონ წერიტი დავალება. ამგვარი დავალება შეიძლება კვირაში რამდენჯერმე შესრულდეს ინდივიდუალურად ან ჯგუფურად. „წერის სახელოსნოში“ მასწავლებელი და მოსწავლეები ერთობლივად, აქტიურად ერთვებიან წერის პროცესში. მასწავლებელი ფასილიტატორისა და მწვრთნელის როლს ასრულებს. მოსწავლეები წერენ და ერთმანეთს წერის პროცესში ეხმარებიან.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

„წერის სახელოსნო“ რამდენიმე ძირითადი კომპონენტისგან შედგება. ესენია:

1. სწავლება

- ერთობლივი წერა (მასწავლებელი და მოსწავლეები ერთობლივად წერენ);

- მინი-გაკვეთილი (მასწავლებელი უჩვენებს მოსწავლეებს, როგორ დაწერონ აბზაცი, წინდადება, მოსაზრება და ასე შემდეგ);
- დემონსტრირება (მასწავლებელი უჩვენებს და მოუთხრობს მოსწავლეებს საკუთარი წერის პროცესის შესახებ).

2. დამოუკიდებლად წერა

- მოსწავლეები ასრულებენ წერით დავალებას;
- მასწავლებელიც ერთვება წერის პროცესში;
- მასწავლებელი აწვდის მოსწავლეებს უკუკავშირს, აკეთებს კომენტარს;
- მოსწავლეები საუბრობენ ერთმანეთის ნამუშევრების შესახებ.

3. მოსწავლეთა ნამუშევრების გაზიარება

- ნაწერის გაზიარება სხვადასხვა ფორმატში ხორციელდება (მაგ., ორი მოსწავლე აუდიტორიას „პოსტერებს“ წარუდგენს; ან მოსწავლე აუდიტორიას საკუთარ ნაწერს ხმამაღლა უკითხავს; ან მოსწავლეთა ჯგუფი მცირე დრამას ასრულებს);
- მთელი კლასი წერითი დავალების გაზიარების მიზნით იკრიბება.

მასწავლებლისა და მოსწავლეების გზამკვლევი 5-აბზაციანი თხზულების დასაწერად

ქვემოთ მოცემული სქემა მოსწავლეებს ეფექტური თხზულების წერის სწავლაში დაეხმარება.

	<p>ავნიოთ ხელი და გავშალოთ თითები!</p> <p>მოდი, დავენროთ თხზულება, რომელიც ხუთი „ხარისხიანი“, თანმიმდევრული და ეფექტური აბზაციდან შედგება.</p>
	<p>ავნიოთ ცერა თითი!</p> <p>ეს ნიშნავს, რომ თქვენ დაიწყებთ პირველი, შესავალი აბზაცი. ის მკითხველის ინტერესს გამოიწვევს და გაუჩინს სურვილს, რომ კითხვა გააგრძელოს. ამ აბზაცში თქვენ მკითხველს ეტყვით, რის შესახებ არის ტექსტი, ანუ რა არის თხზულების თემა. იმისათვის, რომ ეს აბზაცი ხარისხიანი გამოვიდეს, ის უნდა იწყებოდეს თემატური წინადადებით, რომელსაც რამდენიმე დამხმარე წინადადება მოსდევს. ამ აბზაცს სშირად თხზულების დასაწყისსაც უწოდებენ. თემატური წინადადება გამოხატავს თხზულების თემასთან დაკავშირებულ ძირითად აზრს/ იდეას, ან ავტორის აზრს თხზულების ძირითადი საკითხის შესახებ. დამხმარე წინადადებები გადმოსცემს არგუმენტებს, ფაქტებს, დეტალებს, რომლებიც თემატურ წინადადებას ასაბუთებს და მნიშვნელოვან დამატებით ინფორმაციას აწვდის მკითხველს.</p>

	<p>ავნიოთ სამი შუა თითი (საჩვენებელი, შუა და არათითი)!</p> <p>ეს ნიშნავს, რომ კიდევ სამ აბზაცს დავწერთ. ისინი თქვენს აზრებს გადმოსცემს პირველ აბზაცში მოცემულ თემაზე, განავრცობს და გააძლიერებს თქვენს პირველ აბზაცს. ამ ნაწილს თხზულების შუა ნაწილსაც უწოდებენ.</p>
	<p>ავნიოთ ნეკი!</p> <p>ეს ნიშნავს, რომ თქვენ უნდა დაასრულოთ და შეაჯამოთ ის, რაც წინა აბზაცებში თქვით. კარგი თხზულება ისეთი აბზაცებისგან უნდა შედგებოდეს, რომლებიც ერთმანეთს მჭიდროდ უკავშირდება. ბოლო აბზაცში სხვა სიტყვებით უნდა გავიმეოროთ ის, რაც წინა აბზაცებში დაინერა. ეს აბზაცი თხზულებას ასრულებს. მას თხზულების დასასრულსაც უწოდებენ.</p>

წერის 6 ძირითადი ასპექტი

წერის სწავლებასა და სწავლაში დღეს ფართოდ გავრცელებულია წერა 6 ძირითადი ასპექტის მიხედვით. ესენია:

1. იდეები/აზრები და შინაარსი
2. ორგანიზება
3. ტონი და სტილი
4. წინადადების გამართვა
5. სიტყვების შერჩევა
6. მართლწერა

ქვემოთ მოცემულია თითოეული ასპექტის მოკლე მიმოხილვა და მათი განსავითარებელი მნიშვნელოვანი აქტივობები.

1. იდეები/აზრები და შინაარსი

წერა იდეების/აზრების გენერირებით იწყება. წერის მთავარი მიზანი სწორედ ამ იდეებისა და შინაარსის გადმოცემაა. ყველა ნაწერში უნდა აისახოს ავტორის გზავნილი, მკითხველი ადვილად უნდა ხვდებოდეს, რისი თქმა უნდა ავტორს. ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე შეკითხვა, რომლებიც დამწერს იდეებისა და შინაარსის გენერირებაში დაეხმარება:

- რისი თქმა მინდა? რა არის მთავარი სათქმელი? რამდენად გასაგებად და ფოკუსირებულად არის ჩამოყალიბებული ძირითადი იდეა?
- მოცემულია თუ არა მნიშვნელოვანი დეტალები მთავარი იდეის შესახებ?
- გაიგებს თუ არა რამე ახალს მკითხველი?
- არის თუ არა ნაწერი საინტერესო და ადვილად გასაგები?

აქტივობის საფეხურები:

1. წააკითხეთ მოსწავლეებს წინასწარ მომზადებული/შერჩეული ტექსტი.

ნიმუში: *ამ ზაფხულს დასასვენებლად ვიყავით. ძალიან ვიხალისეთ. ერთ საღამოს ტყეში წავედით. მინდორში კარავი გავშალეთ და იქ დავიძინეთ. დღისით ველოსიპედებით ვსეირნობდით. იმედი მაქვს, რომ მომავალ წელსაც წავალთ დასასვენებლად.*

2. დაუსვით მოსწავლეებს შეკითხვა: რით არის ეს ამბავი საინტერესო?
3. სთხოვეთ მოსწავლეებს ჩამოწერონ შეკითხვები, რომლებიც გაუჩნდათ მოცემული ამბის წაკითხვის შედეგად. მაგალითად:
 - სად იყო დასასვენებლად წასული ამ ამბის მთხრობელი?
 - კიდეც ვინ იყო იქ?
 - რით იყო ეს ამბავი სახალისო?
 - როგორი ამინდი იყო?

- რომელი მომენტი იყო ყველაზე დასამახსოვრებელი?
- 4. სთხოვეთ მოსწავლეებს, დაწერონ რაიმე მათი დასვენების შესახებ. თან მათივე შეკითხვები გაითვალისწინონ.
- 5. შესთავაზეთ რამდენიმე მსურველს, თავიანთი ნაწერი კლასს წაუკითხონ.
- 6. იმართება დისკუსია. ჩამოწერეთ ნაწერის ის მახასიათებლები, რომლებიც ეფექტური წერისთვის მნიშვნელოვანია. მაგალითად:
 - მოსწავლემ მნიშვნელოვანი დეტალები გადმოსცა.
 - ტექსტის გზავნილები გასაგები და შეკრულია.

2. ორგანიზება

იდეების/აზრების ორგანიზება ეხმარება მკითხველს, რომ თანმიმდევრულად მიჰყვეს ტექსტს და ნაბიჯ–ნაბიჯ გაიაზროს შინაარსი. ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე შეკითხვა, რომლებიც დაძინერს იდეების/აზრებისა და შინაარსის ორგანიზებაში დაეხმარება:

- რამდენად გამოიწვევს ასეთი დასაწყისი მკითხველის ინტერესს?
- ადვილია ნაწერისთვის აზრის მიდევნება? არის თუ არა ნაწერის ორგანიზების მოცემული ვარიანტი საუკეთესო?
- ებმის თუ არა აზრები/იდეები ძირითად გზავნილს?
- გვაქვს თუ არა დასასრული, რომელიც ეფექტურად კრავს შინაარსს?

აქტივობის საფეხურები:

1. სთხოვეთ მოსწავლეებს, შეთავაზებული ტექსტი წაიკითხონ.

ნიმუში: ამასობაში კი მგლებმა ყველა ცხვარი შეუჭამეს. მალე ყველამ გაიგო მატყუარა მწყემსის ამბავი და აღარავინ უჯერებდა. მწყემსი ტიროდა, ეს რა დამემართა, როგორ დამაკარგვინა ტყუილმა მთელი ფარაო. იმ დღის შემდეგ მწყემსი გამოსწორდა და

ტყუილი აღარ უთქვამს. მეცხვარეები თოფებით მოცვივდებოდნენ ხოლმე დასახმარებლად, ბიჭი კი მათ დანახვაზე გულიანად იცინოდა და ეუბნებოდა, მოგატყუეთო. ბევრი იყვირა ბიჭმა, მიშველეთ, ნამდვილად მიჭირსო, მაგრამ არც ერთმა მეცხვარემ აღარ დაუჯერა და არავინ მივიდა დასახმარებლად. ერთხელაც მართლა დაესხნენ მგლები მის ფარას თავს. ფარას რომ ყარაულობდა, უცბად აყვირდებოდა ხოლმე, მგელი მოვიდა, მიშველეთო. იყო ერთი მწყემსი ბიჭი, რომელიც მუდამ იტყუებოდა.

2. დაუსვით მოსწავლეებს შეკითხვა:

– ხომ არ გაგიჭირდათ ამბის წაკითხვა და აზრის მიდევნება? რატომ?

– იმიტომ, რომ შინაარსი კარგად არ არის ორგანიზებული. აზრები და წინადადებები თანმიმდევრულად არ არის დალაგებული.

3. სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ თანმიმდევრულად დააღაგონ წინადადებები და ააწყონ ტექსტი ისე, რომ შინაარსი გასაგები იყოს.

3. ტონი და სტილი

მწერლის ტონი არის ის, რაც ნაწერს პიროვნულ განზომილებას, თავისებურებასა და ინდივიდუალურ სტილს ანიჭებს. ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე შეკითხვა, რომელიც დამწერს ტონის შერჩევამი დაეხმარება:

– შეიძლება თუ არა ითქვას, რომ დამწერს ნამდვილად აინტერესებს თემა?

– იგრძნობა თუ არა, რომ ტექსტი სწორედ ამ ავტორს ეკუთვნის?

– რა გრძნობის გამოწვევას ცდილობს ავტორი?

– ახერხებს თუ არა ნაწერი მკითხველის ყურადღების შენარჩუნებას? გაუჩნდება თუ არა მკითხველს სურვილი, რომ მეტი გაიგოს?

აქტივობის საფეხურები:

1. სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ წაკითხონ ორი სხვადასხვა ნაწერი და გადაწყვიტონ, რომლის ავტორი ახერხებს უკეთ მკითხველის ყურადღების გამონევენას და შენარჩუნებას.

ნიმუში 2: ზაფხულის ერთ მშვენიერ დღეს მე და ჩემი მეგობრები მდინარეზე საბანაოდ წავედით. ერთმა ჩემმა მეგობარმა თან თავისი ჭკვიანი ძაღლიც წამოიყვანა, რომელიც ყველგან თან დაჰყვებოდა. მზე აცხუნებდა, ჩიტები ჭიკჭიკებდნენ და ნამდვილი საბანაო ამინდი იყო. მდინარესთან რომ მივედით, ჟრიაშულით შევცვივდით წყალში. ძაღლიც მხიარული ყეფით შემოგვყვა და ჩვენთან ერთად ჭყუმპალაობდა. ყველამ ბევრი ვიცინეთ და ძალიან კარგად გავერთეთ. როცა ბანაობით გული ვიჯერეთ, მზეზე გავშრით. როცა მოსალამოვდა და ძალიან მოგვშივდა, შინისაკენ გამოვეშურეთ.

2. ორივე ტექსტის ნაკითხვის შემდეგ დაუსვით მოსწავლეებს შეკითხვა:
 - რომელი მოთხრობა იკითხებოდა უფრო საინტერესოდ და სასიამოვნოდ?

მეორე ამბავში ავტორის ტონი გამოკვეთილადაა გამოსატყული. ავტორის ენთუზიაზმი დაეხმარა მკითხველს, უკეთ წარმოედგინა მოვლენები.

4. გამართული წინადადებები

გამართული წერა რიტმით გამოირჩევა. წინადადებებს განსხვავებული სიგრძე და სტრუქტურა აქვს. ასეთი ტექსტის ხმამაღლა ნაკითხვა სასიამოვნოა. ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე შეკითხვა, რომლებიც დამწერს გამართულად წერაში დაეხმარება:

5. რამდენად ადვილად იკითხება ტექსტი?
6. წინადადებები განსხვავებულად იწყება?
7. გამოყენებულია გრძელი და მოკლე წინადადებები?

8. ხმამაღლა კითხვის დროს ნაწერი გაბმულად ისმის?

აქტივობის საფეხურები:

1. სთხოვს მოსწავლეებს, რომ წაიკითხონ ტექსტი.

ნიშუმი: ჩემი ძალი შავია. მას ერთ ყურზე ყავისფერი ლაქა აქვს. ის მეგობრულია. მას უყვარს აბაზანაში ცურვა. როცა ვბანთ, ყველას გვწუნავს. მას უყვარს გასეირნება. მე მიყვარს ჩემი ძალი.

2. ყურადღება გაამახვილეთ, რომ ტექსტში წინადადებების უმრავლესობა ერთნაირად იწყება. შემდეგ სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ მოიფიქრონ ამ წინადადებების გადაკეთების გზები, რათა ტექსტი უფრო ადვილად იკითხებოდეს და ხმამაღლა წაკითხვისას უფრო საინტერესოდ ჟღერდეს.
3. შესთავაზეთ რამდენიმე მოსწავლეს, რომ ხმამაღლა წაუკითხონ საკუთარი ნაწერი კლასს. გამართეთ დისკუსია.
4. ხაზგასმით აღნიშნეთ, რომ ამჯერად წინადადებები განსხვავებულად იწყებოდა და მეტ დეტალებს შეიცავდა. ამიტომ ტექსტი უფრო საინტერესო იყო მკითხველისთვის.
5. მსჯელობის დასრულების შემდეგ სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ დაწერონ ტექსტი აქტივობის დროს განხილული საკითხების გათვალისწინებით.

შენიშვნა:

შესაძლებელია, რომ დისკუსიის გამართვასა და საკუთარი ვერსიის დანერგვამდე მოსწავლეებმა მეორე, უფრო გამართული ტექსტიც წაიკითხონ.

5. სიტყვების შერჩევა და გამოყენება

კონკრეტული სიტყვები, რომლებსაც ავტორი იყენებს, ქმნის მკაფიო სურათ–ხატებს, იპყრობს მკითხველის ყურადღებას და ტექსტს დასამახსოვრებელს ხდის. ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე შეკითხვა, რომლებიც დამწერს შესაფერისი სიტყვების შერჩევასა და გამოყენებაში დაეხმარება:

- გამოყენებულია თუ არა ისეთი ზმნები ან ხატოვანი ფრაზები, რომლებიც მკითხველის ყურადღებას „ანკესს გამოსდებს“?
- გამოყენებულია უნიკალური სიტყვები?
- მეტად ხშირად ხომ არ არის გამოვლენილი ჩვეულებრივი სიტყვები?

აქტივობის საფეხურები:

1. სთხოვეთ მოსწავლეებს, წაიკითხონ აბზაცი.

ნიმუში: წყალთან დიდი ირემი იდგა. მან დიდ ტბაში საკუთარ ჩრდილს დახედა. იფიქრა, რომ ლამაზი იყო. ის წყლის დასაღვევად მივიდა ტბასთან.

2. ყურადღება გაამახვილეთ იმაზე, რომ ავტორმა არცთუ საინტერესო სიტყვები გამოიყენა.
3. შემდეგ სთხოვეთ მოსწავლეებს, რომ „გონებრივი იერიშის“ გამოყენებით მოიფიქრონ სიტყვები ან ფრაზები, რომლებითაც გარკვეულ სიტყვებს ჩანაცვლებენ და ამით ტექსტს უფრო ცოცხალსა და დასამახსოვრებელს გახდიან.
4. მოსწავლეები გადაამუშავენ ტექსტს უფრო ზუსტი და ხატოვანი სიტყვების მოშველიებით.
5. შესთავაზეთ რამდენიმე მოსწავლეს, რომ ხმამაღლა წაუკითხონ საკუთარი ნაწერი კლასს.
6. სთხოვეთ მოსწავლეებს შექმნან ახალი ტექსტი განხილული საკითხების გათვალისწინებით.

დასკვნის სახით მოსწავლეები ხაზგასმით აღნიშნავენ, რომ ავტორის ტონი და სიტყვების გამოყენება ნაწერს უნიკალურს ხდის.

5.2 „რაფთ“ სტრატეგია

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

წერის პროცესის სიხშირე მოსწავლეებს წერის უნარ-ჩვევებს უვითარებს. „რაფთი“ არის სტრატეგია, რომელიც მოსწავლეს ეხმარება, უკეთ გააცნობიეროს საკუთარი როლი წერის პროცესში. ამ გზით ის უკეთესად აყალიბებს იდეებს და უფრო გასაგებად გადასცემს მათ მკითხველს. ამას გარდა, სტრატეგია ეხმარება მოსწავლეს, რომ ყურადღება გაამახვილოს მკითხველთა აუდიტორიაზე, წერის მრავალფეროვან ფორმატებზე და იმ თემაზე, რომელზეც წერს. მოცემული სტრატეგიის გამოყენებით, მასწავლებელი ნაახალისებს მოსწავლეებს, რომ წერონ შემოქმედებითად, მრავალი პერსპექტივიდან შეხედონ საკითხს და წერონ განსხვავებული აუდიტორიისთვის. აუდიტორიისა და მიზნის გაცნობიერება მნიშვნელოვანია წერის დროს.

როლი: ვინ ხარ შენ, როგორც ტექსტის ავტორი – ცნობილი მომღერალი, მინისტრი, ყვავილი?

აუდიტორია/მკითხველი: ვის სწერ – მდინარეს? საკუთარ თავს? კომპანიას?

ფორმატი: რა ფორმატში აპირებ წერას – დღიურის ჩანაწერის ფორმატში? საგაზეთო რეპორტაჟის? სასიყვარულო წერილის?

თემა: რის შესახებ წერ? რას ეხება შენი ნაწერი?

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. ესაუბრეთ და განუმარტეთ მოსწავლეებს, რომ წერის დროს სასურველია სხვადასხვა პერსპექტივის გათვალისწინება. უშუალოდ წერის დაწყებამდე ავტორს ხშირად უწევს იმაზე ფიქრი, თუ რა თემაზე სურს დაწერა, რა როლს ასრულებს თვითონ, ვინ არის მკითხველთა აუდიტორია და რა ფორმატია კონკრეტული ნაწერისთვის ყველაზე შესაფერისი.

ამის შემდეგ უთხარით მოსწავლეებს, რომ სწორედ ამ ოთხი ელემენტის მიხედვით შექმნიან წერით ნამუშევრებს.

სასურველია, რომ ჩამოთვლილი ოთხი ელემენტის აღწერა პლაკატის სახით გამოიკრას საკლასო ოთახში.

2. მოსწავლეებს ნიმუშის სახით წაუკითხეთ (ან დაურიგეთ და თავად წააკითხეთ) წერილი, რასაც ჩამოთვლილი ოთხი ელემენტის განხილვა მოჰყვება.
3. საკუთარი მოდელის დემონსტრირებით აჩვენეთ მოსწავლეებს, თუ როგორ იმუშავებდით თქვენ „რაფთის“ გამოყენებით. დაფაზე ან ფორმატის ქალაქდზე ჩამოწერეთ შესაძლო თემების, როლების, მკითხველებისა და ფორმატების მაგალითები. ჩამონათვალის შექმნის პროცესში სასურველია მოსწავლეების ჩართვა. დამატებით შეგიძლიათ იმ ძირითადი ზმნების ჩამოწერაც, რომლებიც ამა თუ იმ „რაფთ“ კომბინაციას შეესაბამება.
4. სთხოვეთ მოსწავლეებს, გაიხსენონ საინტერესო თემა, რომელზეც ბოლო დროს იმუშავეს. მნიშვნელოვანია, რომ თემის განსაზღვრის პროცესში მოსწავლეებმაც მიიღონ მონაწილეობა. ამის შემდეგ კლასი ერთობლივად განსაზღვრავს როლს, აუდიტორიასა და ფორმატს. აქ ბევრი სხვადასხვა კომბინაციის მოფიქრება შეიძლება. ზოგჯერ მასწავლებელი ოთხივე ელემენტს თვითონ სთავაზობს მოსწავლეებს, ზოგჯერ კი – პირიქით, ოთხივე ელემენტს მოსწავლეები ირჩევენ. არსებობს შუალედური ვარიანტებიც, როცა მასწავლებელი ერთ ან ორ ელემენტს თავად წარუდგენს მოსწავლეებს, დანარჩენის განსაზღვრაში კი მათ ანიჭებს არჩევანის უფლებას. კომბინაციის ადეკვატურობა სასწავლო მიზნებზეა დამოკიდებული.
5. მოსწავლეები იწყებენ წერის პროცესს (სასურველია ხუთსაფეხურიანი წერის პროცესის თანმიმდევრობის დაცვა). ეს შეიძლება ინდივიდუალურად, წყვილებში ან მცირე ჯგუფებში გაკეთდეს.
6. სასურველია, რომ წერის პროცესში მიხვიდეთ მოსწავლეებთან (წყვილებთან, ჯგუფებთან) და საჭიროებისამებრ, ხმადაბლა მისცეთ შესაბამისი რჩევები.
7. მუშაობის დასრულების შემდეგ მოსწავლეები საკუთარ ნამუშევარს კლასს უზიარებენ. იმართება მსჯელობა. აუცილებელია მასწავლებლის მხრიდან უკუკავშირი.

მოსწავლეთა მუშაობის შეფასებისათვის შესაძლებელია სპეციალური რუბრიკის გამოყენება (იხ. ქვემოთ). რასაკვირველია, შეგიძლიათ რუბრიკის კრიტერიუმებისა და ინდიკატორების დამატება ან შეცვლა.

„რაფთის“ რუბრიკის ნიმუში

კრიტერიუმი	საუკეთესო	საშუალო	გასაუმჯობესებელი
შინაარსი	ჩანს თემის ცოდნა. ნაწერი შეიცავს მნიშვნელოვან მოსაზრებებს, ფაქტებსა და მტკიცებულებებს.	ჩანს თემის ცოდნა და გააზრების მცდელობა. მოცემულია არასაკმარისი ფაქტი და მტკიცებულება.	ჩანს თემის ზედაპირული ცოდნა. ნაწერს ფაქტები და მტკიცებულებები აკლია.
წერის ტექნიკური მხარე	აბზაცები და წინადადებები გამართულია. სწორად არის გამოყენებული გრამატიკული წესები.	აბზაცები და წინადადებები გამართულია. სწორად არის გამოყენებული გრამატიკული წესები. არის შეცდომები, მაგრამ მცირე რაოდენობით.	აბზაცები და წინადადებები გამართული არ არის. არის ბევრი გრამატიკული შეცდომა.
პრეზენტაცია	ნაწერი სუფთაა, ადვილად იკითხება. გამდიდრებულია დამატებითი ელემენტებით (გრაფიკი, დიაგრამა, ცხრილი და ილუსტრაციები).	ნაწერი სუფთაა, მაგრამ აკლია დამატებითი ელემენტები (გრაფიკი, დიაგრამა, ცხრილი და ილუსტრაციები).	ნაწერი არ არის სუფთა. არ არის გაფორმებული დამატებითი ელემენტებით.

5.3 სამწუთიანი ესეი

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„სამწუთიანი ესეის“ გამოყენება განსაკუთრებით სასარგებლოა I ანუ ნაკითხვამდე ფაზაში, განსახილველი ტექსტის საკვანძო ცნებასთან/მოვლენასთან დაკავშირებული წინარე ცოდნის გასააქტიურებლად. მოსწავლეები ტექსტის ნაკითხვამდე (მოსმენამდე), მასწავლებლის მიერ მიცემული გარკვეული დროის მანძილზე, წერენ საკუთარ აზრებს დასახელებული ცნების გარშემო.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

1. დაწერეთ სიტყვა (ცნება) დაფაზე. მნიშვნელოვანია, რომ ეს ისეთი სიტყვა იყოს, რომელიც მჭიდროდ უკავშირდება წასაკითხი ტექსტის საკვანძო იდეებს და, ამავდროულად, მრავალფეროვან აზრებს გამოიწვევს მოსწავლეებში.
2. ჰკითხეთ მოსწავლეებს, რას ნიშნავს სიტყვა და დარწმუნდით, რომ კარგად ესმით მისი მნიშვნელობა.
3. სთხოვეთ მოსწავლეებს, გაიხსენონ ადამიანი ან სიტუაცია, რომელიც მათთვის ამ ცნებასთანაა დაკავშირებული.
4. სთხოვეთ ბავშვებს, რომ სამ წუთში დაწერონ რაიმე ამბავი ამის შესახებ.
5. როდესაც მოსწავლეები წერას დაასრულებენ (სამი წუთის შემდეგ), სთხოვეთ, თავიანთი ნამუშევარი მეწყვილეს გაუზიარონ. მსურველებს საკუთარი ნაწერების ხმამაღლა წაკითხვა შესთავაზეთ.
6. უთხარით მოსწავლეებს, რომ სწორედ ამ საკითხის [ცნების] შესახებაა ის მოთხრობაც, რომელიც უნდა წაიკითხოთ.
7. ხმამაღლა წაიკითხეთ (ან ბავშვებმა ჩუმად წაიკითხოთ) მოთხრობა.
8. როდესაც მოსწავლეები კითხვას დაასრულებენ, სთხოვეთ მათ თავიანთი ნააზრებისა და ნაკითხული მოთხრობის სიუჟეტის შედარება. იმსჯელეთ მათ შორის არსებულ მსგავსება-განსხვავებებზე.

5.4 „ბრილიანტი“

მეთოდი/სტრატეგია შესაბამება წიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, წაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

მეთოდის/სტრატეგიის აღწერა:

„ბრილიანტი“ არის არაფორმალური წერის გრაფიკული ინსტრუმენტი, რომლის საშუალებითაც მოსწავლეები შემოქმედებითი ფორმით გამოხატავენ საკუთარ ცოდნასა და დამოკიდებულებას ამა თუ იმ საკითხის/თემის შესახებ. სტრატეგია ეფექტურად გამოიყენება სხვადასხვა საგნობრივ ჯგუფში.

აქტივობა მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს მოსწავლეებს საკითხის/თემის გაგება-გააზრებაში, საკუთარი განწყობა-დამოკიდებულების საინტერესო ფორმით გამოხატვაში, გრამატიკული ფორმების (არსებითი სახელი, ზედსართავი სახელი, ზმნა) დაუფლებასა და გამოყენებაში.

მეთოდის/სტრატეგიის გამოყენების საფეხურები:

- **გრაფიკული ინსტრუმენტის აღწერა და განმარტება მოსწავლეებისათვის**

1. დახაზეთ დაფაზე „ბრილიანტის“ გრაფიკული სქემა. თითოეულ საფეხურს მიაწერეთ შესაბამისი მითითება (I სტრიქონი — 1 არსებითი სახელი, II - 2 ზედსართავი სახელი, III — 3 ზმნა, IV - ოთხსიტყვიანი ფრაზა, V — 3 ზმნა, VI — 2 ზედსართავი სახელი, VII — 1 არსებითი სახელი), რომელთა მიხედვითაც სქემა უნდა შეივსოს.
2. სთხოვეთ მოსწავლეებს, სქემა თავიანთ ფურცლებზეც დახაზონ.

„ბრილიანტის“ ნიმუში

არსებითი სახელი

ზედსართავი სახელი

ზედსართავი სახელი

ზმნა

ზმნა

ზმნა

ოთხსიტყვიანი ფრაზა

ზმნა

ზმნა

ზმნა

ზედსართავი სახელი

ზედსართავი სახელი

არსებითი სახელი

- **გრაფიკული ინსტრუმენტის გამოყენების პროცედურის მოდელირება მასწავლებლის მიერ**

3. ვიდრე მოსწავლეებს სთხოვთ „ბრილიანტის“ სქემის დამოუკიდებლად შევსებას, თავად უნდა აჩვენოთ ამის მაგალითი და გზადაგზა მკაფიოდ განუმარტოთ, სად, რას და რატომ წერთ.

პირველ ხაზზე დაწერეთ საკვანძო თემის/საკითხის შესაბამისი არსებითი სახელი (საკვანძო სიტყვა), ბოლო ხაზზე კი საკვანძო (პირველ ხაზზე დაწერილი) არსებითი სახელის შემცველი სიტყვა/სინონიმი. მეორე ხაზზე იწერება ორი ზედსართავი სახელი,

რომლებიც აღწერს საკვანძო სიტყვას. მესამე ხაზზე იწერება სამი ზმნა, რომლებიც გამოხატავს საკვანძო ქვემდებარის მოქმედებებს. ანალოგიურად, ბოლოდან მეორე ხაზზე დაწერილი ზედსართავები ახასიათებს საკვანძო სიტყვის შემცვლელ ქვემდებარეს, ხოლო ბოლოდან მესამე სტრიქონზე დაწერილი სამი ზმნა გამოხატავს საკვანძო სიტყვის შემცვლელი ქვემდებარის მოქმედებებს. „ბრილიანტის“ ცენტრალურ (თავიდან მე-4) სტრიქონზე დაწერეთ ოთხსიტყვიანი ფრაზა, რომლითაც განხილული საკითხის დედაზრი/მთავარი სათქმელი/არსი იქნება გადმოცემული. აგრეთვე, შეიძლება ამ ფრაზით გადმოვცეთ ის ასოციაცია/დამოკიდებულება/შეხედულება, რომელიც ამ თემასთან დაკავშირებით გვიჩნდება.

- **„ბრილიანტის“ ეფექტური ნიმუშების ჩვენება მოსწავლეებისათვის**
4. სანამ მოსწავლეები დამოუკიდებლად წერას დაიწყებენ, წაუკითხეთ „ბრილიანტის“ სქემით დაწერილი ლექსების რამდენიმე კარგი მაგალითი, რათა დაეხმაროთ მათ სტრატეგიის პრინციპის უკეთ გაანალიზებაში.
ქვემოთ მოცემულია „ბრილიანტის“ რამდენიმე ნიმუში.
- **მოსწავლეების დამოუკიდებლად მუშაობა „ბრილიანტზე“**
5. სთხოვეთ მოსწავლეებს. დამოუკიდებლად შეავსონ „ბრილიანტის“ გრაფიკული სქემა. სასურველია, ამ დროს იაროთ კლასში და, საჭიროების შემთხვევაში, დამატებითი რჩევებით ხელი შეუწყოთ მოსწავლეებს თხზვის პროცესში.

„ბრილიანტის“ ვარიაციები

მას შემდეგ, რაც მოსწავლეები გრაფიკული ინსტრუმენტის დამოუკიდებლად გამოყენებაში გაინაწილდნენ, შესაძლებელია:

- შემცველი სიტყვის ნაცვლად მონათესავე სიტყვების შემოტანა. ასეთი „ბრილიანტი“ საკვანძო ცნების აღწერით იწყება და თანდათანობით მეორე სიტყვის აღწერაზე გადადის.
- ასევე, შეიძლება საპირისპირო ცნებების ან ბინარული ოპოზიტების შემოტანა. ასეთი „ბრილიანტი“ მეოთხე ხაზზე პირველი ორი სიტყვა ზედა საკვანძო ოპოზიტს უკავშირდება, ბოლო ორი სიტყვა კი – ქვედა საკვანძო ოპოზიტს.
- წაკითხულ ნაწარმოებზე რეაგირება. ასეთი „ბრილიანტის“ სქემა ქვემოთ არის მოცემული.

პირველი ხაზი: წაკითხული ნაწარმოების სათაური

მეორე ხაზი: მთავარი პერსონაჟი

მესამე ხაზი: მეორეხარისხოვანი პერსონაჟები

მეოთხე ხაზი: სანყისი კონფლიქტი

მეხუთე ხაზი: ძირითადი სიუჟეტური მოვლენები

მეექვსე ხაზი: კონფლიქტის გადაჭრა

მეშვიდე ხაზი: ნაწარმოების ჟანრი

ქვემოთ მოცემულია „ბრილიანტის“ ვარიაციების რამდენიმე ნიმუში:

ნიმუში 1.

ქუჩის ბავშვი
გაყინული, დაძონძილი
დაძრნის, ითხოვს, ართმევს,
მისი ოცნებები არავის ახსოვს.
მაღავს, ეძებს, წვალობს,
გარიყული პატარა
მანანნალა
ზამთარი
თეთრი და გათოშილი
მონყენა, დაღლა, გაძლება
იქნებ გაგვათბოს რამდენიმე დღესასწაულმა
ვოცნებობ, ვფიქრობ, ველი
ლამაზ, ბრწყინვალე
ახალ წელს.

ნიმუში 2.

მზე
ოქროსფერი, ცეცხლოვანი
გვათბობს, გვახალისებს, გვინათებს
ზღვას უყვარს მასთან თამაში
იცინის, აალებს, იზიდავს
თამამი, ძლიერი
ვარსკვლავი
მზე
დიდი, კამკაშა
ასხივებს, ათბობს, აფერადებს
ცხელი ვარსკვლავი, გრილი თანამგზავრი
ირეკლავს, იცვლება, გვაფიქრებს
იდუმალი, მბჟუტავი
მთვარე

5.5 მოსწავლის დღიური

მეთოდი/სტრატეგია შეესაბამება ნიგნიერების სტანდარტის შემდეგ მიმართულებებს: ნაკითხულის გაგება-გააზრება, წერა.

შინაარსი

- რა არის დღიური?
- დღიური, როგორც წერის სწავლებისა და სწავლის ინსტრუმენტი;
- დღიურის გამოყენების ფორმები;
- დღიურის ნაწერის შეფასების სქემა;
- დღიურში წერის პროგრამა.

დღიური არის სპეციალური რვეული, რომელშიც მოსწავლეები პერიოდულად დამოუკიდებლად წერენ საკუთარი გრძნობების, ფიქრებისა და განწყობა-დამოკიდებულებების შესახებ. დღიურის ჩანაწერების ძირითადი დანიშნულება აზრების თავისუფლად გადმოცემაა. ამიტომ, დღიურის ჩანაწერებში ნაკლებად ექცევა ყურადღება წერის ნორმების, გრამატიკული თუ სტილური წესების დაცვას.

თემა

თემის შერჩევა დღიურის ჩანაწერის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ასპექტია. თემის შერჩევაში მოსწავლეებისათვის მინიჭებული თავისუფლების ხარისხი და მათი მონაწილეობა მნიშვნელოვნად განაპირობებს წერის მოტივაციასა და ენთუზიაზმს. დღიურის ჩანაწერები შეიძლება იყოს არაფორმალური ან ფორმალური სახის. არაფორმალური ჩანაწერები თემატურად არ უნდა იყოს შეზღუდული. ანუ, საჭიროა მოსწავლეებს თემის დამოუკიდებლად შერჩევის საშუალება მიეცეთ. შესაძლებელია, რომ მასწავლებელი მოსწავლეებს კონკრეტული თემის დასახელებით ან პირველი წინადადების/ფრაზის მიწოდებით დაეხმაროს (მაგ., თემა: „ჩემი ნამდვილი მეგობარი“, ან საწყისი ფრაზა: „ნამდვილი მეგობრისაგან მე მოველი“).

ფორმალური ჩანაწერები უფრო აკადემიური ხასიათისაა და,

როგორც წესი, შესასწავლ/შესწავლილ საკითხს უკავშირდება.

დღიური, როგორც წერის სწავლებისა და სწავლის ინსტრუმენტი

მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეებს ყოველდღიურად თითოჯერ მაინც მიეცეთ დღიურში წერის საშუალება. ამისათვის მასწავლებელმა სასწავლო დღის განმავლობაში დაახლოებით 15–20 წუთი უნდა გამოყოს. მიუხედავად იმისა, რომ, ერთი შეხედვით, ამისათვის ყველაზე ადეკვატურ პერიოდად ქართული ენის გაკვეთილი ჩანს, სრულიად შესაძლებელია, რომ დღიურში მოსწავლეებმა მათემატიკის ან ბუნების გაკვეთილებზე წერონ. რასაკვირველია, ეს თემაზეც მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული.

დღიურის გამოყენება ეხმარება მოსწავლეებს, რომ:

- საკუთარ გამოცდილებას დააკვირდნენ, პრობლემები გადაჭრან, მოვლენები განსხვავებულ პერსპექტივაში აღიქვან;
- სხვა ადამიანებისა და სამყაროს მიმართ საკუთარი დამოკიდებულება გააცნობიერონ;
- პიროვნულ ღირებულებებზე, მიზნებსა და იდეებზე დაფიქრდნენ;
- სასწავლო პროცესში ათვისებული საკითხები, იდეები და მოსაზრებები შეაჯამონ;
- წინა ჩანაწერების წაკითხვის გზით, საკუთარ აკადემიურ ზრდას დააკვირდნენ.

დღიურის გამოყენება მასწავლებელს ეხმარება, რათა მან გაიგოს მოსწავლეების:

- ემოციური მდგომარეობა
- პრობლემები
- განწყობა—დამოკიდებულებები

ამდენად, მოსწავლის დღიური მნიშვნელოვანი წყაროა სასწავლო გეგმის მოსწავლის საჭიროებებზე დაფუძნება-მორგებისათვის.

წერის მეთოდების/სტრატეგიების ცხრილი

მეთოდი/სტრატეგია	თხრობითი ტექსტი	ინფორმაციული ტექსტი	ინსტრუქციული ტექსტი	გამართული კითხვა	ლექსიკური მარაგი	გაგება-გაანზრება	წერა	წერამდე	წერის დროს	წერის შემდეგ
წერის სახელოსნო	+	+	+			+	+	+	+	+
“რაფთი” როლი, აუდიტორია, ფორმა და თემა	+	+	+			+	+	+	+	+
სამწუთიანი ესეი	+	+					+	+	+	+
„ბრილიანტი“							+		+	+
მოსწავლის დღიური									+	+

6. კითხვის გაკვეთილის, აქტივობის ან თემატური ბლოკის/ერთეულის დაგეგმვა

6.1 რა არის კითხვის გაკვეთილი?

პირველ რიგში, უნდა განვსაზღვროთ, რა არის „კითხვის გაკვეთილი“. ეს არის გაკვეთილი, რომელიც შეიცავს კითხვის (და, როგორც წესი, წერის) აქტივობებს და აუცილებლად გულისხმობს მოსწავლეების მიერ უშუალოდ ტექსტთან მუშაობას. შესაბამისად, კითხვის გაკვეთილის ერთ-ერთი მიზანი აუცილებლად არის კითხვის უნარის ან უნართა ამა თუ იმ კომბინაციის განვითარება. მსოფლიოს არაერთ ქვეყანაში ჩატარებული კვლევები ცხადყოფს, რომ კითხვის გაკვეთილები მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მოსწავლეებში წიგნიერების დონის ამაღლებაში.

როგორც აღვნიშნეთ, კითხვის გაკვეთილის მთავარი კომპონენტი არის ტექსტის წაკითხვა და გააზრება. კითხვის სწავლების თანამედროვე, კონსტრუქტივისტული პარადიგმის მიხედვით, კითხვის აქტივობა სამფაზიან მოდელზე აიგება. ეს ფაზებია: პროცესი ტექსტის წაკითხვამდე, უშუალოდ კითხვის პროცესი და წაკითხვის შემდგომი პროცესი. თითოეული ფაზა გულისხმობს მკითხველის მიერ კონკრეტული ამოცანების შესრულებას, რომელთა შესახებაც ქვემოთ უფრო დანვრილებით ვისაუბრებთ.

გაკვეთილის თემის, მიზნებისა და ამოცანების განსაზღვრა

გაკვეთილის დაგეგმვისას მასწავლებლის უპირველესი ამოცანა გაკვეთილის სასწავლო მიზნის მკაფიოდ ჩამოყალიბებაა. სასწავლო მიზანში აისახება ის, თუ რას უნდა მიაღწიონ და რა უნარ-ჩვევები უნდა შეიძინონ მოსწავლეებმა. მიზანი ასახავს არა პროცესს, არამედ გაკვეთილის მოსალოდნელ შედეგს. იგი უნდა ეფუძნებოდეს სასწავლო გეგმასა და მოსწავლეთა საჭიროებებსა და ინტერესებს, უნდა იყოს რეალისტური და მიიღწეოდეს მოცემულ საგაკვეთილო დროში.

ამის შემდგომ მასწავლებელი განსაზღვრავს გაკვეთილის მთავარ იდეას/თემას. მნიშვნელოვანია, რომ თემა იყოს აქტუალური, აქტიურებდეს მოსწავლეების წინარე ცოდნას და იძლეოდეს მომდევნო საკითხებზე დინამიურად გადასვლისა და ცოდნის ინტეგრირების საშუალებას. სასურველია, გაკვეთილის თემა შეკითხვის სახით იყოს

ჩამოაყალიბებული. ამოსავალი შეკითხვის დასმა ხელს უწყობს ცნობისმოყვარეობის გაღვივებას და მოსწავლეებს კვლევა-ძიებისკენ უბიძგებს. შეკითხვის მეშვეობით შემოტანილი საინტერესო პრობლემა და მისი გადაჭრის გზების ძიება გაკვეთილის დინამიკურად წარმართვის შესაძლებლობას იძლევა.

მასწავლებელმა მკაფიოდ უნდა ჩამოაყალიბოს გაკვეთილის ამოცანები და მისაღწევი შედეგები: თუ რა კონკრეტულ ცოდნას დაეუფლებიან მოსწავლეები, რომელი უნარების განვითარებასა და გამოყენებაში გაინაფებიან და რა დამოკიდებულებები ჩამოუყალიბდებათ; წერისა და კითხვის რომელ უნარებს/სტრატეგიებს გამოიმუშავენ და რამდენად შეუწყობს ხელს მოცემული გაკვეთილი მათში ნიგნიერების დონის ამაღლებას.

გარდა ამისა, აღსანიშნავია, რომ მრავალფეროვანი აქტივობების, სასწავლო სტრატეგიებისა და დავალებების შეთავაზებით მასწავლებელს შეუძლია მოსწავლეებს გამოუმუშაოს როგორც სპეციფიკური და ზოგადი უნარები, ისე – მაღალზნებრივი ღირებულებები.

გაკვეთილის მსვლელობა

გაკვეთილის დაწყებამდე მასწავლებელმა უნდა გაიაზროს, თუ როგორი იქნება მისი მიმდინარეობა, რა უნდა იცოდნენ მოსწავლეებმა და რა უნარ-ჩვევებს უნდა ფლობდნენ იმისათვის, რომ გაკვეთილის ამოცანები წარმატებით შეასრულონ. არაერთი კვლევითაა დადასტურებული, რომ დაახლოებით 70 პროცენტი იმისა, რასაც მოსწავლესწავლობს, დამოკიდებულია შესაბამის წინა ცოდნასა და უნარზე.¹

ძალზე მნიშვნელოვანია, თუ როგორ დაიწყებს მასწავლებელი გაკვეთილს, როგორ შექმნის სათანადო განწყობას, რა აქტივობებსა და შეკითხვებს გამოიყენებს მოსწავლეთა დასაინტერესებლად და წინარე ცოდნის გასააქტიურებლად პირველ ანუ წაკითხვამდელ ფაზაში; რამდენად ეფექტურად წარმართავს ცოდნის კონსტრუირების პროცესს მეორე ფაზაში ანუ უშუალოდ კითხვის პროცესში და როგორ მოახერხებს ნასწავლის გაერთიანებასა და განმტკიცებას მესამე - წაკითხვის შემდგომ ფაზაში.

მოსწავლეთა ორგანიზება

მასწავლებელმა გაკვეთილზე მაქსიმალურად ეფექტურად უნდა

1 სწავლება და შეფასება, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, თბილისი, 2008, გვ. 69

მოახდინოს მოსწავლეების ორგანიზება; სწორად მიუსადაგოს მუშაობის ფორმები მათ შესაძლებლობებს; განსაზღვროს, რა შემთხვევაში იქნება უმჯობესი ინდივიდუალურად, წყვილებში, ჯგუფებში ან მთელ კლასთან ერთად მუშაობა.

დროის განაწილება

გაკვეთილის დაგეგმვისას ერთ-ერთი საგულისხმო კომპონენტია დროის სწორად განაწილება. საგაკვეთილო დროის ეფექტიანად მართვისთვის ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა წინასწარ განეროს, დაახლოებით რამდენ წუთს დაუთმობს გაკვეთილის სხვადასხვა ფაზაზე ამა თუ იმ აქტივობის გამოყენებას.

რესურსები

გაკვეთილის დაგეგმვისას მასწავლებელმა წინასწარ უნდა განსაზღვროს სხვადასხვა ტიპის რესურსები (მაგ., სახელმძღვანელო, სამუშაო ფურცლები, პროექტორი, ინტერნეტი, თვალსაჩინოებები, დასარიგებელი მასალა, საკანცელარიო ნივთები და სხვ.), რომლებიც ხელს შეუწყობს სასწავლო პროცესის ეფექტიანად წარმართვას. გაკვეთილის დაწყებამდე მასწავლებელმა უნდა გადაამოწმოს, რამდენად წესრიგშია ყველა სასწავლო რესურსი, რათა თავიდან აიცილოს საგაკვეთილო პროცესის შესაძლო შეფერხება.

შეფასება

განმავითარებელი შეფასების რუბრიკის შექმნისას მასწავლებელმა კარგად უნდა განსაზღვროს შეფასების საგანი და პროცედურები; გამოკვეთოს დაკვირვებისა და ანალიზის ობიექტი (მაგ., ზეპირი პრეზენტაცია, მსჯელობა, წერიტი სამუშაო და სხვ.) და დაადგინოს შეფასების კრიტერიუმები. მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა წინასწარ, ანუ სასწავლო დავალებების/ინსტრუქციების მიცემამდე გააცნოს მოსწავლეებს შეფასების რუბრიკა.

თვითშეფასება

სასურველია, მასწავლებელმა გაკვეთილის დასრულების შემდეგ გააკეთოს ანალიზი, თუ რა იყო გაკვეთილზე კარგი, რამდენად იქნა მიღწეული დასახული მიზნები და რამდენად შეესაბამება მიზნებს მოსწავლეთა შეფასების შედეგები; რისი შეცვლა ან გაუმჯობესებაა საჭირო სამომავლოდ უკეთესი შედეგების მისაღწევად.

6.2 კითხვის სამფაზიანი გაკვეთილის სქემა

A – წაკითხვამდე მოლოდინების განსაზღვრა, გამოწვევა	B – კითხვის პროცესი ცოდნის კონსტრუირება	C – წაკითხვის შემდეგ ცოდნის გამოლიანება-განმტკიცება, რეფლექსია
<ul style="list-style-type: none"> ▪ მოსწავლეთა წინარე ცოდნის გააქტიურება ▪ სწავლის მიზნის გაცნობა ▪ ცნობისმოყვარეობისა და ინტერესის გაღვივება 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ შინაარსის გაცნობა ▪ შესასწავლი მასალის აქტიური დამუშავება ▪ ცოდნის გაზიარება 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ნასწავლის შეჯამება ▪ ახალი ცოდნის ეფექტიანობის განსაზღვრა ▪ ახალი ცოდნის მნიშვნელობის გაცნობიერება

6.3 გაკვეთილის გეგმის სქემა

გაკვეთილის თემა:

გაკვეთილის მიზანი:

ფაზა	მეთოდი/სტრატეგია	მოსწავლეთა ორგანიზება	დრო	რესურსები
წაკითხვამდე				
კითხვის პროცესი				
წაკითხვის შემდგომი პროცესი				

7. შეფასება

7.1 შეფასების მიზანი

შეფასება სასწავლო პროცესის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი კომპონენტია. მისი მეშვეობით მასწავლებელი ადგენს, თუ რამდენად შეესაბამება მოსწავლეთა მიღწევები საგნობრივი სტანდარტით დადგენილ მოთხოვნებს. შეფასების მიზანია სწავლა-სწავლების ხარისხის მართვა, რაც გულისხმობს, ერთი მხრივ, სწავლის ხარისხის გაუმჯობესებას, ხოლო, მეორე მხრივ - მის გაკონტროლებას. ხარისხის გაუმჯობესება უშუალოდ უკავშირდება სწავლის პროცესს, ხარისხის გაკონტროლება კი - სწავლის შედეგს.

შეფასება გამოავლენს მოსწავლეთა ძლიერ და სუსტ მხარეებს, მათ მიღწევებსა და პრობლემებს. ამასთან, მასწავლებელი შეფასების საშუალებით იღებს ინფორმაციას, თუ რამდენად კარგად ასწავლის თავად და რამდენად შედეგიანია ის კონკრეტული მეთოდიკა, რომელსაც იყენებს. ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა იცოდეს, თუ რა, როდის, რატომ და როგორ უნდა შეაფასოს. ამასთანავე, მასწავლებელს უნდა შეეძლოს მოსწავლის შეფასების შედეგად მიღებული ინფორმაციის გამოყენება სასურველი შედეგების მისაღწევი საშუალებების დასადგენად.

შეფასებისას მასწავლებელმა რამდენიმე ძირითადი პრინციპი უნდა დაიცვას: შეფასება უნდა იყოს სანდო, რაც გულისხმობს მკაფიოდ ჩამოყალიბებულ დავალებებსა და ინსტრუქციებს, ზუსტად განსაზღვრულ შეფასების კრიტერიუმებს; მიზნის შესაბამისი - მასწავლებელი უნდა აფასებდეს მხოლოდ იმას, რისი შეფასებაც კონკრეტულ შემთხვევაში მიზნად აქვს დასახული; ობიექტური - პირადი მოსაზრებებისა და სურვილებისგან დამოუკიდებელი; გამჭვირვალე - შეფასების კრიტერიუმები და მექანიზმები ყველა დაინტერესებული პირისათვის უნდა იყოს ცნობილი. სასურველია, რომ თავად მოსწავლეებმა მიიღონ აქტიური მონაწილეობა შეფასების კრიტერიუმების დადგენასა და შეფასების სქემის შემუშავებაში.

7.2 შეფასების ტიპები

სწავლა-სწავლების სისტემაში შეფასების ორი ძირითადი მოდელი არსებობს: **განმავითარებელი** და **განმსაზღვრელი**. მნიშვნელოვან

ნია, რომ მასწავლებელმა იცოდეს, თუ რა შემთხვევაში და რა მიზნით უნდა მიმართოს შეფასების ამა თუ იმ ფორმას.

განმავითარებელი შეფასების მიზანია სწავლის ხარისხის გაუმჯობესების უზრუნველყოფა; სწავლების პროცესში თითოეული მოსწავლის განვითარების, მათი უნარების დახვეწის მაქსიმალურად ხელშეწყობა. ეს ზოგადი განათლების ყველაზე მნიშვნელოვანი პედაგოგიური ამოცანაა, როგორც ამას ხაზგასმით აღნიშნავს დიმიტრი უზნაძე: *”სწავლაში ძირითადია ... იმ ძალების განვითარება, რომელნიც სწავლის პროცესში მონაწილეობენ”*.¹

განმავითარებელი შეფასებისას მასწავლებელი მოსწავლეთა საქმიანობას ამოწმებს არა მათი მიღწევის დონის განსასჯელად და ნიშნების დასაწერად, არამედ მათ დასახმარებლად. იგი აკვირდება თითოეულ მოსწავლეს სწავლის პროცესში, შეისწავლის მათ საქრობებს, რათა ამ მოთხოვნილებათა გათვალისწინებით დაგეგმოს საგაკვეთილო პროცესი და თითოეულ მათგანს მაქსიმალურად შეუწყოს ხელი წინსვლაში. მასწავლებელი ქმნის თანამშრომლობით და კონსტრუქციულ სასწავლო გარემოს, სადაც მოსწავლეებს არ აფერხებთ არც მარცხის და არც წარუმატებლობის შიში. მათ ნებისმიერ შემთხვევაში მასწავლებლის რჩევისა და მხარდაჭერის იმედი აქვთ. ასეთ გარემოში თითოეული მოსწავლე ახალ ცოდნას შეიძენს, გამოცდილებას გაიმდიდრებს და უნარებს გაიუმჯობესებს .

განმავითარებელი შეფასების პროცესში, მასწავლებელთან ერთად, მოსწავლეებიც არიან ჩართულნი. ისინიც ცდილობენ, მასწავლებლის დახმარებით დაადგინონ საკუთარი მოთხოვნილებები, ძლიერი და სუსტი მხარეები, შემაფერხებელი ფაქტორები. ამ პროცესებში ჩართვა მათში თვითშეფასებისა და თვითგანვითარების უნარ-ჩვევებს აყალიბებს, ზრდის მათ ქმედუნარიანობასაც და პასუხისმგებლობასაც.

მნიშვნელოვანია, ხაზგასმით აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ განმავითარებელი შეფასების შემთხვევაში, მოსწავლე ფასდება საკუთარ თავთან, საკუთარ მიღწევებთან და არა - ყველასათვის საერთო ნორმასთან მიმართებით. განმავითარებელი შეფასების მიზანია, რომ მოსწავლემ დაინახოს საკუთარი წინსვლა და ირწმუნოს, რომ სიძნელეთა ეტაპობრივად გადალახვა შეუძლია .

¹ დიმიტრი უზნაძე, ბავშვის ფსიქოლოგია, სასკოლო ასაკის ფსიქოლოგია, თბილისი, 2003, გვ. 445

ვინაიდან განმავითარებელი შეფასება მოსწავლის განვითარებაზე და სწავლების პროცესზეა ორიენტირებული, მისი გამოყენებისას ქულების დანერა არ არის სავალდებულო. განმავითარებელი შეფასებისას უპირატესად ისეთი საშუალებები გამოიყენება, როგორებიცაა – სიტყვიერი კომენტარი, რჩევა-დარიგება, დაკვირვების ფურცლები, თვითშეფასებისა და ურთიერთშეფასების სქემები, ცოდნის ათვისების ან უნარის განვითარების ეტაპების გამომხატველი დონეები (სასურველია, ოთხი დონე გამოიყოს - ფლობს სრულყოფილად / ყოველთვის, ფლობს უმეტესწილად / ხშირად, ფლობს ნაწილობრივ / იშვიათად, ვერ ფლობს / არასოდეს). ათვისებისა თუ ფლობის დონეებით შედგენილი შეფასების ან თვითშეფასების სქემები მასწავლებელსაც და მოსწავლესაც საშუალებას აძლევს, კონკრეტული ცოდნის თუ უნარის ათვისების პროცესი დინამიკაში დაინახონ.

განმსაზღვრელი შეფასება მოსწავლის მიღწევის დონეს საერთო ნორმასთან მიმართებით ადგენს და იმის დადგენის საშუალებას იძლევა, თუ რამდენად დაეუფლა იგი საგნობრივი პროგრამებით განსაზღვრულ ცოდნასა და უნარ-ჩვევებს.

განმსაზღვრელი შეფასება სწავლის ხარისხს აკონტროლებს. ის თითოეული მოსწავლის ცოდნის დონეს განსაზღვრავს.

განმსაზღვრელი შეფასება შედეგზე, ანუ ნიშანზეა ორიენტირებული. შესაბამისად, მისი გამოყენებისას, მოსწავლეთა მიღწევების ქულებით შეფასება სავალდებულო მოთხოვნაა. განმსაზღვრელ შეფასებას თან არ ახლავს მასწავლებლის რეკომენდაციები თუ კომენტარები მიღებული შედეგების გაუმჯობესების შესახებ.

პროექტის მიზნებიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ ამ კონკრეტულ სასწავლო კურსში გამოყენებული იყოს მხოლოდ განმავითარებელი შეფასება, რათა ხელი შევუწყოთ მოსწავლეების შედეგების გაუმჯობესებასა და უნარების დახვეწას.

7.3 შეფასების მეთოდები

მასწავლებელი მოსწავლეების ცოდნისა და უნარ-ჩვევების შესაფასებლად რამდენიმე ძირითად მეთოდს იყენებს. ეს მეთოდებია: ტესტირება, მასწავლებლის დაკვირვება, კომენტარი, მოსწავლეთა თვითშეფასება და ურთიერთშეფასება. ყველა ამ მეთოდს საერთო მიზანი აქვს - მათი საშუალებით გროვდება ინფორმაცია მოსწავ-

ლექსის წარმატებებისა და მათი პრობლემების შესახებ და ამ ინფორმაციის გათვალისწინებით სწავლების შემდგომი ეტაპი იგეგმება. შეფასების მეთოდებს ერთმანეთისგან კონკრეტული მიზანი, ფორმა და მნიშვნელობა განასხვავებს.

7.4 შეფასების რუბრიკები

მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეებს გაცნობიერებული ჰქონდეთ, თუ როგორ და რის მიხედვით შეფასდებიან. შეფასების საუკეთესო ინსტრუმენტი რუბრიკა (სქემა), რომელიც შეიძლება იყოს როგორც მასწავლებლის მიერ მოსწავლეთა შეფასების, ასევე თვითშეფასების ფორმა. რუბრიკა მკაცრად განსაზღვრული კრიტერიუმებისა და მათი გამოყენების წესების ერთობლიობაა, რომლის მიხედვითაც ფასდება მოსწავლის შედეგი ამა თუ იმ აქტივობაში ან საგანში.

იმის მიხედვით, თუ კონკრეტულად რის შემონიშნებას/გაუმჯობესებას გეგმავს მასწავლებელი, მან შეიძლება რუბრიკა რამდენიმე კრიტერიუმად დაყოს და მათ მოსწავლეთა მოსწრების სხვადასხვა დონის შესაბამისი ქულები ან სიტყვიერი მნიშვნელობები მიანიჭოს. ამგვარი სქემის უპირატესობა ისაა, რომ მასწავლებელიცა და მოსწავლესაც კონკრეტულ ინფორმაციას იღებენ იმასთან დაკავშირებით, თუ რომელი კრიტერიუმით აქვს მოსწავლეს პრობლემები და რაზე უნდა გამახვილდეს ყურადღება. ერთი და იმავე რუბრიკის სისტემატურად გამოყენება პროგრესის მონიტორინგის კარგ საშუალებას იძლევა.

რუბრიკა შეიძლება შეიქმნას როგორც დავალებათა ან უნარჩვევათა ერთობლიობის შესაფასებლად (ზოგადი შეფასების სქემა), ასევე ერთი კონკრეტული დავალების ან უნარის შესაფასებლად (კონკრეტული შეფასების სქემა).

შეფასების რუბრიკის კრიტერიუმები პირდაპირ კავშირში უნდა იყოს შესაბამისი საგნის სტანდარტის ინდიკატორებთან. აუცილებლობის შემთხვევაში, მასწავლებელს შეუძლია ამა თუ იმ რუბრიკაში დამატებითი კომპონენტებიც შეიტანოს, თუმცა, არ უნდა დაივიწყოს, რომ ძირითადი საყრდენი სწორედ საგნობრივი სტანდარტია.

შეფასების რუბრიკის უნიფიცირებული ფორმა არ არსებობს. მისი მრავალფეროვნება დამოკიდებულია იმ ფაქტორებზე, თუ რა ფასდება, რომელი კრიტერიუმებია პრიორიტეტული, ვინ და როგორ იყენებს შეფასების შედეგებს და ა.შ. მიუხედავად ამისა, ყველა რუ-

ბრიკის მიმართ რამდენიმე ძირითადი მოთხოვნა არსებობს: სანდოობა (რუბრიკის კრიტერიუმების ერთმნიშვნელოვნად და მკაფიოდ ჩამოყალიბება), მიზანთან შესაბამისობა (რუბრიკის კრიტერიუმები ამონმებს მხოლოდ იმას, რისი შეფასებაც წინასწარაა გამიზნული) და გამჭვირვალობა (მოსწავლეები წინასწარ იცნობენ შეფასების იმ სქემას, რომლითაც მათი ცოდნა ფასდება).

სასურველია, თუ შეფასების რუბრიკის შედგენაში მოსწავლეები უშუალოდ იქნებიან ჩართულნი. ეს მათ საშუალებას მისცემს, უკეთ გაერკვნენ, თუ რას ითხოვენ მათგან და როგორ აფასებენ მათ ცოდნას.²

ქვემოთ მოცემულია შეფასების რუბრიკის რამდენიმე ნიმუში, რომლითაც შეგიძლიათ იხელმძღვანელოთ, ან რომლის მიხედვითაც შეგიძლიათ რუბრიკების თქვენეული ვარიანტის შექმნა.

1. გამართული კითხვის შეფასების რუბრიკის ნიმუში

მოსწავლის სახელი და გვარი:

კრიტერიუმები	ყოველთვის	ხშირად	იშვიათად	არასოდეს
ტექსტს კითხულობს უშეცდომოდ				
ტექსტს კითხულობს გაბმულად				
ტექსტს კითხულობს ზომიერი სიჩქარით				
ტექსტს კითხულობს გამომეტყველებით (ხმამალა და მკაფიოდ)				
ტექსტს კითხულობს სათანადო ინტონაციით				

2 სწავლება და შეფასება, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, თბილისი, 2008, გვ. 99-104

2. გაცემაზე ორიენტირებული კითხვის შეფასების რუბრიკის ნიმუში

მოსწავლის სახელი და გვარი:

კრიტერიუმები	ყოველთვის	ხშირად	იშვიათად	არასოდეს
განასხვავებს თხრობითსა და ინფორმაციულ, მხატვრულსა და არამხატვრულ ტექსტებს				
აღწერს წაკითხული ტექსტით გონებაში აღძრულ სურათ-ხატებს				
გამოთქვამს ვარაუდებს ტექსტის წაკითხვამდე და წაკითხვის პროცესში				
ყურადღებას ამახვილებს გაუგებარ სიტყვებსა და წინადადებებზე, აზუსტებს მათ მნიშვნელობას				
გამოხატავს საკუთარ შთაბეჭდილებებსა და დამოკიდებულებას წაკითხულთან დაკავშირებით				
სვამს შეკითხვებს ტექსტის ელემენტების შესახებ; ტექსტში პოულობს დასმული შეკითხვების პასუხებს				
წაკითხული ტექსტის შინაარსს უკავშირებს საკუთარ გამოცდილებას, სხვა ტექსტებსა და სამყაროს				
აკეთებს ტექსტის ცალკეული აზრებისა და მთლიანი ტექსტის რეზიუმირებას				
გამოაქვს დასკვნები სხვადასხვა ტიპის ტექსტების კითხვის დროს და მიუთითებს შესაბამის დასაბუთებას ტექსტში				
ახასიათებს ლიტერატურული ტექსტის ძირითად ელემენტებს (პერსონაჟები, ფაბულა, გარემოებები, თემა)				

წერის რუბრიკა

წერა კომპლექსური პროცესია და მოსწავლეებში მისი სრულყოფა სწავლა-სწავლების პროცესში თანმიმდევრულად მიიღწევა. ეფექტური წერა მოიცავს თემის გარშემო იდეების სათანადოდ ორგანიზებას, ლექსიკური ერთეულებისა და გრამატიკული ფორმების სწორად გამოყენებას, მიზანსა და მკითხველზე ორიენტირებას, მართლწერისა და პუნქტუაციის წესების დაცვას, სუფთა წერას.

მოსწავლის ნაწერის შეფასებისათვის სასურველია სპეციალური რუბრიკის გამოყენება, რომელიც მოსწავლესა და მასწავლებელს სასწავლო პროცესის უკეთ წარმართვაში დაეხმარება.

წერის შეფასების რუბრიკის ნიმუში

მოსწავლის სახელი და გვარი:

კრიტერიუმები	ყოველთვის	ხშირად	იშვიათად	არასოდეს
შეუძლია სხვადასხვა ტიპის მცირე ზომის ტექსტის დამოუკიდებლად შექმნა და აზრის გასაგებად ჩამოყალიბება				
წერის დაწყებამდე განსაზღვრავს ტექსტის დანიშნულებასა და ადრესატს და არჩევს შესაბამის ტონსა და სტილს				
წერის დაწყებამდე ადგენს წერითი დავალების მოკლე გეგმას				
შეუძლია ნაშრომის გარეგნული მხარის ორგანიზება				
არჩევს შესაბამის ლექსიკას და წერს გამართული წინადადებებით				
იცავს პუნქტუაციის ძირითად წესებს				
იყენებს სწორ გრამატიკულ და ორთოგრაფიულ ფორმებს				

იცნობს და იყენებს ტექსტის ჩასწორების მარტივ ხერხებს				
უბრუნდება ნაწერს კორექტირებისთვის, ამჩნევს და ასწორებს მარტივ შეცდომებს				
ხმამალა კითხულობს საკუთარ ნაწერს, ცვლის ტექსტის ამა თუ იმ მონაკვეთს სტილის თვალსაზრისით უკეთესი ვარიანტით				
წერს შესწავლილი ტექსტის შინაარსს				
შეუძლია კარნახით წერა				

მოსწავლეთა თვითშეფასება და ურთიერთშეფასება

თვითშეფასება და თანატოლების შეფასება მნიშვნელოვანია, რამდენადაც ეს პროცესი მოსწავლეს საშუალებას აძლევს, თავისი სუსტი და ძლიერი მხარეები გააცნობიეროს, ობიექტურად შეაფასოს საკუთარი ცოდნა, შესაძლებლობები, თვითკრიტიკის უნარი განვითაროს და დინამიკაში ადევნოს თვალი საკუთარ პროგრესს. საბოლოოდ კი ეს ყველაფერი მოსწავლეს დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევას უყალიბებს. ამასთან, მოსწავლეთა თვითშეფასებისა და ურთიერთშეფასების მეშვეობით მასწავლებელი მეტ ინფორმაციას აგროვებს მოსწავლეების შესახებ და მათ განვითარებას უფრო ეფექტიანად წარმართავს.

სასურველია, მოსწავლეთა თვითშეფასებისთვის და ურთიერთშეფასებისათვის განკუთვნილი რუბრიკები უფრო მარტივად იყოს აგებული და ძირითადად პირდაპირი პასუხებით შემოიფარგლებოდეს (დიახ/არა, ვეთანხმები/არ ვეთანხმები და სხვ.).

მასწავლებელმა თვითშეფასებისა და ურთიერთშეფასების რუბრიკები შეიძლება სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა შემთხვევაში გამოიყენოს - კონკრეტული თემის ათვისების ხარისხის შემოწმებისას, სწავლის შედეგებისა და მიღწევების გაზომვისას, ამა თუ იმ უნარის განვითარების დონეზე დაკვირვებისას და სხვ.

თვითშეფასებისა და ურთიერთშეფასების კიდევ ერთი, განსხ-

ვავეული ფორმაა, როდესაც მოსწავლეები მათ მიერვე (ან თანაკლასელების მიერ) დაწერილ სავარჯიშოებს თავადვე ამონებენ მასწავლებლის მიერ მითითებული სწორი პასუხების მიხედვით და ბოლოს ითვლიან, თუ რამდენი სავარჯიშო გააკეთეს სწორად. აგრეთვე, თვითშეფასების გავრცელებული ვარიანტია მოსწავლეების მიერ დღიურის ტიპის ჩანაწერების გაკეთება, სადაც აღწერენ, თუ რა წარმატებებს მიაღწიეს, რა უშლით ხელს მიღებული შედეგების გაუმჯობესებაში და ა.შ.

ქვემოთ მოცემულია მოსწავლის ზოგადი უნარების თვითშეფასების რუბრიკის ნიმუში, რომელზე დაყრდნობითაც შეგიძლიათ რუბრიკის საკუთარი ვარიანტიც შექმნათ.

მოსწავლის თვითშეფასების რუბრიკის ნიმუში

მოსწავლის სახელი და გვარი:

კრიტერიუმები	ყოველთვის	ზოგჯერ	არასოდეს
გაკვეთილზე ყურადღებით ვარ			
მასწავლებლის მიერ დასმულ შეკითხვებს ვპასუხობ			
არ მერიდება საკუთარი აზრის ხმამაღლა გამოთქმა			
ყურადღებით ვისმენ სხვის აზრს			
მარტო მუშაობაზე მეტად ჯგუფებში მუშაობა მეხალისება			
როდესაც რაიმეს ვერ ვიგებ, ვეკითხები მასწავლებელს ან კლასელს			
გაკვეთილზე ხელს არ ვუშლი კლასელებს			
მუშაობის დანყების წინ ვინიშნავ დროს და ვცდილობ, მას არ გადავაცილო			

მასწავლებლის თვითშეფასება

თვითშეფასება მასწავლებლისთვისაც ისეთივე მნიშვნელოვანი კომპონენტია, როგორც მოსწავლეთათვის, ვინაიდან სწორედ მისი მეშვეობით შეუძლია პედაგოგს, საკუთარი ძლიერი და სუსტი მხარეების იდენტიფიცირება მოახდინოს და სამომავლო პრიორიტეტები ამის გათვალისწინებით გამოკვეთოს.

დროის გარკვეული მონაკვეთის განმავლობაში თვითშეფასების ერთი და იმავე რუბრიკის სისტემატური გამოყენება და მიღებული შედეგების მუდმივი მონიტორინგი მასწავლებლის განვითარების ეფექტური საშუალებაა. საჭიროების მიხედვით, მასწავლებელს შეუძლია შეცვალოს, შეავსოს, გადაასხვავდეს თვითშეფასების რუბრიკის კრიტერიუმები.

ქვემოთ მოცემულია მასწავლებლის თვითშეფასების რუბრიკის ნიმუში.

მასწავლებლის თვითშეფასების რუბრიკა	
<p>ვქმნი თუ არა საკლასო ოთახში ნიგნიერ გარემოს? რა კონკრეტულ ნაბიჯებს ვდგამ მის შესაქმნელად?</p>	
<p>რა იყო ყველაზე წარმატებული ჩემ მიერ დღეს ჩატარებულ გაკვეთილში?</p>	
<p>რამდენად სწორად მივუსადაგე ერთმანთს შერჩეული ტექსტი და მეთოდი? რას შევცვლიდი?</p>	
<p>რამდენად შეესაბამება ჩემი მოსწავლეების მიღწევები დადგენილ სტანდარტს? როგორ შეიძლება გავაუმჯობესო მიღწეული შედეგები?</p>	
<p>შემიძლია თუ არა კლასის მართვა და ორგანიზება? კონკრეტულად რას ვაკეთებ საკლასო გარემოს ორგანიზებისათვის?</p>	

კითხვის უნარის შემოწმების ტესტი

ტესტის მიზნები:

- შევამოწმოთ თითოეული მოსწავლის შეგნებული კითხვის უნარი.
- გადავამოწმოთ გამართული კითხვის ორი ასპექტი: სიტყვების სწორად წაკითხვა და ინტონაცია.
- გავანალიზოთ ტესტირებისათვის გამოყენებული ტექსტების ადეკვატურობა.
- დავგეგმოთ პრობლემურ მოსწავლეებთან მუშაობის სტრატეგია.
- გავამდიდროთ გაგების სწავლება ეფექტური რესურსებითა და სტრატეგიებით.

საჭირო რესურსი: მოცემული კლასისათვის საშუალოზე დაბალი სირთულის ორი ტექსტი ა. თხრობითი, ბ. აღწერითი/ინფორმაციული.

ტესტის მსვლელობა

საფეხური	მასწავლებლის მოქმედება	მოსწავლის მოქმედება
კითხვის დან-ყებამდე	მომზადებს ტექსტს, შეკითხვებსა და შესავსებ ფორმას. დაჯდება მოსწავლის გვერდით. უსვამს რამდენიმე ზოგად შეკითხვას კითხვასთან დაკავშირებით (მაგ.: „რას კითხულობ ახლა?“, „მოგწონს?“). ეუბნება, რომ ახლა მოსწავლე ნაიკითხავს ტექსტს ხმამაღლა.	უსმენს მასწავლებელს. პასუხობს შეკითხვებს. ემზადება ტექსტის წასაკითხად.
კითხვის პროცესში	ჩაინიშნავს შეცდომით წაკითხული სიტყვების რაოდენობას, ან თავად სიტყვებს მონიშნავს.	კითხულობს. ცდილობს გაიგოს.
კითხვის დასრულების შემდეგ	მადლობას უხდის მოსწავლეს ნაკითხვისათვის. უსვამს მას სამი ტიპის შეკითხვებს: 1. გახსენება, 2. ლექსიკა, 3. გაგება. ავსებს სპეციალურ ფორმას (იხ. დანართი).	მოისმენს მასწავლებლის მიერ დასმულ შეკითხვებს. ცდილობს უპასუხოს.

ინსტრუქცია მასწავლებლისათვის

კითხვის დანყებამდე

- დასვით მოსწავლე თქვენ მოპირდაპირე მხარეს ან მიუჯექით მარჯვენა მხარეს, ოდნავ მოშორებით.
- გაუღიმეთ.
- უთხარით, რომ გაინტერესებთ, რამდენად კარგად იგებს იგი (მოსწავლე) ნაკითხულს.
- დაუსვით კითხვის შესახებ რამდენიმე შეკითხვა, რომლებიც უშუალოდ ტექსტთან არ იქნება დაკავშირებული. მაგ.: „რას კითხულობ ახლა?“, „მოგწონს?“, „რა არის ამ ნიგნში ყველაზე საინტერესო?“ და სხვ.
- უთხარით, რომ ახლა მან (მოსწავლემ) უნდა წაიკითხოს ტექსტი ხმამაღლა. ამასთან, შეეცადოს, რომ კარგად გაიგოს, რა წერია ამ ტექსტში. ასევე, უთხარით, რომ ნაკითხვის დასრულების შემდეგ თქვენ დაუსვამთ რამდენიმე შეკითხვას, რათა ერთად დაადგინოთ, თუ რამდენად კარგად გაიგო მან ნაკითხული.
- უთხარით, რომ წაიკითხოს ჩვეულებრივად, მისთვის ბუნებრივი სიჩქარით, ისე, როგორც სახლში კითხულობს.
- უთხარით მოსწავლეს, რის შესახებ არის ტექსტი. თუ ტექსტი ილუსტრირებულია, უჩვენეთ ილუსტრაცია, მაგრამ არა დიდი ხნით. სათაურსა და ილუსტრაციაზე ხანგრძლივი საუბარი საჭირო არ არის.
- სთხოვეთ მოსწავლეს, რომ დაიწყოს კითხვა.

კითხვის პროცესში

- თქვენს სამუშაო ფურცელზე ჩანიშნეთ (მაგ., ჩამოუსვით ხაზი) თითოეული არასწორად ნაკითხული სიტყვა. თუ თქვენი სამუშაო ფურცელი ტექსტის ასლსაც შეიცავს, არასწორად ნაკითხული სიტყვის ქვეშ ხაზი გაუსვით, ან თავზე დააწერეთ ის ვარიანტი, რომელიც ამ სიტყვის ნაკითხვისას მოსწავლემ წარმოთქვა. თუ მოსწავლე ერთსა და იმავე სიტყვას რამდენჯერმე კითხულობს შეცდომით, მონიშნეთ მხოლოდ ერთხელ.
 - თუ მოსწავლე დასაწყისიდანვე ბევრ სიტყვას კითხულობს შეცდომით, შეწყვიტეთ კითხვა და ერთი დონით მარტივი ტექსტი მიეცით წასაკითხად
- დააკვირდით კითხვის იმ ასპექტებს, რომლებიც გაინტერესებთ. მაგ.,

კითხულობს თუ არა მოსწავლე გამომეტყველებით/ინტონაციით? რა ქცევებს ავლენს მოსწავლე კითხვის პროცესში (ნერვიულობს, პოზებს იცვლის, ფეხს აქნევს, პერიოდულად წყვეტს კითხვას, გისვამთ შეკითხვებს და სხვ.)?

კითხვის დასრულების შემდეგ

- კითხვის დასრულების შემდეგ დაუსვით მოსწავლეს შეკითხვები წინასწარ დადგენილი თანმიმდევრობით (გახსენებაზე ორიენტირებული ⇒ ლექსიკაზე ორიენტირებული ⇒ გაგებაზე ორიენტირებული). მიეცით მოსწავლეს დრო დაფიქრებისათვის. პასუხები ჩაინიშნეთ.
- კიდევ ერთხელ გაუღიმეთ მოსწავლეს, გადაუხადეთ მადლობა და შეაქეთ, მიუხედავად იმისა, წარმატებით წაიკითხა თუ არა.
 - შეავსეთ ტესტის ფორმა საჭირო ინფორმაციით.

შენიშვნა: გთხოვთ, არ შეიჭრათ მასწავლებლის როლში, იმის მიუხედავად, თუ რა სახის დახმარება დასჭირდება მოსწავლეს ამ პროცესში. ნუ დაგავიწყდებათ, რომ ამჯერად თქვენ ტესტის ადმინისტრატორი ხართ.

ფორმა
კითხვის უნარის (გამართული კითხვისა და გაგება-გააზრების) შემოწმების ტესტი

კლასი: მასწავლებელი: ტესტირების თარიღები:
 ტექსტის ტიპი: თხრობითი აღწერიითი/საინფორმაციო ტექსტი სიტყვების რაოდენობა:

შესავსები ცხრილი

№	მოსწავლის სახელი და გვარი	შეცდომით ნაკითხული (არასწორად დეკოდირებული) სიტყვების რაოდენობა	შეკითხვებზე პასუხის შედეგი	კითხვის გაბმულობა			ინტონაცია			შენიშვნები (მათ შორის, ქცევის ან მეტყველების შესახებ)
				1	2	3	1	2	3	
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										

გამოყენებული ლიტერატურა

1. დანყებითი საფეხურის მასწავლებლის მეთოდური გზამკვლევი, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, თბილისი, 2010
2. დიმიტრი უზნაძე, ბავშვის ფსიქოლოგია, სასკოლო ასაკის ფსიქოლოგია, თბილისი, 2003
3. კითხვის ეფექტური მეთოდები, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, თბილისი, 2010
4. სწავლება და შეფასება, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, თბილისი, 2009
5. ნიგნიერება – PIRLS2006 საქართველოში, გამოცდების ეროვნული ცენტრი, თბილისი, 2008
6. ნიგნიერება დანყებით კლასებში, მეთოდური სახელმძღვანელო მასწავლებლებისათვის. ბესელია ნინო, პაპავა პაატა. ნორვეგიის ლტოლვილთა საბჭო 2011
7. Graves M. F., Juel C., Graves B. B. Teaching Reading in the 21st Century. Fourth Edition. Pearson. 2007
8. Temple C., Ogle D., Crawford A., Freppon P. All Children Read. Teaching for Literacy in Today's Diverse Classrooms.. Pearson. 2008
9. Reading Rockets. Classroom Strategies. <http://www.readingrockets.org/strategies/>.

პაატა პაპავა - წიგნიერების ექსპერტი და საერთაშარისო ტრენერ-კონსულტანტი. საგანმანათლებლო პროექტებისა და სატრენინგო პროგრამების ავტორი. სხვადასხვა დროს იყო კითხვის საერთაშორისო ასოციაციის ევრაზიის კომიტეტის თავმჯდომარე, კრიტიკული აზროვნების საერთაშორისო კონსორციუმის (RWCT IC) მმართველი საბჭოს წევრი, ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის მონიტორინგის პროგრამის უფროსი მონიტორი. არის განათლებისა და წიგნიერების საკითხებზე სტატიებისა და მეთოდური გზამკვლევების ავტორი.

თამარ ჭანტურია - წიგნიერების ექსპერტი, ფილოლოგი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის განათლების მეცნიერებების პროგრამის დოქტორანტი; მუშაობდა წმ. გიორგის სახელობის საერო სკოლაში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად; არის დაწყებით კლასებში სწავლების თემატიკაზე რამდენიმე პუბლიკაციის თანაავტორი; არის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის „ქართულ ენაში მომზადების საგანმანათლებლო პროგრამის“ მოწვეული ლექტორი.